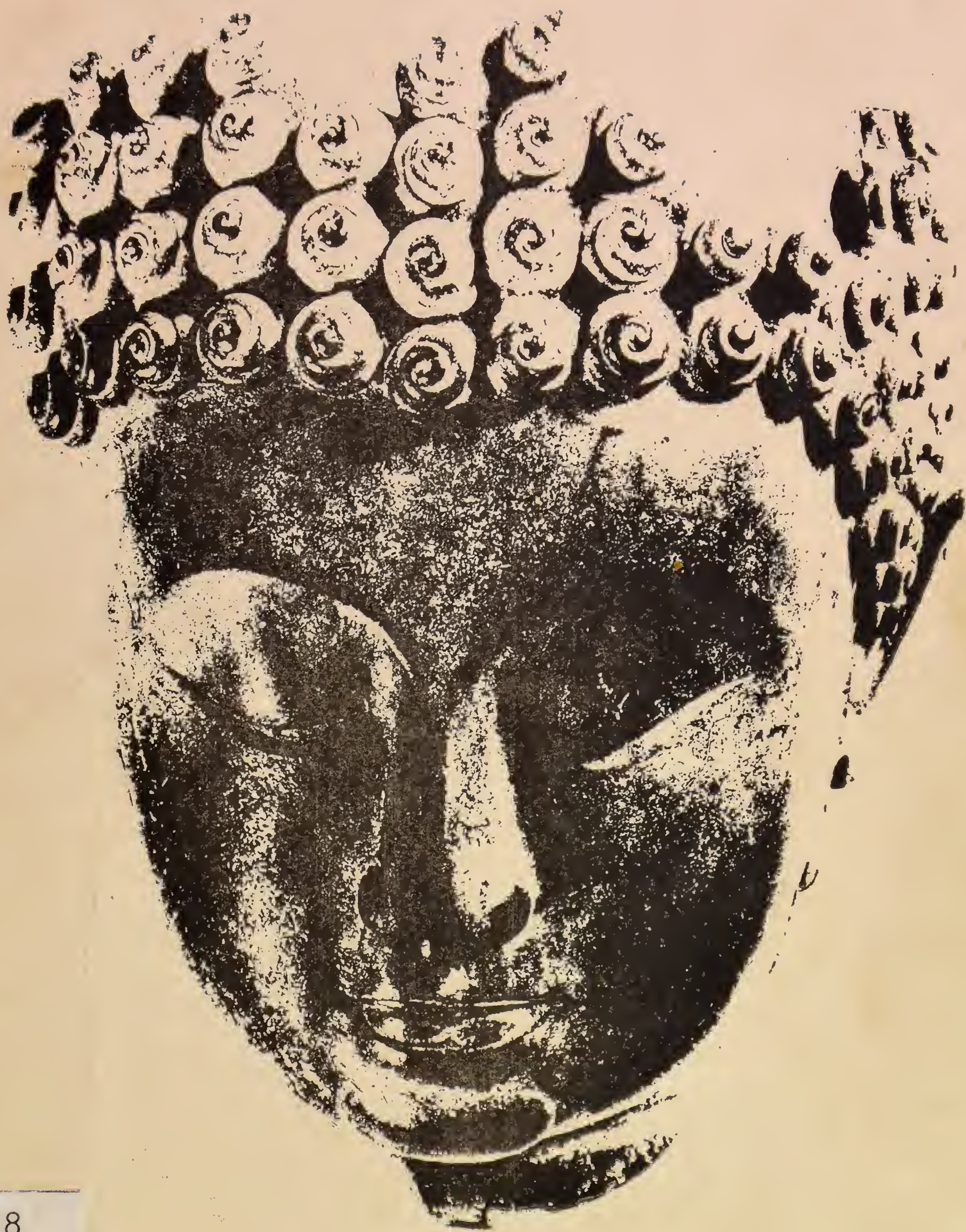
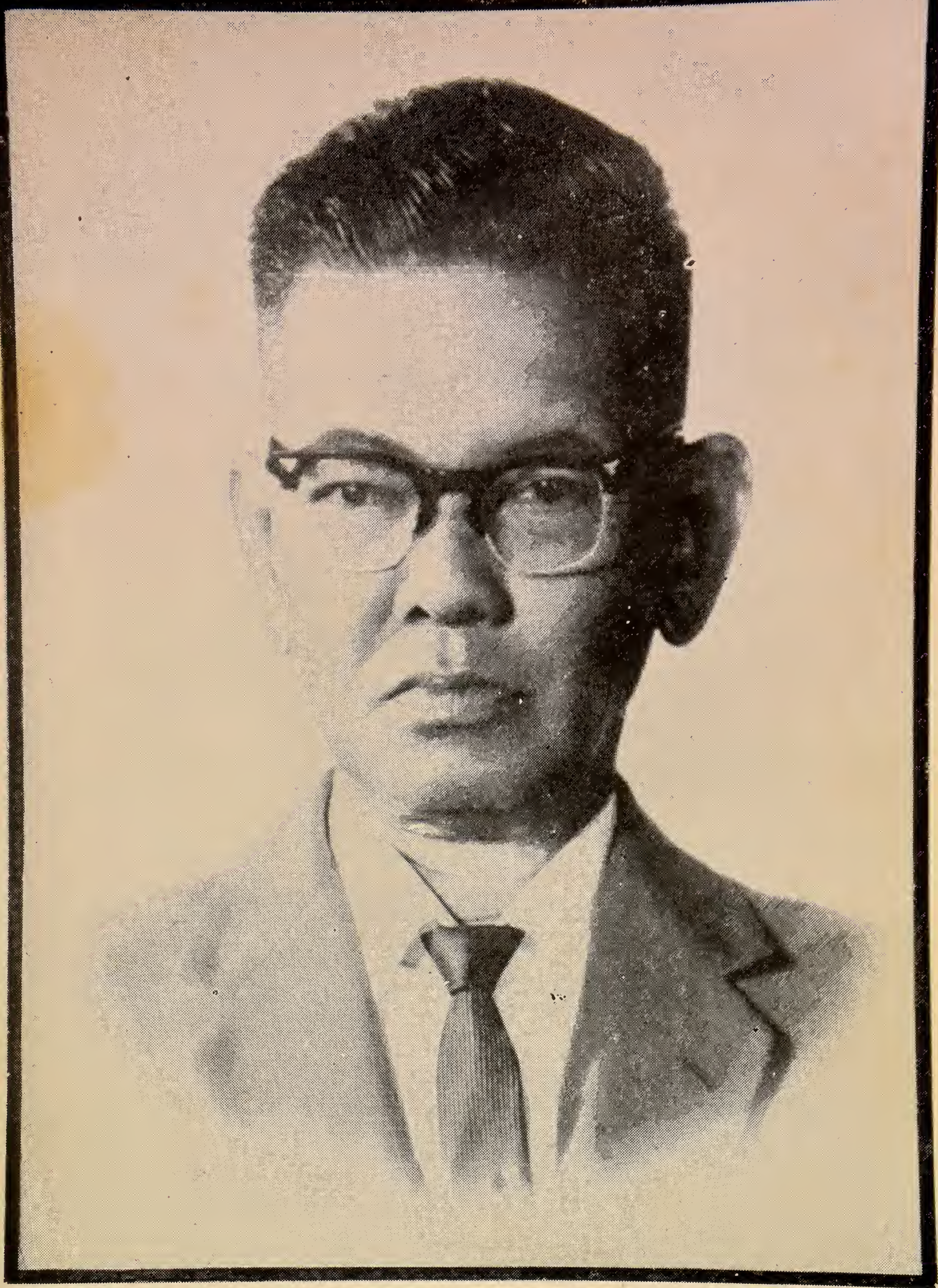

๑๐ บัญญัตินักเลงพระ
พระเครื่องเรื่องของขลัง
พระบูชาสมัยต่างๆ

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ
นายสาย สิทธิประสงค์
ณ เมรุวัดสมณานัมบริหาร
๗ เมษายน ๒๕๑๒

นายสาย สิทธิประสงค์

ชาตะ ๖ พฤศจิกายน ๒๔๔๖

มรณะ ๕ เมษายน ๒๕๑๑

ประวัติ

นายสาย สิทธิประสงค์ เป็นบุตรของนายหรุ่น นางผลัด สิทธิประสงค์เกิดเมื่อวันที่ ๖ พฤศจิยายน ๒๔๔๖ ได้ทำการสมรสกับนางสาวสงวน ธรรมเที่ยงเมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๔๗๕ มีบุตรด้วยกัน ๕ คน คือ

๑. นางสาวมาลี สิทธิประสงค์
๒. นายวิวัธน์ สิทธิประสงค์ (สมรสกับนางสาวเรณู เม่นเอี่ยม)
๓. นายพูลสวัสดิ์ สิทธิประสงค์ (สมรสกับนางสาวสุนันทา แซ่หว่อง)
๔. นางสาวอิศรา สิทธิประสงค์
๕. นายสถาพร สิทธิประสงค์

นายสาย สิทธิประสงค์ สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเพาะช่างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ สอบได้ประกาศนียบัตรผู้สอบวาดเขียนชั้นตรี

ได้เข้ารับราชการเมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๔๗๒ ดำรงตำแหน่งครูวาดเขียนตรี โรงเรียนวัดราชบพิธ กองโรงเรียนรัฐบาล กรมสามัญศึกษากระทรวงธรรมการ

ในปี พ. ศ. ๒๔๗๔ สอบได้ประกาศนียบัตรผู้สอนวาดเขียนชั้นโท ต่อมาได้ย้ายเข้ามาเป็นครูประจำกรมกองส่งเสริมและวัดผลการศึกษา กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

หลังจากออกจากราชการแล้ว นายสาย สิทธิประสงค์ได้ใช้ชีวิตพักผ่อนอยู่กับบ้านโดยสงบ จนกระทั่งถึงแก่กรรมด้วยโรคมะเร็งที่ขากรรไกรเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๑๑ คำนวนอายุได้ ๖๕ ปี

ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญตราที่ได้รับพระราชทานมีดังนี้ต่อไปนี้.

๑. เหรียญทองมงกุฎไทย
๒. เหรียญทองช้างเผือก
๓. เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย

ไว้อาลัยจากลูก

■ ตั้งแต่คุณพ่อปลดเกษียณอายุมาในปีแรก ๆ นั้นคุณพ่อแข็งแรงไม่เจ็บไข้ ในปีต่อมาคุณพ่อเริ่มเจ็บออด ๆ แอด ๆ และได้เริ่มเป็นมะเร็งที่ขากรรไกรเมื่อปีกลายนี้เอง พวกเราได้ปกปิดคุณพ่อ เพื่อมิให้คุณพ่อรู้ตัวว่าท่านเป็นอะไร เพราะเกรงว่าจะทำให้ท่านใจเสีย เราทราบว่าโรคมะเร็งนี้ไม่มีวันหาย แต่พวกลูก ๆ ก็ได้แต่คิดและหวังว่า คุณพ่อคงจะหายเป็นปกติในวันข้างหน้า และได้นำท่านไปรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช จนกระทั่งมาภายหลังคุณพ่อจึงได้รู้ตัวของท่านว่า ท่านเป็นมะเร็ง เมื่อคุณพ่อรู้ตัวว่าเป็นมะเร็งท่านยิ่งขยันไปโรงพยาบาลทุกวัน มาเมื่อไม่นานก่อนที่

คุณพ่อของลูกจะสิ้นชีวิตนั้น คุณพ่อเริ่มรับประทานอาหารหนักไม่ได้ทำให้ลูกๆ หนักใจมาก ในตอนกลางคืนของวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๑๑ นั้น คุณพ่อบอกว่าอยากจะรับประทานอาหารพวกเราลูก ๆ ก็ดีใจว่า คุณพ่อจะรับประทานอาหารได้ ครั้นพอท่านรับประทานเสร็จ ท่านไอและมีอาการสำลักน้ำจนบาดแผลที่ลำคอเลือดออก เราต่างก็ช่วยกันประคองท่าน คุณแม่ได้เข้ามาช่วยพยาบาลและถามอาการคุณพ่อว่าเป็นอย่างไร ท่านก็ตอบว่าคงไม่เป็นไรหรอก ไม่เป็นไรอย่าห่วง ส่วนในสายตาของคุณพ่อนั้น ได้เหลือบมองพวกเราทุก ๆ คนในครอบครัวด้วยความเป็นห่วงเป็นใย ส่วนลูกนั้นก็ได้แต่ประคองท่านอยู่ในอ้อมกอด จนกระทั่งเสียงท่านเงียบหายไปและ จากพวกเราไปอย่างไม่มีวันกลับ คุณพ่อเป็นผู้ที่ประกอบกรรมดีตลอดชีวิตของท่าน ไม่เคยมีอคติต่อผู้ใดและดำรงอยู่ในศิลธรรมอันดีตลอดมา ท่านเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของครอบครัว เป็นสามีที่รักภรรยาอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เป็นคุณพ่อที่รักลูกอย่างหาที่เปรียบมิได้ ลูกยังจำได้ว่าคุณพ่อเป็นคนอดทนและขยันขันแข็ง ในวาระที่ตัวท่านยังมีชีวิตอยู่ท่านมักพูดกับลูก ๆ อยู่เสมอว่า "ขอให้อดทนและขยันขันแข็ง แล้วจะดีแก่ตนเอง" ไม่ใช่เฉพาะลูกเท่านั้นที่อดทน คุณพ่อนั้นก็อดทนมากกว่าลูก ๆ เสียอีก เพราะตอนที่ท่านเจ็บนั้น ท่านไม่เคยบ่นถึงความเจ็บปวดทุกข์ทรมานเลยแม้แต่คำเดียว.

ด้วยอานุภาพพระศรีรัตนตรัย และอำนาจแห่งบุญกุศลที่คุณพ่อที่รักของลูกจงช่วยส่งคุณพ่อที่รักไปสู่สุคติในสัมปรายภพโน้นและ ขอให้ลูกได้เกิดเป็นลูกของพ่อทุกชาติไป...

จาก....ลูกของพ่อ

ปรารภ

การจัดพิมพ์หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพคุณพ่อสาย สิทธิประสงค์ ก่อนอื่นข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน ที่กรุณามาร่วมงานนี้ และหวังด้วยว่า หากการต้อนรับขาดตกบกพร่องประการใดได้โปรดอภัยด้วย

หนังสืออนุสรณ์เล่มที่ท่านกำลังอ่านอยู่นี้ ได้รับความอนุเคราะห์จาก คุณประชุม กาญจนวัฒน์ ซึ่งได้มีจิตศรัทธาอย่างแรงกล้าโดยได้สละเวลาอันมีค่าเขียนเรื่อง ๑๐ บัญญัตินักเลงพระ พระสมเด็จวัดระฆังและพระวัดพลับ นำลงหนังสืออนุสรณ์เล่มนี้

ในที่นี้กระผมไม่อาจเว้นที่จะขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล ทรงนิพนธ์เรื่องประวัติศิลปในประเทศไทยและพระพุทธรูปบูชาสมัยต่าง ๆ ซึ่งทรงอนุญาติให้พิมพ์เผยแพร่เป็นวิทยาทานในงานพระราชทานเพลิงศพ ของคุณพ่อสาย สิทธิประสงค์ ขอขอบคุณท่านพระราชครูวามเทพมุนี ประธานพราหมณ์แห่งประเทศไทย คุณนุ่ม อยู่ในธรรม รองอธิบดีกรมศิลปากร อาจารย์บุญยัง หรวดทรง นายกสมาคมราชบพิธ คุณชื้น วัฒโน อดีตหัวหน้ากองส่งเสริมวิทยฐานะ กระทรวงศึกษาธิการ คุณกำจัด กีพานิช เลขานุการ กรมประชาสัมพันธ์ ที่ได้กรุณาส่งข้อเขียนไว้อาลัยมาร่วมในหนังสืออนุสรณ์ครั้งนี้ พร้อมกับขอบพระคุณท่านอื่น ๆ ที่มาช่วยเหลืองานนี้ตั้งแต่ต้นจนถึงวาระสุดท้าย ซึ่งมิได้ระบุนามไว้ ณ ที่นี้

หนังสืออนุสรณ์ที่กระผมได้จัดพิมพ์เพื่อเป็นวิทยาทานในงานพระราชทานเพลิงศพคุณพ่อสาย สิทธิประสงค์เล่มนี้ หากได้ก่อประโยชน์อันดีแก่ท่านผู้อ่านแล้วกระผมขออุทิศผลแห่งความดีนั้นให้คุณพ่อพร้อมกันนี้กระผมขอน้อมจิตอธิษฐานขออุทิศส่วนกุศลที่ได้บำเพ็ญมาทั้งหมดให้แก่คุณพ่อ จงช่วยดลบันดาลให้กรรมดีนั้นส่งวิญญาณอันบริสุทธิ์นี้ไปสู่สุคติแห่งภูมิที่ชอบ ๆ เถิด

พูลสวัสดิ์ สิทธิประสงค์

ฝ่ายข่าวโทรทัศน์ช่อง ๔

๓ เมษายน ๒๕๑๒

ครูแท้ของศิษย์

ครูสาย สิทธิประสงค์ สอนวาดเขียนโรงเรียนมัธยมวัดราชบพิธ ตั้งแต่ผมอยู่ชั้นมัธยมต้น พวกเรานักเรียนราชบพิธสมัยครูสาย จำใบหน้าเรียบ ๆ ของคุณครู ได้จำใบหน้าที่ชอบคาบบุหรี่ไทยติดปากอยู่เสมอ ครูไม่เคยดุนักเรียนให้เด็กเสียใจเลยการสอนของครูเป็นการถ่ายทอดวิชาการศิลปะให้แก่นักเรียนโดยแท้จริง เพราะครูสอนด้วยอารมณ์อ่อนไหวไปตามภาพที่ครูนำมาให้เขียน เช่นใบไม้ผลไม้ ธรรมชาติของดอกไม้ต่าง ๆ แม้ผมเองจะไม่มีหัวทางศิลปะอยู่เลย แต่ผมก็มองเห็นได้ เห็นเพราะความสุขุมใจเย็น ใจดีของคุณครูของผมนั่นเองไม่ใช่อะไรอื่น

ครั้งหนึ่งผมมีธุระจะต้องค้นหลักฐานการเรียนชั้นมัธยมเพื่อจะทำคำรับรองส่งไปประกอบการศึกษาของน้องชายที่สหรัฐอเมริกา จำได้ว่าวันนั้นไปกระทรวงศึกษาธิการกับพินิตร (นายวิทยาศาสตร์) นิลวิเชียร ผมพบครูที่กระทรวงฯ พอครูทราบความประสงค์ครูก็ละจากงานอื่นมาทำธุระให้ผมจนเรียบร้อย ภาพของครูที่กรุณาแก่ผมในวันนั้น ยังจำติดตาอยู่ทุกวันนี้ จะหาใครที่มีความเมตตากรุณาแก่ลูกศิษย์อย่างครูนี้ไม่มีอีกแล้ว

ครูสายจำชื่อนักเรียนที่ครูสอนมาได้ทุกรุ่นและเกือบจะเรียกได้ว่าจำได้ทุกคน (นอกจากบางคนที่ออกจากโรงเรียนราชบพิธในกลางคัน) ผมออกจากโรงเรียนแล้วหลายปีได้มีโอกาสเป็นกรรมการสมาคมนักเรียนเก่าราชบพิธ ก็ได้พบครูอีก ครูช่วยงานของสมาคมแทบทุกอย่างที่ถูกขอร้อง ครูสายจึงนับได้ว่าเป็น "เลือดราชบพิธ" อย่างแท้จริง คุณลักษณะอันนี้จะมีไม่ได้ หากครูไม่รักลูกศิษย์ทุกคนของครู

ครูสาย สิทธิประสงค์ ได้จากพวกเราชาวราชพิธไปแล้ว จากบุตรภริยาอันเป็นที่รักยิ่งของครู แต่การจากไปของครูเป็นเพียงการแยกสลายตัวของดิน น้ำ ลม ไฟ และอากาศธาตุที่รวมกันอยู่เป็นสังขารเท่านั้น ส่วนวิญญาณของคุณครูยังคงเป็นสิ่งไม่ตายอยู่ในความทรงจำของผมไม่มีประมาณได้

ขออานุภาพแห่งธรรมะ อานุภาพแหงคุณงามความดี ความมีเมตตากรุณาของครู จงส่งผลให้วิญญาณของครูได้เสวยสุขด้วยทิพยสมบัติ หากชาติหน้ามีจริงขอให้ผมได้พบกับครู และผมยังจะเป็นศิษย์ของครูอยู่เสมอ แม้ร่างกายของครูจะกลายเป็นเถ้าถ่านไปแล้ว....

พระราชครูวามเทพมุนี
(สมจิตต์ รังสิพรหมณกุล)
ประธานพราหมณ์แห่งประเทศไทย
เทวสถาน เสาชิงช้า พระนคร

รำลึกถึงครูสาย

เมื่อปี พ.ศ. 2479 ผมในฐานะที่เป็นเด็กวัดราชบพิธลูกศิษย์ของพระครูวิจิตรธรรม-คุณ (ปัจจุบัน คือ เจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เจ้าอาวาสวัดราชบพิธ) ได้มีโอกาสเข้าศึกษาเล่าเรียนในชั้นมัธยมปีที่ 1 (เดี๋ยวนี้เรียกกันว่าประถมปีที่ 5) ของ โรงเรียนมัธยมวัดราชบพิธอย่างสะดวกดาย โดยไม่ต้องลำบากยากเข็ญตะเกียกตะกายหาโรงเรียนเข้าศึกษาเล่าเรียนกันเช่นรุ่นลูก ๆ ในขณะนั้นนักเรียนรุ่นเดียวกันนี้จบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ 6 หรือ ม.ศ. 3 ในปัจจุบัน ในปลายปี พ.ศ. 2484 มีสมญาเรียกกันในหมู่พวกร่วมรุ่นว่า "หกโตโจ" เพราะในปีที่จบการศึกษานั้นไม่มีการสอบไล่ เนื่องจากกองทัพของลูกพระอาทิตย์มหามิตรได้บุกประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484 ทำให้การเรียนและการสอบไล่ ซึ่งใกล้จะเริ่มอยู่นั้นต้องชะงักลงเพราะภัยสงคราม กระทรวงธรรมการหรือกระทรวงศึกษาธิการขณะนั้น ท่านได้กรุณาให้ถือผลการมาเรียนเป็นเกณฑ์ตัดสินสอบไล่ได้ตก ถ้าจำไม่ผิดดูเหมือนจะเป็น 60 เปอร์เซ็นต์ ของเวลาเรียนทั้งหมดใครโชคร้ายมีเวลาเรียนไม่ถึงที่กำหนด แม้จะเก่งกล้าสามารถอย่างไรก็ต้องถือว่าเป็นตก แต่โชคดีนักเรียน ม. 6 ราชบพิธปีนั้นได้ยกชั้นหมด เพราะมีเวลาเรียนเกินกว่าที่กำหนดไว้ทั้งสิ้น

ในระหว่าง 6 ปีเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนอันเป็นที่รักยิ่งของเรานี้ พวกเราได้พบครูที่ประเสริฐยิ่งผู้หนึ่ง ครูผู้นั้นคือ ครูสาย สิทธิประสงค์ ท่านเป็นครูวาดเขียน ผมยังจำได้ติดตาถึงลักษณะท่าทางและอากัปกริยาของครูผู้นี้ แม้เวลาจะล่วงเลยมาถึง 30 ปีเศษ ท่านเป็นผู้มีรูปร่างสันทัดแบบชายไทยทั่ว ๆ ไป ผิวค่อนข้างคล้ำ เบ้าตาลึกนิดหน่อย เสียงเป็นกังวานแม้จะไม่สู้ดังนัก มีอารมณ์เยือกเย็น ตั้งอกตั้งใจที่จะปั้นพวกเราให้เป็นนักวาดเขียนหรืออย่างที่เรียกกันอย่างโก้หรูในสมัยนี้ว่าศิลปินให้ได้ ไม่ท้อถอยต่อความไม่เอาถ่านของบรรดาศิษย์ทะโมนทั้งหลาย ท่านได้สอนให้พวกเราได้รู้จักวิธีวาดเขียนทั้งประเภทจากของจริง โดยเด็ดเขาใบภู่เรือหงษ์รอบ ๆ สนามเล็ก ๆ ข้างกำแพงแก้วพระอุโบสถวัดราชบพิธนั่นแหละเอามาเป็นแบบ ให้วาดเขียนจากความจำ เช่น รูปแก้วน้ำ คณโฑน้ำเป็นต้น และภาพวาดอีกอย่างหนึ่งที่เราเรียนจากครูสายก็คือภาพประดิษฐ์ ใครจะประดิษฐ์กันได้ดีแค่ไหนก็สุดแต่อัจฉริยะของแต่ละคน เท่าที่ผมจำได้ว่านักเรียนในชั้นเดียวกันที่มีฝีมือดีในทางวาดเขียนก็มี บุญสม เจียวฉายา (ปัจจุบันเปลี่ยนทั้งชื่อและนามสกุลเป็น พ.อ. ชาตรี รุธิรวัฒน์ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก) กิมจุ้ย กีพานิช (คนนี้ก็เปลี่ยนชื่อเหมือนกันเป็น กำจัด กีพานิช) เลขานุการกรมประชาสัมพันธ์ สุรินทร์ ฉายางกูร แห่งโรงงานพิมพ์ธนบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย ทวี กสิยพงศ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวง

พระนครเหนือ (คนนี้เปลี่ยนทั้งชื่อและนามสกุล เดิมชื่อ ด.ช. เบ็งคุณ แซ่ลิ้ม) และเปี่ยน สมพงษ์ ซึ่งภายหลังเปลี่ยนชื่ออีกนั่นแหละเป็นประพนธ์ ขณะนี้ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองกลาง กระทรวงวัฒนาการแห่งชาติ ท่านที่กล่าวนามมานี้ วาดเขียนเขามักจะได้กันเกิน 80 เปอร์เซ็นต์เสมอ ส่วนประเภทที่มักจะได้แถว ๆ คาบเส้นก็มีผม อรุณ วิไลรัตน์ นายอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ประมวล จันทโรวาส ที่ดินอำเภอพระนคร และบุญยง เดชฉ่ำ (เปลี่ยนชื่อเหมือนกันเป็นยงยุทธ) แห่งบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ในตอนที่เรียน ม. 6 กันนั้นเองพวกเราได้ออกหนังสือพิมพ์อ่านกันในห้อง โดยมีท่านผู้มีฝีมือดีในการวาดเขียนเป็นผู้วาดภาพประกอบ และมี อรุณ วิไลรัตน์ เป็นบรรณาธิการเถื่อน แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าศิษย์ของครูสายในรุ่นเดียวกับผม ไม่มีใครโชคดีได้เป็นศิลปินกันสักคน

ครูสายเกิดมาเพื่อเป็นครูโดยแท้ ท่านสอนอยู่ในโรงเรียนมัธยมวัดราชบพิธถึง 23 ปี รักโรงเรียนและลูกศิษย์ของท่านทุกคน ท่านยินดีเสมอเมื่อได้ทราบว่าศิษย์ผู้ใดได้ดีมีความสุข เป็นห่วงกังวลอยากจะให้ศิษย์พ้นทุกข์และความตกต่ำที่ชะตาชีวิตหมุนเวียนไปให้ประสพ ที่ท่านไม่ละเว้น คือ คอยตักเตือนสั่งสอนเมื่อเห็นศิษย์หลงผิดไปในทางที่ไม่ดีไม่งาม แม้ท่านไม่พบตัวหากพบเพื่อนฝูงของศิษย์ผู้นั้นท่านก็มีแก่ใจ สั่งฝากให้ไปตักเตือนกัน พระคุณของท่านจึงมีมากล้นสุดที่จะพรรณาได้ ขาดท่านไปเสียเท่ากับกิ่งโพธิ์กิ่งไทรซึ่งพวกเราเคยอาศัยร่มเงาเป็นสุขอยู่ได้หักไปเสียกึ่งหนึ่งแล้ว ศิษยานุศิษย์ "หกโตใจ" ทั้งหลายยังคงรำลึกถึงพระคุณท่านอยู่ตลอดมา เพราะท่านทำแต่ความดีไว้ตลอดชีวิตของท่านและความดีนั้นยังคงนั้นยังคงสถิตย์อยู่ มิได้ล้มหายตายจากไปดังเช่นสังขารของท่าน สมดังพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส ที่ว่า

"พฤษภกาสรอีกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เสน่งคงสำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวายมลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตย์ทั่วแต่ชั่วดีประดับไว้ในโลกา"

ขอวิญญาณของครูอันเป็นที่รักยิ่งจงไปสู่สุขคติในสัมปรายิกภพนั้นด้วยเถิด.

นุ่ม อยู่ในธรรม
รองอธิบดีกรมศิลปากร
12 มีนาคม 2512

คำอาลัย

แด่

คุณสาย สิทธิประสงค์

เมื่อบุตรของคุณสาย สิทธิประสงค์ ได้บอกให้ทราบว่าจะกำหนดการพระราชทานเพลิงศพบิดาในเร็ว ๆ วันนี้ และในการนี้จะได้จัดพิมพ์หนังสือแจกเป็นที่ระลึกด้วย และแจ้งความประสงค์ว่าขอคำอาลัยจากผมด้วย ในฐานะที่ผมกับคุณสาย ฯ ได้เคยรับราชการร่วมกันมาความรู้สึกอาลัยต่อคุณสาย ฯ ก็เกิดขึ้นอีกวาระหนึ่ง ผมยังคิดถึงคุณสาย ฯ อยู่เพราะเมื่อคุณสาย ฯ มีชีวิตอยู่ตอนระยะเวลาที่รับราชการอยู่ด้วยกัน ผมเห็นหน้าคุณสายฯ ทุกวันเป็นเวลาหลายปี และบางวันผมเรียกมาต่อว่าเรื่องงานคุณสาย ฯ ก็มิได้แสดงความไม่พอใจเลยสีหน้าคงแสดงความเคารพนับถือตลอดเวลา อาการอันสุภาพและอ่อนโยนที่คุณสาย ฯ แสดงต่อผู้บังคับบัญชา ยังติดตาผมอยู่จนบัดนี้ และทำให้ผมสงสารประกอบด้วยความรักต่อคุณสายตลอดมา บัดนี้ก็ยังจำคุณสาย ฯ ได้แม่นยำอยู่ คุณสาย ฯ เป็นผู้ที่สุภาพเรียบร้อยเป็นที่ชอบพอรักใคร่ของผู้ร่วมงานทุกคน เมื่อคุณสาย ฯ มาจากไปโดยไม่มีวันกลับเช่นนี้ ขอจารึกให้ทราบทั่ว ๆ กันว่า พวกเราข้าราชการกองส่งเสริมและวัดผลการศึกษา กรมวิสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการรุ่นคุณสาย ฯ ยังไม่ลืมคุณสาย ฯ ต่างยังระลึกถึงคุณสาย ฯ อยู่ และเสียดายที่คุณสาย ฯ จากโลกนี้ไป

ขอให้วิญญาณของคุณสาย ฯ จงสู่สุคติเถิด

จาก

ชื่น วัฒโน

อดีตหัวหน้ากองส่งเสริมและวัดผลการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ.

คำไว้อาลัย

คุณครูสาย สิทธิประสงค์ เริ่มรับราชการครั้งแรกเป็นครูวาดเขียนที่โรงเรียนวัดราชบพิธ เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๔๗๒ ขณะนั้นข้าพเจ้าเป็นครูอยู่ก่อนแล้วเมื่อได้มาทำงานร่วมกันเป็นเวลาเพียงเล็กน้อย ข้าพเจ้าก็เริ่มรู้นิสัยของคุณครูสาย ฯ ว่าเป็นคนพูดน้อย แต่ทำงานจริงจัง และเป็นครูที่มีความรู้พิเศษอีกหลายอย่าง โดยเฉพาะเรื่องการพยาบาล เพราะทราบว่า ก่อนมาเข้ารับราชการเป็นครู คุณครูสาย ฯ ได้เข้ารับราชการทหารหน่วยเสนารักษ์มาแล้ว จึงได้รับความไว้วางใจของครูใหญ่ คือขุนกิตติเวทย์ มอบหมายให้เป็นเจ้าหน้าที่พยาบาลโรงเรียนเพิ่มขึ้นอีกตำแหน่งหนึ่งต้องทำหน้าที่ปฐมพยาบาลให้แก่นักเรียนที่ได้รับอันตรายจากการวิ่งหกล้ม ชนกัน หัวเข่าแตก ศีรษะแตก ปวดท้อง ปวดศีรษะ ฯล ฯ เป็นประจำทุกวัน อนึ่งในสมัยนั้น มีการพาลูกเสือไปเดินทางไกลและพักแรมต่างจังหวัดอย่างน้อยปีละครั้ง และทุกครั้งคุณครูสาย ฯ จะต้องได้รับหน้าที่พยาบาลประจำกองลูกเสือเดินทางไปด้วย จึงเป็นที่ชอบพอรักใคร่สนิทกันตลอดมา เพราะได้ร่วมทำงานและร่วมกินนอน ร่วมทุกข์สุขกันเสมอ และในหน้าที่การสอนคุณครูสาย ฯ ก็เป็นผู้มีความตั้งใจสอนความรู้ให้แก่ศิษย์ทุกคนและได้ผลเป็นที่พอใจ ซึ่งจะเห็นได้จากการเคารพและระลึกถึงของบรรดาลูกศิษย์ออกไปแล้วทุกรุ่นได้เชิญคุณครูสาย ฯ ให้มาร่วมในงานชุมนุมศิษย์เก่า "ราชบพิธสมาคม" ทุกปี พ.อ. อุทัย ศุขทิศ แห่งกรมเชื้อเพลิงได้พูดกับข้าพเจ้าว่า "ผมได้รับความรู้ขั้นต้นจากหลักการสอนของคุณครูสาย ฯ จึงไปเป็นทหารช่าง เขียนแบบแปลนสร้างสะพานและอื่น ๆ ได้อย่างสบาย" แสดงว่าคุณครูสายมีหลักในการสอนเป็นอย่างดี สิ่งที่อยากจะกล่าวถึงอีกอย่างหนึ่งก็คือ คุณครูสาย ฯ เป็นคนตรง ทำงานเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เป็นศัตรูแก่ใคร ไม่อิจฉาริษยาใคร ทำงานที่ใดผู้บังคับบัญชาก็รักใคร่ไว้วางใจทุกแห่ง คุณครูสาย ฯ ทำงานจนตลอดอายุราชการเพียง ๒ แห่ง เท่านั้น คือ เป็นครูอยู่ที่โรงเรียนวัดราชบพิธเป็นเวลานานถึง ๒๓ ปี จัดเป็นครูหมายเลข ๑ ที่อยู่นานที่สุดนับแต่โรงเรียนนี้ตั้งมา

ถึงปัจจุบันนี้รวม ๘๑ ปีเศษ และมีครูใหญ่ผลัดเปลี่ยนถึง ๖ คน แสดงว่าคุณครูสายฯ เป็นคนดีจริง อยู่ได้ทุกสมัย ครั้งสุดท้ายได้ย้ายเข้ามารับราชการอยู่ที่กองส่งเสริมและวัดผลการศึกษากรมวิสามัญศึกษาตลอดจนกระทั่งออกจากราชการรับบำนาญ เพราะเกษียณอายุ และทุกปีคุณครูสายฯ จะต้องพบกับข้าพเจ้าโดยมาทำงานร่วมกันปีละ ๒ ครั้ง ครั้งละประมาณ ๕–๖ วัน คือ คุณครูสายฯ เป็นรองประธานสนามสอบไล่โรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์สอบเทียบมัธยมศึกษา (ม. ๖) ครั้งหนึ่ง และสอบไล่ชั้นประโยคมัธยมปลายเตรียมอุดมศึกษาอีกครั้งหนึ่ง โดยเจ้าตัวขอร้องไปร่วมงานกับข้าพเจ้า ซึ่งเป็นประธานสนามสอบแห่งนี้ตลอดทุกปี จนข้าพเจ้าพ้นจากหน้าที่ราชการเพราะเกษียณอายุเช่นเดียวกัน ความสนิทสนมรักใคร่นับถือจึงมีติดต่อมาจนถึงวาระสุดท้าย

มรณกรรมเป็นเรื่องธรรมดาของขันธ์ ไม่มีผู้ใดหลีกเลี่ยงได้ ข้าพเจ้าจึงขอตั้งจิตอธิฐาน ขอให้บุญกุศลและคุณงามความดีทั้งหมดที่คุณครูสายฯ บำเพ็ญไว้ในชีวิต จงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ คุณครูสาย สิทธิประสงค์ ได้ไปสู่สุคติภูมิและประสบสุขในสัมปรายภพ ทุกประการ

บุญยัง หรวดทรง

(นายกสมาคมราชบพิธ)

1 มีนาคม 2512

อาลัยคุณครู

คุณครูสาย สิทธิประสงค์ เป็นครูสอนวาดเขียนท่านมาเป็นครูสอนวาดเขียนที่โรงเรียนวัดราชบพิธ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๒ เป็นปีแรกที่ท่านได้เข้ามาเป็นครูในโรงเรียนวัดราชบพิธ ซึ่งในขณะนั้นท่านยังอยู่ในเพศบรรพชิต และเป็นปีแรกที่ข้าพเจ้าได้เป็นศิษย์ของท่าน ข้าพเจ้าเป็นศิษย์ของท่านอยู่หลายปี จนกระทั่งข้าพเจ้าออกจากโรงเรียนไปแล้วท่านก็ยังคงสอนอยู่ต่อไป และได้ทราบว่าท่านสอนอยู่ที่โรงเรียนวัดราชบพิธนานถึง ๒๓ ปี นับเป็นครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนวัดราชบพิธนานที่สุดกว่าครูทุก ๆ คน ตลอดระยะเวลา ๒๓ ปี ท่านสอนนักเรียน ทุกชั้น – ทุกคน ทุกปี ติดต่อกันเป็นเวลายาวนาน ภายหลังท่านจึงได้ย้ายเข้ากระทรวงศึกษาธิการ และท่านได้ประจำอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ จนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

คุณครูสาย สิทธิประสงค์ เป็นครูที่มีความเป็นครูจริงๆ ตลอดชีวิต ท่านได้พยายามถ่ายทอดวิชาการโดยเฉพาะวิชาวาดเขียนให้แก่ลูกศิษย์ทุกคนด้วยความบริสุทธิ์ใจ ท่านได้พยายามเอาใจใส่กวดขันในการเรียนของศิษย์ให้ได้รับความรู้จริง ๆ โดยมิได้เห็นแก่ความเหนื่อยยาก ในสมัยนั้นครูวาดเขียนมีคนเดียว คือ คุณครูสาย ฉะนั้น คุณครูสายจึงต้องทำงานหนักมาก เพราะต้องสอนทุกชั้น ทุกคน โดยท่านเป็นผู้สอนวิชาวาดเขียนแต่ผู้เดียว

คุณครูสาย สิทธิประสงค์ ท่านเป็นผู้มีอารมณ์เยือกเย็น เคร่งขรึม และใจดี ลูกศิษย์รักท่านทุกคน ท่านจะทำโทษศิษย์บ้างก็โดยที่จำเป็น และพอให้เกิดความสำนึกผิดไว้บ้างเท่านั้น ท่านไม่เคยมีอคติต่อลูกศิษย์คนใดเลย และท่านรักศิษย์ของท่านทุกคนเท่าเทียมกันหลักการสอนวิชาวาดเขียนของท่านละเอียด และแจ่มแจ้งดีมาก หากศิษย์คนใดยึดหลักวิชาของท่านไว้แล้วจะเป็นผู้มีความสามารถในทางวาดเขียนพอเอาดีได้ทีเดียว ข้าพเจ้าสดุดีท่านนี้ เพราะข้าพเจ้ายึดหลักวิชาของท่าน และปฏิบัติการเขียนตามท่าน ข้าพเจ้าสามารถเขียนรูปเข้าประกวดในงานฉลองอายุครบรอบ ๓๐ ปี ของโรงเรียนวัดเทพ

ศิรินทร์เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ชนะได้รับรางวัลที่ ๑ ซึ่งข้าพเจ้าถือว่า ผลแห่งชัยชนะครั้งนั้น ท่านเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการให้แก่ข้าพเจ้า ซึ่งข้าพเจ้ายังน้อมระลึกถึงพระคุณของท่านอยู่โดยมิรู้ลืม จนกระทั่งตราบเท่าทุกวันนี้

คุณครูสาย สิทธิประสงค์ เป็นครูจริง เป็นครูที่ดีของศิษย์ทุกคน ท่านได้บำเพ็ญแต่ความดีตลอดชีวิตการเป็นครูของท่าน เมื่อท่านต้องมาจากไปโดยไม่มีวันกลับเสียแล้วเช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งความโศกาอาดูร และอาลัยรัก แก่ญาติมิตร และผู้คุ้นเคยโดยเฉพาะลูกศิษย์ของท่านทุกคนเป็นอย่างยิ่ง

ข้าพเจ้าในนามของศิษย์ของท่านผู้หนึ่ง ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก และด้วยอำนาจแห่งกุศลผลบุญซึ่งคุณครูสาย สิทธิ-ประสงค์ ได้บำเพ็ญและสร้างสมไว้แต่ครั้งท่านยังมีชีวิตอยู่ ตลอดจนญาติ มิตร และศิษย์บำเพ็ญอุทิศให้ จงเป็นพลังปัจจัยส่งผลบันดาลให้ ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านจงสถิตย์อยู่ในทิพยวิมานสวรรค์ ประสบแต่อิฏฐวิบูลมนุญผลตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพนั้นเทอญ.

จากลูกศิษย์ของท่าน

นายดำเกิง วิเชียรน้อย

อุปนายกราชบพิธสมาคม

๑๐ มีนาคม ๒๕๑๒

แด่คุณครูที่เคารพ

แม้พวกเราซึ่งเป็นนักเรียนราชบพิธ รุ่น ม. ๖ โตโจ จะได้ออกจากโรงเรียนมากว่า 25 ปีแล้วก็ตาม แต่ภาพเหตุการณ์ในสมัยเป็นนักเรียนก็ยังอยู่ในความทรงจำของพวกเราอย่างไม่มีวันลืมเลือน เสมือนเป็นเหตุการณ์เมื่อเร็ว ๆ นี้เอง ขณะนี้เราได้แยกย้ายกันไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ มากมายหลายแห่งตามแต่ละอาชีพของแต่ละบุคคล แต่เราก็ยังมีการพบปะสังสรรค์กันอยู่เสมอ และในการพบปะกันแต่ละครั้ง เราก็อดไม่ได้ที่จะคุยกันถึงเรื่องเก่า ๆ สมัยเป็นนักเรียนบรรดาครูเก่าที่พวกเรากล่าวถึงกันมาก ก็มีคุณครูสาย สิทธิประสงค์ รวมอยู่ด้วยท่านหนึ่ง ซึ่งในสมัยนั้นท่านเป็นครูสอนวาดเขียนให้แก่พวกเรา

คุณครูสาย สิทธิประสงค์ เป็นครูที่พวกเราเคารพรักใคร่อย่างยิ่ง อันเป็นการเคารพรักใคร่ที่เกิดจากใจจริง เพราะตลอดเวลาที่ท่านเป็นครูสอนพวกเราอยู่นั้น ท่านเปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณาต่อพวกเราทุกคนโดยเสมอหน้ากัน ไม่มีการลำเอียงหรือเลือกที่รักมักที่ชังแต่อย่างใด นอกจากท่านจะสอนวิชาวาดเขียนแล้ว ท่านยังได้สละเวลาส่วนตัวของท่านไปช่วยสอนช่วยฝึกกีฬาให้แก่พวกเราอีกด้วย ทั้งวิ่งเปี้ยว วิ่งผลัดและฟุตบอลล์ ซึ่งสมัยที่พวกเราเรียนอยู่นั้นนับว่าเป็นทีมที่มีชื่อเสียงทีมหนึ่ง นับว่าท่านเป็นครูบาอาจารย์ที่เอาใจใส่คลุกคลีกับพวกเรามากผู้หนึ่งในสมัยเด็ก ๆ ในเวลาวาดเขียน เรามักจะลืมเอาดินสอ ยางลบ หรือสีมาเสมอ แต่อย่างมากที่คุณครูสาย ฯ จะลงโทษพวกเราก็เพียงแต่หยิกที่ก้นนิดเดียวเท่านั้น มีน้อยคนเหลือเกินที่จะถูกท่านเฆี่ยน จนพวกเรายังเอามาล้อกันในทุกวันนี้ว่า “ประมวล, เอาดินสอมาหรือเปล่า ? “.................” บุญเลิศเอายางลบมาหรือเปล่า ? ”........ ฯ ล ฯ....แล้วก็หยิกก้นกันอย่างสนุกสนานครื้นเครง ทั้งนี้ก็เพราะพวกเรายังระลึกถึงท่านอยู่เสมอ

เหตุนี้ เมื่อพวกเราได้ทราบข่าวการถึงแก่กรรมของท่าน พวกเราจึงพากันเสียใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะยังคิดกันอยู่เสมอว่า เราจะนัดพบกันครั้งใหญ่สักครั้งหนึ่งและจะขอเชิญท่านมาเป็นเกียรติร่วมด้วย แต่เราก็ยังไม่ได้ทำอย่างที่คิดไว้นั้น ดังนั้น ใน

โอกาสที่จะมีงานพระราชทานเพลิงศพของท่านในคราวนี้ พวกกระผมในฐานะผู้แทนนักเรียนราชบพิธ รุ่น ม. ๖ โตโจ จึงขอตั้งจิตอธิษฐานขอระลึกถึงพระคุณของท่านที่มีต่อพวกกระผม และขอให้กุศลผลบุญแห่งความเมตตากรุณาของท่านที่มีต่อบรรดาลูกศิษย์โดยเสมอหน้ากัน จงเป็นอานิสงส์ดลบันดาลให้วิญญาณของคุณครูสาย สิทธิประสงค์ จงไปสู่สุคติภพ ประสพอิฐคุณมนูญผลเสวยสุขสมบัติในสัมปรายภพทุกประการ.

ด้วยความเคารพอย่างสูง

ทวี กลิยพงษ์ นุ่ม อยู่ในธรรม
กำจัด กีพานิช ประพนธ์ สมพงษ์
ชาญ กาญจนาคพันธ์ ปราโมทย์ หงสกุล
สุรพล โสภาพงษ์ ชาตรี รุจิรวัฒน์
สุรินทร์ ฉายางกูร ประดิษฐ์ นิลศร
ประมวล จันทโรวาส บุญเลิศ วุฒิทรัพย์

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้าคุ้นเคยกับคุณสาย สิทธิประสงค์ ตั้งแต่เมื่อครั้งข้าพเจ้ารับราชการอยู่ที่กองส่งเสริมและวัดผลการศึกษา กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ คุณสาย สิทธิประสงค์ เป็นคนสุภาพเรียบร้อย ซื่อสัตย์สุจริตและตั้งใจทำงานดี

มรณกรรมของคุณสาย สิทธิประสงค์ ทำให้ข้าพเจ้าสลดใจและเสียดายมาก ขอให้วิญญาณของคุณสาย สิทธิประสงค์ จงประสบแต่สันติสุขในสัมปรายภพโน้นเทอญ.

ไพโรจน์ กุลพานิช

กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

หัวล้าน–หัวเหลือง

สมัยที่รัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ มีคุณท้าวผู้หนึ่งจัดการทำบุญอายุ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงช่วยงาน โดยมีพระราชดำรัสให้สังฆการีนิมนต์พระมาเทศน์คู่ สังฆการีไปนิมนต์พระศีรษะล้านมาองค์หนึ่ง และก็นิมนต์พระศีรษะเหลืองมาองค์หนึ่ง เรียกสั้น ๆ ว่า หัวล้าน–หัวเหลือง องค์ศีรษะล้านชื่อว่า พระธรรมอุดม (ถึก) วัดพระเชตุพน ส่วนองค์ศีรษะเหลือง คือ สมเด็จพุฒาจารย์ (โต) องค์ศีรษะล้านไม่ต้องอธิบาย เพราะมีดาดดื่น ส่วนองค์ศีรษะเหลืองจะต้องอธิบายเสียหน่อย คือ สมเด็จพุฒาจารย์ (โต) โดยปกติท่านให้เอาว่านทองคำมาโขลกทาศีรษะจนศีรษะของท่านเหลืองอ๋อยอยู่เสมอ เพราะเหตุไรไม่ทราบ หรือท่านคิดจะบวชศีรษะเสียด้วย ก็อาจจะเป็นได้..........

พระศีรษะองค์ละแบบนี้ นับว่าท่านเทศน์กันสนุกสนานมาก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ประทับภายในพระวิสูตร พอเทศน์ไปได้สักพักหนึ่งมีรับสั่งให้พระเจ้าลูกยาเธอองค์ที่ยังทรงพระเยาว์ (ยังเด็ก) นำเครื่องติดกันเทศน์มาตั้งระหว่างพระธรรมถึกทั้ง ๒ องค์ มีเงินสลึงอัน ๑ เฟื้องอัน ๑..........

สมเด็จพุฒาจารย์ (โต) : นั่นแน่เห็นไหม มาไร ๆ แล้ว ?

เจ้าคุณธรรมอุดม (ถึก) : เห็นน่ะซี

สมเด็จพุฒาจารย์ (โต) : เห็นดีความว่ากระไร ?

เจ้าคุณธรรมอุดม (ถึก) : ก็ติดกัณฑ์เท่านั้นเอง จะตีความอะไรอีก ?

สมเด็จพุฒาจารย์ (โต) : ไม่ใช่เท่านั้น จะตีความให้ฟัง---
ท่านนะหัวล้าน ฉันนะหัวเหลือง
หัวละเฟื้องสองไพ (รวมได้สลึงเฟื้อง)

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงพระสรวลอึก ๆ ๆ ๆ ๆ ออกมาจากภายในพระวิสูตร.

ครึ่งแจวครึ่งพาย

สมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงมีพระที่นั่งท่าน้ำ รวม 4 องค์ คือ:-

ชลังคพิมาน ทิพยสถานเทพสถิต

ราชกิจวินิจฉัย อนงค์ในสราญรมย์

พระที่นั่งเหล่านี้อยู่ในบริเวณท่าราชวรดิษฐ์ พระยาอภัยรณฤทธิ์รับพระบรมราชโองการฯ มาดำเนินการให้มีประกาศห้ามมิให้ภิกษุสามเณร พายเรือ-แจวเรือ ผ่านพระที่นั่งเวลาเสด็จฯ ประทับ หรือเวลาเสด็จฯ ทางชลมารค---

สมเด็จพุฒาจารย์ (โต) ท่านมีธุระจำเป็นจะต้องผ่านพระที่นั่ง ท่านก็แจวเรือไป พอจะผ่านพระที่นั่ง ท่านก็นั่งลงครึ่งแจวครึ่งพายเป็นทำนองเลี่ยงกฎหมาย ความจริงพระอย่างสมเด็จฯ ท่านจะนั่งพายหรือยืนแจวก็คงได้รับพระราชทานอภัยเสมอ แต่ท่านไม่ฉวยโอกาสถือประโยชน์พิเศษ แล้วดื้อแพ่งหรือดื้ออาญาอย่างเต็มที่บางคนชอบทำ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ : ขรัวโตนี่ฉลาด ประกาศห้ามมิให้แจวพาย ท่านก็ครึ่งแจวครึ่งพายผ่านไปได้.

ล้างไม้-ล้างมือ

การเทศน์ของธรรมกถึกทั้ง 2 องค์ ดำเนินต่อไปดูเหมือนจะยิ่งทรงแอบทรงพระสรวล ก็เหมือนยิ่งยุให้กลเม็ดเด็ดพรายของนักเทศน์ออกรสยิ่งขึ้น เช่น ตอนหนึ่งสมเด็จฯ อธิบายถึงความสำคัญของผู้ที่จะทำบุญ จะต้องล้างไม้ล้างมือให้สะอาด (เป็นทำนองว่าการใช้มือของคนได้เป็นไปอย่างซอกแซกพิสดารมาก) จะใช้ทำอาหารทำบุญต้องล้างให้สะอาดจึงจะได้บุญมาก

เจ้าคุณธรรมอุดม (ถึก) : ที่ให้ล้างมือนั้นทราบแล้ว แต่ที่ให้ล้างไม้นั้นไม้อะไร ?

สมเด็จพุฒาจารย์ (โต) : ล้างไม้จวักซิจ๊ะ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงพระสรวล อีก ๆ ๆ ๆ ๆ อีกครั้งหนึ่ง.

☐ **พระสมเด็จวัดระฆังฯ**

☐ **พระวัดพลับ**

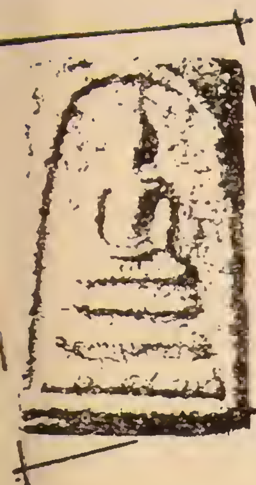
☐ **๑๐ บัญญัตินักเลงพระ**

เรื่องทั้ง ๓ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ คุณพ่อสาย สิทธิประสงค์ เล่มที่ท่านอ่านอยู่นี้ นับเป็นกุศลจิตอย่างแรงกล้าของคุณพูลสวัสดิ์ สิทธิประสงค์ ซึ่งได้มาปรึกษากับผู้เขียนและขอเรื่องพระทั้งสามนี้ลงเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้วายชนม์ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งสุดท้ายที่ผู้เป็นบุตรจะพึงปฏิบัติให้แก่บิดาบังเกิดเกล้าผู้จากไปสู่สุคติภพแล้ว

นับเป็นเกียรติยิ่งที่ผู้เขียนได้มีโอกาสร่วมงานกุศลครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิตของเขา ทั้งๆ ที่ภาระกิจของผู้เขียนก็ท่วมท้นอยู่แล้วจากงานด้านนี้ จึงหวังว่าอย่างน้อยเรื่องเกี่ยวกับพระเครื่องซึ่งท่านจะได้อ่านในลำดับต่อไป คงจะเป็นกุศลสำหรับผู้ที่กำลังจะก้าวไปสู่ในอาณาจักรพระเครื่องได้บ้างไม่มากก็น้อย

ผู้เขียนมีใจรักงานในด้านพุทธศิลป์เท่านั้น หาใช่นักประพันธ์หรือนักประวัติศาสตร์, โบราณคดี หรือผู้เชี่ยวชาญทางนี้เท่าใดนัก จึงอาจนำมาซึ่งสิ่งบกพร่องบางประการจากเรื่องดังกล่าวก็ดี โปรดขอให้นึกเสียว่าเป็นการคุยกัน อันเกิดจากใจจริงของผู้เขียนเท่านั้น โดยดำรงไว้ซึ่ง "วิทยาทานเพื่อส่วนรวม" อันเป็นเป้าหมายที่ผู้เขียนขอมอบให้กับท่าน จึงเรียนขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย....

ประชุม กาญจนวัฒน์
"โมนาลิซ่า" โทร. ๘๑๔๓๒๙

พระสมเด็จวัดระฆัง

◀ยอดพระเครื่อง แห่ง ยุครัตนโกสินทร์
◀ของสมเด็จพุฒาจารย์ (โตพรหมรังสี)

เหนือสิ่งอื่นใดในประเภท "พระเครื่องเรื่องของขลัง" และวิเศษสุดในด้านอิทธิปาฏิหาริย์พระเครื่องพิมพ์เดียว ที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง นับแต่พระมหาราชา, มหาชนทั่วผืนแผ่นดินไทย. และแม้กระทั่งเด็กเล็กก็ยังคงรู้จักกับพระเครื่องฯ เนื้อผงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่ทั้งในและนอกวงการพระพากันเรียกว่า พระสมเด็จวัดระฆัง นั่นเอง......

ประวัติของสมเด็จพุฒาจารย์

เกิดเมื่อวันพฤหัสบดี เดือน ๕ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ปีวอก จ.ศ. ๑๑๕๐ ตรงกับวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๓๓๑ เวลารุ่งอรุณ ณ บ้านไก่จ้น (ท่าหลวง) อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มรณภาพเมื่อวันเสาร์แรม ๒ ค่ำ ปีวอก จ.ศ. ๑๒๓๔ ตรงกับวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๑๕ เวลาประมาณ ๒๔.๐๐ น. ณ วัดระฆังโฆสิตาราม จังหวัดธนบุรี

นามเดิมของสมเด็จ ฯ ชื่อว่า "โต" มีฉายาว่า "พรหมรังสี" กล่าวกันว่ารูปร่างของท่านเมื่อเล็ก ๆ บอบบางไม่ใหญ่โตเหมือนกับชื่อ และการที่ชื่อ "โต" ก็เพื่อให้เป็นมงคลแก่การเติบโตเท่านั้น โยมมารดาของท่านชื่อว่า "เกต" เป็นชาวบ้านท่าอิฐ จังหวัดอุตรดิตถ์ (ภายหลังย้ายมาอยู่อยุธยา) เมื่ออายุ ๑๒ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดสังเวช ฯ จังหวัดพระนคร ครั้นต่อมาภายหลังได้ย้ายไปศึกษาพระปริยัติธรรม ณ วัดระฆัง ฯ จังหวัดธนบุรี จนกระทั่งอายุครบปีเถาะ (พ.ศ. ๒๓๕๐) ได้รับพระราชทานโปรดเกล้า ฯ เป็นนาคหลวง ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยสมเด็จพระสังฆราช (สุก ไก่เถื่อน) แห่งวัดมหาธาตุเป็นพระอุปัชฌาย์ และได้รับฉายาว่า "พรหมรังสี" นับตั้งแต่นั้นมา

เมื่อระหว่างสมเด็จ ฯ ยังเป็นเณรอยู่ กล่าวกันว่าทรงเป็นที่โปรดปรานแก่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้ายิ่งนัก (พระยศระหว่างนั้นเป็นสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร) แม้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ก็ยังทรงพระเมตตาและโปรดปรานเช่นกัน

สมเด็จ ฯ ได้ศึกษาทางปัสสนาจากหลายสำนักจนเชี่ยวชาญแก่กล้าในวิทยาคมยิ่ง อาจารย์สำคัญที่สุดของท่านก็คือ สมเด็จพระสังฆราช ญาณสังวร (สุก ไก่เถื่อน) และอาจารย์ผู้นี้นี่แหละเป็นผู้ให้แบบฉบับของต้นสกุลพระพิมพ์สมเด็จ ฯ มาจนกระทั่งทุกวันนี้

พระเครื่อง ฯ พิมพ์สมเด็จ ฯ

กำเนิด ของพระเครื่อง ฯ พิมพ์สมเด็จ ฯ เป็นความคิดที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ท่านได้ครองสมณศักดิ์ เป็น สมเด็จพุฒาจารย์เพียงไม่กี่ปี กล่าวกันว่า พระเครื่องที่ท่านสร้างขึ้นครั้งนั้น มีจำนวนถึง ๘๔,๐๐๐ องค์ ซึ่งเท่ากับจำนวนพระธรรมขันธ์พอดี สำหรับเรื่องแบบพิมพ์ต่าง ๆ ของพระสมเด็จ ฯ ลือกันว่าระยะแรกได้มีการสร้างพระชุดนี้มีถึง ๗๓ พิมพ์ จะจริงหรือเท็จก็หาหลักฐานยืนยันไม่ได้ นอกจากนั้นยังกล่าว

พระสมเด็จวัดระฆัง "พิมพ์ใหญ่" จอมจักรพรรดิ์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งอาณาจักรพระเครื่อง เป็นพระเครื่องที่มีการเช่าสูงที่สุด และหาได้ยากยิ่งในปัจจุบันนี้ (องค์ใหญ่ที่ใส่กรอบ) เป็นภาพขยายเพื่อแสดงรายละเอียดทางด้านเนื้อให้ท่านชม (องค์เล็ก) คือพระขนาดเท่าของจริง (พระองค์นี้คุณบุรณชัย ฐิติวัฒนา เป็นเจ้าของ)

ประชุม กาญจนวัฒน์—ถ่ายภาพ

กันอีกว่า พระสมเด็จ ฯ มีทั้งพิมพ์นางพญา พิมพ์เม็ดขนุน, พิมพ์สังกัจจายน์, พิมพ์ขุนแผนไข่ผ่า, และพิมพ์พลูจีบ (จีบเหมือนพลูจริง ๆ) รวมปนกับพิมพ์สี่เหลี่ยม (ขนาดเท่าฝ่ามือ) และพิมพ์สี่เหลี่ยมมาตรฐาน กับ พิมพ์ทรงไกเซอร์ (สอบถามผู้เชี่ยวชาญดูก็ไม่มีใครตอบถูกว่าเป็นอย่างไร บางท่านตอบได้แต่ไม่เคยเห็นพิมพ์ไกเซอร์เลย)

เรื่องแบบพิมพ์พระสมเด็จ ฯ ของเจ้าพระคุณสมเด็จ ฯ จะมีถึง ๗๓ พิมพ์หรือมีไม่ถึง ? ผู้เขียนไม่ขอวิจารณ์เพราะถือว่าเป็นผู้มาภายหลัง แต่เท่าที่ได้พบ (นอกวงการ) ดูเหมือนจะเกินกว่า ๗๓ พิมพ์เสียอีก เพราะแต่ละท่านผู้เป็นเจ้าของพระต่างก็โมเมเหมาเอาว่าเป็นของสมเด็จ ฯ ท่านสร้างทั้งสิ้น และยิ่งมาปัจจุบันนี้ด้วยแล้วไม่ว่าพระอะไร หรือแม้พระเปิดกรุออกมาก็พูดว่าสมเด็จสร้าง เปิดกี่ครั้งกี่ครั้งก็พระสมเด็จฯ ทั้งนั้น ทำกันทั้งนั้น ทำกันทั้งเนื้อชินก็มี, ตะกั่วก็มี, ดินเผาก็มี, แถมบางทีเป็นเนื้อเงินทองไปเลยก็มี ความเป็นอัจฉริยะยอดเยี่ยมในด้านพุทธาคมขององค์สมเด็จ ฯ ท่านโด่งดังมาจนหาชีวิตไม่แล้วก็ยังมีผู้นำชื่อท่านไปหลอกลวงอยู่จนทุกวันนี้

อิทธิพลของพระสมเด็จ ฯ ซึมซาบอยู่ในสายโลหิตของชาวไทยเกือบทุกคน (ถ้าหากคนนั้นยังเป็นคนไทย) ผู้ที่ขาดความรอบคอบ หูเบา จึงตกเป็นเหยื่อของพวก "มือผี" ตลอดมา

"พิมพ์" และส่วนผสมการสร้างเนื้อ

ผู้เขียนจะขอผ่านเรื่อง "พิมพ์" จำนวนมาก-ซึ่งมากกว่า ๗๓ พิมพ์ของพระสมเด็จ ฯ ซึ่งกำลังตกเป็นเหยื่อของผู้รู้เท่าไม่ถึงการอยู่เวลานี้ไปเสีย ทั้งนี้มิใช่ว่าสมเด็จ ฯ จะมิได้สร้างออกมาก็หาไม่ การเริ่มต้นย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ในเมื่อของนั้นยังมิได้อยู่ในมาตรฐาน และก็เป็นของที่แน่นอนเหลือเกินว่าพิมพ์แปลก ๆ เหล่านั้นย่อมจะมีน้อยองค์ที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้การเสี่ยงย่อมจะมีมากกว่า หากจะเป็นการเลี่ยงหนีให้มากเท่าใดก็ย่อมหมายถึงท่านได้ห่างจากพระมือผีได้โดยปลอดภัยเท่านั้น

ด้วยเหตุดังกล่าว ภายหลังท่านเจ้าประคุณสมเด็จ ฯ จึงได้เปลี่ยนแนวการสร้างพระแบบพิมพ์แปลก ๆ เสีย และได้มายึดถือทรงพิมพ์พระสมเด็จอรหัง ซึ่งเป็น

แบบฉบับของสมเด็จพระสังฆราช (สุก ไก่เถื่อน) ผู้เป็นพระอาจารย์ของท่านมาเป็นแบบมาตรฐานในรูป "พิมพ์กรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า" หรือที่ชาวบ้านสมัยนั้นเรียกกันว่า "พิมพ์ชั้นพัก" นั่นเอง (โปรดดูภาพประกอบ)

เล่ากันว่าการเปลี่ยนแปลง "พิมพ์" สมเด็จฯ ครั้งนั้น นายเทศได้เป็นผู้หนึ่งซึ่งเป็นผู้แกะแม่พิมพ์ถวาย โดยจะลำดับพิมพ์ของสมเด็จวัดระฆัง ซึ่งนิยมกันอยู่ในวงการพระปัจจุบันนี้ คือ

๑. พิมพ์ใหญ่ (ทรงพระประธาน)

๒. พิมพ์ทรงเจดีย์

๓. พิมพ์ฐานแซม

๔. พิมพ์เกษบัวตูม

นอกจากนี้ยังกล่าวกันว่ายังมีพิมพ์ "ปรกโพธิ์" อีกพิมพ์หนึ่งด้วย พระพิมพ์นี้ปรากฏว่า ไม่ค่อยจะได้ผ่านสายตานักสะสมพระเท่าใด (หมายถึงของแท้) ทั้งปรากฏว่าพิมพ์ปรกโพธิ์นี้ได้มีผู้ทำเทียมออกมามากด้วย ในวงการพระปัจจุบันนี้จึงมิได้จัดเข้าอยู่ในระดับมาตรฐานเหมือน ๔ พิมพ์ดังกล่าว (ท่านจะชมรายละเอียดทาง "พิมพ์" ได้ทุกแบบจากหนังสือภาพพระเครื่องฯ ของประชุม กาญจนวัฒน์)

โดยทางเนื้อของพระสมเด็จฯ นอกจากผงวิเศษทางพุทธาคมอันได้แก่ ปถมัง, อิธะเจ, มหาราช, พุทธคุณ, และตรีนิสิงเหแล้ว ยังมีส่วนผสมของข้าวสุก, ปูนขาว, กล้วย, เกสรร้อยแปดกับเศษอาหารต่างๆ คลุกเคล้าด้วยน้ำมันตังอิ๊ว เพื่อยึดเหนี่ยวผงต่างๆ ให้รวมเข้าเป็นองค์พระเครื่องฯ สมเด็จวัดระฆัง

เรื่องของส่วนผสมพระสมเด็จนี้ กล่าวกันว่าเกือบ ๙๐ เปอร์เซ็นต์เป็นของที่สมเด็จฯ ท่านสะสมได้ในวัดทั้งสิ้น เช่นข้าวสุกซึ่งเป็นของเหลือจากฉัน ท่านก็ให้ลูกศิษย์เก็บไปตากแห้งเพื่อตำเป็นผง แม้ประเภทดอกไม้ถวายพระก็ดี, กล้วยก็ดี, ดินสอพองก็ดี, เหล่านี้ก็ได้รวบรวมจากของที่ผู้ไปทำบุญนำไปถวายเกือบทั้งสิ้น

พระสมเด็จฯ วัดระฆัง เป็นพระที่มิได้ลงกรุและมิใช่พระกรุอย่างพระสมเด็จฯ วัดบางขุนพรหม ! ท่านปลุกเศกพระเครื่องด้วยเพียงท่านองค์เดียวเท่านน พระคาถาอัน

วิเศษที่ให้ความยิ่งยงก่อให้เกิดอิทธิปาฏิหาริย์อย่างล้ำเลิศ ที่ท่านใช้ปลุกเสกพระเครื่องพิมพ์สมเด็จ ฯ นี้ก็คือ "ชินบัญชรคาถา" นั่นเอง ท่านได้ทำการปลุกเสกพระเครื่องวันละ ๓ ครั้ง คือ เช้า, กลางวัน, และตอนเย็นทุก ๆ วันมิขาด เสร็จแล้วก็แจกจ่ายให้กับผู้มีความประสงค์อยากจะได้ไว้บูชาด้วยมือของท่านเองทุกคน

พระเครื่อง ฯ ที่สมเด็จสร้าง

ดังได้กล่าวมาแล้วตอนต้นว่าสมเด็จ ฯ เป็นยอดอัจฉริยะเยี่ยมในด้านพุทธาคม สิ่งที่จะประจุรวมตัวเป็นองค์พระเครื่องจึงไม่มีประเภทพระเนื้อดินแบบง่าย ๆ เป็นอันขาด สมเด็จ ฯ ท่านมิใช่จะเป็นผู้ที่มีสติปัญญาเหนือกว่าปรมาจารย์ ทั้งหลายเท่านั้นท่านยังเป็นยอดนักเศรษฐกิจผู้มองเห็นการไกลอีกด้วย การสร้างพระของท่านจึงมิได้มีเรื่องให้ได้เดือดร้อนชาวบ้านเลย วัสดุทุกอย่างที่เป็นองค์ประกอบทางเนื้อพระ อย่างเรา ๆ ก็เห็นอยู่แล้วว่าของนั้นหมดคุณค่า ท่านก็ยังปั้นขึ้นมาให้มีค่าเหนือสิ่งใด แล้วเรื่องอะไรเล่าที่ท่านจะสร้างพระเครื่องให้เป็นทองคำขึ้นมาเล่า ! ? (เขาว่ามี) ในชั่วชีวิตขององค์สมเด็จ ฯ ท่านไม่เคยมีประวัติว่าได้สร้างพระเครื่อง ฯ ให้พุทธศาสนิกชนผู้เลื่อมใสได้เช่าซื้อเพื่อเป็นการส่วนตัวหรือเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของวัดเลย แต่ท่านก็มีลูกศิษย์ลูกหาเต็มบ้านเต็มเมือง ทั้งยังเป็นที่โปรดปรานขององค์พระประมุขของชาติอีกด้วย !

จากหลักฐานที่แน่นอน ซึ่งผู้เขียนติดตามเก็บนำมาเล่า และเป็นที่ยืนยันกันแน่นอนโดยเสียงข้างมากจากวงการพระเครื่อง ฯ ในเรื่องพระที่สมเด็จ ฯ ท่านได้สร้างพระไว้ตามที่ต่าง ๆ ดังนี้คือ

๑. วัดระฆังโฆสิตาราม (ธนบุรี) สร้างครั้งแรก (มิได้ลงกรุ) ประมาณ พ.ศ. ๒๔๑๐ โดยท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดนี้ และปัจจุบันนี้ "พระสมเด็จวัดระฆัง" นอกจากจะเป็นพระเครื่องที่วิเศษสุดสำหรับผู้ใช้แล้ว ยังจัดว่าเป็นวัตถุโบราณของชาติชิ้นสำคัญอีกชิ้นหนึ่งด้วย (เกินกว่า ๑๐๐ ปี)

๒. วัดใหม่อมตรส (บางขุนพรหม) สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๑๓ โดยเสมียนตราด้วงเป็นผู้นิมนต์ท่านเจ้าประคุณสมเด็จ ฯ มาทำพิธีสร้าง "พระสมเด็จบางขุนพรหม" แล้วนำไปบรรจุไว้ยังเจดีย์ใหญ่ของวัด

๓. วัดไชโยวรวิหาร วัดนี้อยู่ที่อ่างทอง พระเครื่อง ฯ ได้สร้างภายหลังพระสมเด็จบางขุนพรหมและกล่าวกันว่า วัดนี้ท่านเจ้าประคุณเป็นผู้สร้างขึ้น และพระเครื่องที่เรียกว่า "พระสมเด็จเกศไชโย" ท่านก็ได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่โยมมารดาและคุณตาของท่านด้วยเช่นกัน

ลักษณะและข้อควรรู้จากพระสมเด็จ ฯ

วิธีพิจารณาพระสมเด็จวัดระฆังสมัยนี้ เป็นการยากยิ่งสำหรับที่ท่านจะรู้ได้โดยทางตัวอักษร ทั้งทางเนื้อ, ทางพิมพ์, ทางน้ำหนัก, หรือความแห้งเก่าจากคราบผิวขององค์พระก็ดี สมัยนี้นักปลอมแปลงพระผีมือจัดว่าก้าวหน้าถึงขีด "พระมือผี" ออกอาละวาดหนัก ผู้ที่ขาดความรอบคอบต้องศูนย์เสียเงินกันมาแล้วเป็นหมื่น ๆ ความผิดพลาดจากของเทียมนี้ มิใช่จะโดนดีแต่ผู้ที่ขาดความชำนาญก็หาไม่ แม้พระอาจารย์ผู้เจนจัดเรื่องพระสมเด็จก็ยังพลาดอยู่เสมอ ! ฉะนั้นเรื่องของการดูลักษณะต่าง ๆ ของพระสมเด็จจึงเป็นปัญหาที่ยุ่งยากยิ่งที่จะแนะให้กับบางท่านซึ่งยังไม่รู้อะไรมาเลย ผู้เขียนขอให้ท่านได้พยายามได้ชมของแท้ ชมบ่อย ๆ ให้ติดตาแล้วท่านจะรู้ว่าการได้ชมของจริงคือสิ่งที่ท่านได้รับความรู้และเก่งอย่างไม่รู้ตัว เมื่อไปเห็นของเทียมก็จะทราบได้ทันทีว่าไม่ใช่ของที่เราปรารถนาเสียแล้ว

สำหรับ "ทางพิมพ์" ซึ่งได้แยกออกเป็นแบบต่าง ๆ กันนั้น ท่านจะศึกษาได้โดยสะดวกทั้งมีครบอย่างละเอียดและรวดเร็วกว่าใด ๆ ทั้งสิ้น คือได้ศึกษาทางภาพ ซึ่งมีทั้งขนาดเท่าของจริงและขนาดใหญ่ให้ชมอย่างถนัดตา ท่านจะหาชมได้จากหนังสือภาพพระเครื่อง ฯ ของประชุม กาญจนวัฒน์ ซึ่งมีเล่มเดียวในเมืองไทยและเป็นหนังสือภาพที่บรรดาปรมาจารย์ในวงการพระทั้งหลาย ได้ยกย่องให้เป็นแบบฉบับที่ควรยึดถือได้โดยถูกต้องด้วย

ข้อควรจำอย่างยิ่งสำหรับนักพระเครื่องผู้สนใจกับพระสมเด็จวัดระฆังก็คือ

๑. พระสมเด็จวัดระฆังทุกองค์ เส้นซุ้ม (แบบหวายผ่า) จะต้องใหญ่และหนากว่าพระสมเด็จบางขุนพรหม

๒. พระสมเด็จวัดระฆังมีทั้งเนื้อราบเรียบ และชนิดเนื้อแตกลายงา ถ้าองค์ใดเนื้อแตกลายงาย่อมหมายถึงพระองค์นั้นได้รับการลงรักปิดทองมาแต่เดิม และเมื่อล้างออกเนื้อจะแตกลายงาดังกล่าว (จะเห็นรักและทองตกค้างตามซอกแอ่งอยู่ประปราย) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระเนื้อแตกลายงานี้ ด้านหลังจะไม่แตกเป็นอันขาด ถ้าแตกทั้งหน้าและหลัง ก็อาจพูดได้เลยว่าองค์นั้นมิใช่ของจริงเสียแล้ว!

๓. ด้านข้างของพระสมเด็จ ฯ ส่วนมากมักจะถูกตัดด้วยเส้นตอก (แบบพระนางพญา)

๔. พระสมเด็จวัดระฆัง ไม่ใช่พระกรุ ฉะนั้นตลอดทั้งองค์พระจึงไม่ปรากฏคราบกรุ, ดิน, และฝ้าละอองที่จับตามผิวอย่างสมเด็จบางขุนพรหม

หลักใหญ่ ๆ ดังกล่าวมานี้เพียงเป็นทางให้ท่านได้ทราบไว้ เพื่อการเดินทางเข้าสู่อาณาจักรพระเครื่อง "พระสมเด็จ ฯ" ได้โดยถูกต้องเท่านั้น ท่านจะเป็นนักพระเครื่องที่เก่งกาจและเชี่ยวชาญได้ ก็ต้องเป็นผู้ที่ยอมรับฟังผู้อื่นบ้างเมื่อมีเหตุผล การเข้า สังคมร่วมสังสรรค์กับนักเลงพระที่มีความรู้เสมอ ๆ จะทำให้ท่านหูตาสว่างดีกว่านั่งทำตัวประดุจ **"กางคกอยู่ในกะลา"** คนอวดดีมักตกเป็นเหยื่อของพวกทำพระ-ปลอมจนได้รับความหายนะมาแล้วมากราย การสนใจกับพระเครื่องไม่ควรมุ่งมั่นแต่ทางอิทธิปาฏิหาริย์เท่านั้น "ของดี" ที่ท่านกำลังได้ทราบอยู่นี้นอกจากจะเหนือยิ่งกว่ามณีใด ๆ ทั้งปวงแล้ว ยังจัดเป็นวัตถุโบราณอันล้ำค่าอีกแขนงหนึ่งของประเทศชาติไทยเราด้วย

อิทธิพลของพระสมเด็จ ฯ วัดระฆัง

ได้มีผู้กล่าวกันว่าพระเครื่องของสมเด็จได้เริ่มทำปลอมแปลงกันมาตั้งแต่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ทั้งนี้ด้วยความศักดิ์สิทธิ์ในองค์พระนั่นเอง พระเครื่องของท่านมิได้ทำแจกหรือพิมพ์ออกให้เช่ากันอย่างสมัยนี้ บางคนมีเงินเสียเปล่าแต่ก็ยังหาพระสมเด็จแท้ห้อยไม่ได้ เพราะท่านจะมอบให้ใครก็โดยเห็นสมควรแล้วจึงให้ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นข้อที่นัก

พระเครื่องรุ่นเก่าบางท่านควรสังวรณ์ไว้บ้าง ของที่ได้รับเป็นมรดกบางชิ้นก็อาจเป็นของไม่แท้ได้เสมอ

ด้วยความดีเด่นเหนือกว่าในกระบวนพระเครื่องทั้งหลายนี่เอง ภายหลังที่เจ้าประคุณสมเด็จฯ หาชีวิตไม่แล้ว ปรากฏว่าพระเครื่องพิมพ์สมเด็จวัดระฆังกลายเป็นของมีค่า และให้เช่ากันเกร่อ สมัยที่สนามพระยังไม่เป็นตัวเป็นตน ท่านจะไปเสาะแสวงหาพระสมเด็จฯ ได้ไม่ยากนัก จะหาได้แถว ๆ โคนต้นมะขามสนามหลวงนั่นเอง ราคาเช่าในสมัยนั้นตกราคาองค์ละ ๑๐ ถึง ๑๕ บาท ถ้าไม่คิดให้ดีพึ่ง ๆ ดูก็ไม่แพงเท่าไรนัก หากแต่ว่าถ้าไม่ใช่คนที่พอมีอันจะกินแล้วก็ยากที่จะหาเงินถึงขนาด ๑๕ บาทไปเช่าพระในสมัยนั้นได้

อิทธิพลของพระสมเด็จเข้าเคลือบคลุมพระกรุประเภท มหานิยม ด้วยความโด่งดังยิ่งในราวปี พ.ศ. ๒๔๙๐ ราคาเช่าได้พุ่งขึ้นไปถึงองค์ละ ๑,๕๐๐ บาท ถึง ๒,๐๐๐ บาททีเดียว (และในระหว่าปีนี้เองเป็นระยะที่พระประเภทมือผีได้เริ่มระบาด) เวลาล่วงเลยไปจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๕ พระสมเด็จฯ จะหาเช่าได้กันในวงการก็ต้องถึงกับวิงวอนขอร้องปั้นกันใช้ ถึงขนาดองค์ลึก ๆ ราคาก็เข้าไป ๗,๐๐๐-๘,๐๐๐ บาท ถ้างามก็เป็นหมื่น (หมายถึงพิมพ์ใหญ่)

พระสมเด็จวัดระฆังในระยะนี้ (ปี พ.ศ. ๒๕๐๙) เกือบจะเป็นการปิดประตูที่จะเช่าหรือหาชมได้ยากเสียแล้ว ปัจจุบันนี้ใครมีก็หวงยิ่งกว่าเพชร คนมั่งมีถือว่า "มันสำคัญตรงที่มีเงิน" คิดจะหาเมื่อใดก็ได้ คนประเภทนี้ถ้าเช่าคราวใดก็มักจะได้ "พระมือผี" เสมอมา สำหรับด้านผู้เชี่ยวชาญเจ้าของรังใหญ่หลายท่านก็พยายามสะสมกักตุนไว้ด้วยความหวงแหนคนละมาก ๆ องค์ บรรดามือเซียนที่วิ่งหาพระขายก็เริ่มตระเวณสอดส่ายสายตาจาก "วงนอก" เพราะขืนมารอตะครุบเหยื่อในสนามก็เห็นจะใช้ทุนเข้าทุ่มเทยื้อแย่งกันเช่าทีเดียว จึงสรุปการเช่าระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๐๙-๒๕๑๐ ถ้ามีเงินไม่ถึง ๒๐,๐๐๐ บาท รับรองว่า เงินไม่มีความหมายสำหรับพระพิมพ์นี้เลย!

เรื่องของราคาการเช่าพระสมเด็จวัดระฆังปัจจุบันนี้ (ปี พ.ศ. ๒๕๑๒) จึงประมาณราคาเกือบไม่ได้เลย ถ้าเช่ากับคนที่รู้จัก ๆ ก็เห็นจะต้องกำเงินเช่ากันเป็นหมื่น ๆ

ทีเดียว แต่ถ้าหากไปเจอเอาผู้ไม่รู้ (แต่ขี้คุย) ท่านก็อาจเช่าด้วยเงินไม่ถึงร้อย หรือยกยอปอปั้นกันนิดหน่อยแล้วขอฟรี ๆ ก็ยังได้ เท่าที่ผู้เขียนกระซิบบอกมานี้ หลาย ๆ ท่านอย่าสำคัญผิดว่าเป็นสมเด็จพิมพ์พิเศษ (วงการไม่นิยม) การประมาณราคาการเช่าให้รู้นั้นเป็นเรื่องของพระสมเด็จ ฯ "พิมพ์ใหญ่ที่นิยมกันในวงการ" ดังได้กล่าวมาแล้วแต่ตอนต้นเท่านั้น

"พระสมเด็จ มือผี"

พระสมเด็จ ฯ ปลอม หรือที่ผู้เขียนให้ฉายาว่า "พระมือผี" ซึ่งกำลังเป็นที่หวาดหวั่นกับนักเล่นทั้งผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่กำลังจะเริ่มสะสมอยู่เวลานี้นั้น พระประเภทนี้สามารถจำแลงแฝงมาในแบบพระสมเด็จ ฯ ได้ถึง ๓ วิธีคือ :

๑. ปลอมโดยวิธีทำเนื้อเปียกและสร้างแม่พิมพ์ขึ้นใหม่

๒. ใช้เนื้อโดยพระเก่าผสมแห้งโดยวิธีอัดปั๊มลงในแม่พิมพ์

๓. ปลอมโดยวิธีแกะเนื้อเก่า และแก้พิมพ์

การปลอมพระตามวิธีแรก ได้เริ่มทำกันอย่างจริงจังและถูกต้องเมื่อปี ๒๔๙๐ ผู้ผลิตมือนี้นับว่าสุขุมเอาการ พระที่ทำออกมาเป็นการทำแต่น้อย (แต่ใช้เวลา) ผลบั้นปลายเมื่อพระเริ่มมีอายุ ของทุกอย่างที่อำพรางไว้ตลอดจนเนื้อได้เริ่มเปลี่ยนแปลงจนเป็นที่รู้ ๆ กันอยู่ในวงการ ครั้นมาถึงปี ๒๕๐๙ การผลิตพระปลอมโดยวิธีนี้ออกสู่ท้องตลาดมากที่สุด แต่เนื้อติดจะแก่ปูนปลาสเตอร์มาก ข้อสังเกตคือไม่ลึกคม ผิวไม่แห้งจัด โดยเฉพาะพิมพ์สังเกตจะเห็นว่าเพี้ยนไปนิดหน่อย

วิธีที่ ๒ เป็นวิธีการทำที่น่าหวั่นเกรงอย่างยิ่งอยู่ทุกวันนี้ก็คือ การนำเอาพระเก่า ๆ ที่ใช้ผงขาวแบบสมเด็จ ฯ บางวัด เช่นของวัดสุทัศน์บ้าง วัดอินทร ฯ บ้าง หรือไม่ก็เนื้อแท้ที่หักบิ่นนำมาตำผสมกับเนื้อใหม่ ด้วยวิธีใช้น้ำมันเหนียวหรือน้ำผึ้งเพื่อช่วยให้ยึดตัว แล้วนำลงแม่พิมพ์อัดกันสด ๆ (ใช้เวลาออกสู่ท้องตลาดได้เร็วกว่า และอยู่ตัวกว่าการกดพิมพ์แบบโบราณ) กรรมวิธีเก๊แบบนี้เป็นการรุดหน้าแบบ "ยุคอวกาศ" ผู้

ริเริ่มได้จดทะเบียนเป็นความลับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ นี้นี่เอง ถ้าใครคิดสงสัยว่าตัวเองเกิดพลาดท่า ไปลงนรกเสียแล้วก็จงลองสังเกต (พระของคุณ) อีกสักครั้ง......เขาว่าพระชุดนี้เนื้อหยาบมาก ทั้งความแห้ง, ผิว, คราบก็ดูจะไม่ไหว แต่ถ้าดูพิมพ์แล้วใกล้เคียงที่สุด

วิธีที่ ๓ วิธีนี้กำลังเป็นที่นิยมกันที่สุดในหมู่เซียน "มือผี" เพราะเป็นวิธีรวดเร็วที่สุดโดยสามารถใช้เวลาเพียง ๒ วันเท่านั้นก็ออกตระเวณ "ทุบ" กันได้เลย คือวิธีแกะและแปลงพิมพ์ เป็นการปลอมแปลงได้โดยวิธีประหยัดที่สุด ผู้กระทำสามารถใช้ทุนเพียงไม่เกิน ๒๐๐ บาท เมื่อแปลงพิมพ์แล้วนำออกให้เช่า พระองค์นี้จะได้ราคาเป็นหมื่นทีเดียว

การแปลงพิมพ์โดยวิธีแกะนี้ เขามักนิยมหาพระผงขาวที่มีเนื้อผสมใกล้เคียงกับของวัดระฆังที่สุด เช่น หลวงพ่อหม่น (คลองสิบสอง) พระวัดเฉลิม (เมืองนนท์) หลวงพ่ออ้น (วัดบางจาก) พระวัดสุทัศน์ พระวัดอินทร, พระวัดกัลยาและสมเด็จพระอรหัง เป็นต้น แต่ละองค์ที่จะนำไปแกะนั้นเขามักเลือกองค์หนา ๆ และค่อนข้างใหญ่ พิมพ์ที่นิยมแกะเป็นพระสมเด็จวัดระฆังมากที่สุดก็คือ "พิมพ์ใหญ่" เพราะถ้าคนตาไม่ถึงก็จะได้ราคางามดังกล่าว

การนำเอาพระเก่า ๆ ที่สำเร็จรูปแต่เดิมแปลงพิมพ์นี้ เมื่อแกะเสร็จแล้ว จะต้องนำไปเสริมสวย ปรุงแต่งผิวเสียใหม่ เพราะมิฉะนั้นแล้ว เมื่อส่องกล้องดูจะเห็นเป็นรอยขนแมวเป็นเส้น ๆ อยู่ทั่วไปการที่จะต้องนำไปเสริมสวยนี้เป็นวิธีการที่บรรดาเอเย่นต์ "มือผี" ถือนักถือหนาว่าต้องทำทุกองค์ เพราะเป็นทางเดียวที่จะเรียกเงินเข้ากระเป๋าได้คล่อง ๆ จากผู้ที่รู้เท่าไม่ถึงการ

ผู้เขียนเห็นว่าท่านจะลองไปจ้างเขาแกะห้อยกันบ้าง ก็ไม่ผิดแต่ถ้าท่านคิดว่าเพื่อจะนำไปหลอกต้มเขากินแล้ว หลวงพ่อท่านอาถรรพณ์ยิ่งนัก ดังได้ประสบอยู่อย่างทุกวันนี้มีแต่ความเสื่อมโทรมหาความเจริญไม่ เมื่อมาถึงคันนี้ ท่านผู้อ่านก็คงจะพอเดาได้ว่าพระเกจิอาจารย์ที่มีเนื้อเหมือนพระสมเด็จ ฯ ทำไมราคาจึงแพงขึ้น และเริ่มหายากขึ้นประการสำคัญที่สุดก็คือ ไม่มีนักปลอมแปลงพระยุคนี้ คนใดจะทำพระปลอมโดยไม่มี

พระเนื้อแท้ที่เข้าพิธีแล้ว นำรวมใส่ไปด้วย และยิ่งโดยเฉพาะพระแกะด้วยแล้ว ก็ไม่ผิดอะไรกับเพชรมณีที่เรืองแสง อิทธิฤทธิ์ความรุ่งโรจน์แห่งพุทธคุณยังคงอยู่แต่แอบแฝงมาในรูปของพระพิมพ์สมเด็จฯ ของวัดระฆัง จึงเป็นที่น่าคิดสำหรับนักสะสมพระเครื่อง ฯ ที่นิยมการตรวจพระด้วยวิธีปลุกตรวจทางใน, และการดูด้วยตาของตนเองโดยแว่นขยาย เมื่อได้ทราบข้อความนี้แล้วโปรดพิจารณาให้ถ่องแท้ ท่านก็จะทราบได้ทุกวันนี้ และไม่มีทางแก้ไขได้เลย เพราะการเดินเข้าสู่อาณาจักรพระเครื่อง ฯ ของผู้สนใจในปัจจุบันนี้ ยังมีวิธีการสะสมและการตรวจพระอยู่ในระหว่างทางสองแพร่งนั่นเอง.

พุทธคุณและพระคาถาพระสมเด็จ ฯ

จากกิตติศัพท์หลายด้าน โด่งดังไปทั่วทุกหัวเมือง อันทรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของพระสมเด็จวัดระฆัง ฯ ยังตรึงประทับใจของชนชาวไทยทุกท่านมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ พระพุทธคุณของพระเครื่องสมเด็จ ฯ เป็นยอดพระมหานิยมอย่างไม่มีพระพิมพ์อื่น ๆ ใดจะมีอิทธิฤทธิ์เท่า เปรียบได้ดังแก้วสารพัดนึกซึ่งผู้ใช้จะพึงนึกปรารถนา หรือให้ช่วยปัดเป่าภยันตรายใด ๆ ท่านก็สามารถสำแดงให้เห็นได้อย่างน่าอัศจรรย์ยิ่ง พระสมเด็จ ฯ ไม่ใช่พระประเภทคงกระพัน แต่ก็ให้ความแคล้วคลาดแก่ผู้ที่ยังไม่ถึงที่ตายได้อย่างดีเยี่ยมถึงกับมีผู้กล่าว..... "ถ้าใครมีพระสมเด็จ ฯ ติดตัวอยู่จะไม่มีการตายโหงเป็นอันขาด....."

พุทธคุณด้านมหานิยม พระเครื่อง ฯ ของเจ้าประคุณสมเด็จ ฯ ได้มีผู้ประสพการณ์ในการนำติดตัวไปใช้มาแล้วมากราย อย่างชนิดที่ผู้เขียนไม่สามารถนำมากล่าวได้ ณ ที่นี้ เพราะเกือบจะไม่มีใครเลยที่ห้อยพระสมเด็จ ฯ วัดระฆัง ฯ (ของแท้) แล้วจะไม่ประทับใจและหวงแหนในพุทธคุณของพระเครื่อง ฯ พิมพ์นี้ เคยมีผู้ประสบโชคลาภทางล๊อตเตอรี่มาแล้วเป็นจำนวนมาก.......ในด้านการค้าขายเคยมีผู้นำท่านไปบูชาสักการะด้วยดอกมะลิ จนการค้างอกเงยทำมาค้าขึ้นจนเป็นมหาเศรษฐีก็มากราย....พระพุทธคุณของพระสมเด็จ ฯ ให้ความยิ่งยงแก่บุคคลชั้นหัวหน้ายิ่งนัก พูดง่าย ๆ ก็คือ มีแต่คนนับถือให้ความเคารพยำเกรง....หลาย ๆ ท่านที่รับราชการบอก

ว่ามีแต่ความก้าวหน้าและโชคดีตลอดมา สรุปในด้านมหานิยมของพระพิมพ์นี้เกือบจะนึกประสงค์สิ่งใด ก็มักได้ตามความปรารถนาทุกประการ....

พุทธคุณด้านแคล้วคลาดเป็นยอด อิทธิปาฏิหาริย์ด้านนี้เคยเป็นที่ประจักษ์ตามานับไม่ถ้วน การที่จะอ้างอิงผู้ที่ประสพการณ์มาแล้ว ถ้าผู้เขียนจะกล่าวถึงก็สามารถที่จะตีพิมพ์เป็นเล่มได้อย่างยืดยาว จึงขอบอกกล่าวแต่เพียงสังเขปดังนี้.......จากอุบัติเหตุมากรายที่เกิดจากรถคว่ำ ปรากฏว่าผู้ที่นำสมเด็จติดตัวไปจะไม่เคยปรากฏเลยว่า ผู้นั้นต้องเสียชีวิตเพราะเหตุนี้ ถึงแม้จะมีบาดแผลเป็นที่น่าหวาดเสียวบ้างก็ตาม ผู้นั้นก็ยังหวาดเสียวบ้างก็ตาม ผู้นั้นก็ยังคงมีชีวิตยืนหยัดอยู่ในโลกนี้ได้ต่อมา เว้นเสียแต่ว่าพระสมเด็จ ฯ ที่ท่านห้อยนั้นจะเก๊เท่านั้นเอง!.... เมื่อ ๒-๓ ปีที่แล้ว ที่จังหวัดอยุธยา นักเลงพระมือดีถูกยิงเผาขนรวดเดียวพรุนไปทั้งร่าง บาดแผลที่ได้รับล้วนแต่ฉกรรจ์ทั้งสิ้น ถึงขนาดไม่ว่าหมอหรือใคร ๆ เห็นก็ต้องว่าตาย! ต่อมาผลปรากฏว่า นักเลงพระผู้นั้นก็ยังมีชีวิตอยู่ดูโลกต่อไปได้อย่างน่าอัศจรรย์ยิ่ง ทั้งนี้มารู้เอาภายหลังว่า สิ่งที่คุ้มครองตัวครั้งนั้นมีเพียงพระสมเด็จ ฯ องค์เดียวเท่านั้น !...บางรายถึงขนาดมีผู้มาซุ่มทำร้ายกลางดึกในขณะที่เดินกลับบ้านคนเดียว แต่คนร้ายกลับมองไม่เห็นคนที่ตัวต้องการประหาร ภายหลังมารู้ตัวว่าตนเองหวิดหาชีวิตไม่เสียแล้ว ก็เพราะผู้ร่วมคิดการสังหาร ๑ ใน ๓ ได้เป็นผู้มาบอก ตนจึงนึกได้ทันทีว่าพระสมเด็จ ฯ ที่ห้อยคออยู่เพียงองค์เดียวนั้น ท่านได้ช่วยให้แคล้วคลาดพรางตาคนร้ายมีชีวิตรอดมาได้จนทุกวันนี้

พระสมเด็จ ฯ วัดระฆัง มิใช่จะดีทางแคล้วคลาดดังที่ได้มีผู้ประสพการณ์ซึ่งผู้เขียนได้เล่ามาแล้วเท่านั้นก็หาไม่ พระพิมพ์สมเด็จ ฯ ยังช่วยผู้เจ็บป่วยได้ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก ช่วยได้แม้แต่คนที่ปวดท้องหาแพทย์มาทำการคลอดไม่ทัน เพียงได้ดื่มน้ำมนต์จากพระสมเด็จ ฯ เท่านั้น เด็กก็จะคลอดออกมาจากครรภ์มารดาได้โดยสวัสดิภาพ จากเรื่องนี้แม้แพทย์แผนปัจจุบันก็ยังงงและยอมรับนับถือในอิทธิปาฏิหาริย์ของท่านมาแล้ว จนกระทั่งปัจจุบันนี้

พระคาถาสมเด็จ ฯ กล่าวกันว่า ท่านเจ้าประคุณสมเด็จท่านได้ใช้ "ชินบัญชรคาถา" บริกรรมปลุกเสกพระเครื่องฯ ของท่านทุกๆ องค์ เป็นพระคาถาที่ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก

ผู้ใดท่องขึ้นใจจะใช้คู่กับพระสมเด็จ ฯ หรือแม้จะใช้ในทางใดทางหนึ่งโดยปราศจากพระเครื่องก็ตาม ความศักดิ์สิทธิ์จะยังคงอยู่ดุจดังมีพระคุ้มกาย ...ด้วยพระคาถาต่อไปนี้

ชินบัญชรคาถา

ชยาสนากตา พุทฺธา เชตฺวา มารํ สวาหนํ
จตุสจฺจาสภํ รสํ เย ปีวึสุ นราสภา
ตณฺหงฺกราทโย พุทฺธา อฏฺฐวีสติ นายกา
สพฺเพ ปติฏฺฐิตา มยฺหํ มตฺถเก เต มุนิสฺสรา
เส ปติฏฺฐิโต มยฺหํ พุทฺโธ ธมฺโม ทวิโลจเน
สงฺโฆ ปติฏฺฐิโต มยฺหํ อุเร สพฺพคุณากโร
หทเย เม อนุรุทฺโธ จ สารีปุตฺโต จ ทกฺขิเณ
โกณฺฑญฺโญ ปิฏฺฐิภาคสฺมึ โมคฺคลฺลาโน จ วามเก
ทกฺขิเณ สวเน มยฺหํ อาสุํ อานนฺทราหุโล
กสฺสโป จ มหานาโม อุภาสุํ วามโสตเก
เกสโต ปิฏฺฐิภาคสฺมึ สุริโยว ปภงฺกโร
นิสินฺโน สิริสมฺปนฺโน โสภิโต มุนิปุงฺคโว
กุมารกสฺสโป เถโร มเหสี จิตฺตวาทโก
โส มยฺหํ วทเน นิจฺจํ ปติฏฺฐาสิ คุณากโร
ปุณฺโณ องฺคุลิมาโล จ อุปาลี นนฺทสีวลี
เถรา ปญฺจ อิเม ชาตา นลาเต ติลกา มม
เสสาสีติ มหาเถรา ชิตา ชินสาวกา
เอเตสีติ มหาเถรา วิชิตวนฺโต ชิโนรสา
ชลนฺตา สีลเตเชน องฺคมงฺเคสุ สณฺฐิตา
รตนํ ปุโต อาสิ ทกฺขิเณ เมตฺตสุตฺตกํ
ธชคฺคํ ปจฺฉโต อาสิ วาเม องฺคุลิมาลกํ
ขนฺธโมรปริตฺตญฺจ อาฏานาฏิยสุตฺตกํ

อากาเส ฉทนํ อาสิ เสสา ปาการสณฺฐิตา
ชินานา นาวรสํยุตฺตา สตฺตปฺปาการลงฺกตา
วาตปิตฺตาทิสญฺชาตา พาหิรชฺฌตฺตุปทฺทวา
อเสสา วินยํ อนฺตุ อนนฺตชินเตชสา
วสโต เม สกิจฺเจน สทา สมฺพุทฺธปญฺชเร
ชินปญฺชรมชฺฌมฺหิ วิหรนฺตํ มหีตเล
สทา ปาเลนฺตุ มํ สพฺเพ เต มหาปุริสาสภา
อิจฺเจวมนฺโต สุคุตฺโต สุรกฺโข
ชินานุภาเวน ชิตุปทฺทโว
ธมฺมานุภาเวน ชิตาริสงฺโค
สงฺฆานุภาเวน ชิตนฺตราโย
สทฺธมฺมานุภาวปาลิโต จรามิ ชินปญฺชเรติ ฯ

"ชินบัญชรคาถา" ของเจ้าประคุณสมเด็จ ฯ มีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก ท่านผู้ใดภาวนาเป็นประจำ จะเจริญด้วยลาภยศผาสุกแก่ครอบครัว เป็นพระคาถาที่ใช้ปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บนา ๆ ชนิด พระคาถานี้ถึงแม้ว่าจะมีพระเครื่องพิมพ์อื่น ๆ โดยไม่ใช่พระสมเด็จ ฯ ท่านจะนำไปใช้ควบคู่กันไปก็ยิ่งเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่พระเครื่อง ฯ นั้นมีความขลังอยู่โดยไม่เสื่อมคลาย:- ■

พระวัดพลับ

■ พระเครื่องของจังหวัดธนบุรี ■

พระผงขาวอีกชนิดหนึ่ง ที่คล้ายคลึงกับเนื้อผงพระสมเด็จฯ ทั้งมีขนาดกะทัดรัด เหมาะแก่การติดตัวยิ่ง นอกจากนั้นพระชนิดนี้ยังเป็นที่นิยมกันในหมู่มหาชนผู้เลื่อมใสในพระเครื่องรางของขลังเป็นอย่างยิ่ง และมากคนทีเดียวที่เสาะหาพระที่กล่าวถึงนี้ เพื่อนำมาใช้แทนพระสมเด็จฯ ซึ่งมีราคาแพงมาก พระที่ว่านี้ก็คือ "**พระวัดพลับ**" นั่นเอง...

"วัดพลับ" หรือ "วัดราชสิทธาราม" ตั้งอยู่ที่จังหวัดธนบุรี เป็นแหล่งกำเนิดของพระเครื่องเนื้อผงขาว ที่เราเรียกว่า "พระวัดพลับ" ซึ่งสร้างโดย "ขรัวตาจัน" พระเขมรซึ่งพำนักอยู่ใน

พระ "วัดพลับ" พิมพ์ตุ๊กตาใหญ่ พระอันดับ ๑ สำหรับ "พิมพ์นั่ง" พบทกรุวัดพลับ ซึ่ง "ขรัวตาจัน" เป็นผู้สร้างขึ้น โดยอาศัยแนวความรู้ท่านด้านเนื้อจากสมเด็จพระสังฆราช (สก ไก่เถื่อน) (องค์ใหญ่ใส่ตลับ) เป็นภาพขยายแสดงให้เห็นความงามและการงอก ซึ่งผุดขึ้นจากเนื้อพระ (ภาพเล็ก) ถือภาพเท่าองค์จริง

■ ประชุม กาญจนวัฒน์ ถ่ายภาพ ■

วัดนั้น เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๐ และการที่เนื้อพระ "วัดพลับ" ทำไมจึงมีส่วนคล้ายพระสมเด็จอรหังหรือสมเด็จวัดระฆัง เรื่องเช่นนี้ได้เป็นเหตุให้นักเลงพระมากคนทีเดียว ได้พากันเข้าใจว่าเป็นพระสมเด็จพระสังฆราช (สุก ไก่เถื่อน) สร้างพร้อม ๆ กันนั้น ก็เลยเรียกพระวัดพลับว่า พระสมเด็จวัดพลับ ! ผู้เขียนจึงหวังว่าเรื่องราวต่อไปนี้อาจจะแก้ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับผู้สร้างพระพิมพ์นี้ได้บ้างดังเหตุผลที่สรุปมาได้ดังนี้...

เล่ากันว่าระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๖๐ ซึ่งระหว่างนั้นสมเด็จพระสังฆราช (สุก ไก่เถื่อน) พระอาจารย์ผู้เลื่องลือในอาคมขลังทางเมตตามหานิยมจนสามารถเรียกไก่เถื่อนซึ่งปราดเปรียวอยู่ในป่า ให้ยกโขยงเข้ามาอาศัยวัดอยู่เป็นฝูง ๆ ด้วยการเชื่องอย่างไก่บ้านธรรมดา ๆ การที่เป็นไปเช่นนี้ก็เนื่องจากไก่ป่าเหล่านั้นได้กินข้าวเสก ของพระอาจารย์สุกเข้าไปถึงกับหลงไหลจนไม่ยอมเข้าไปอยู่ป่าอีกเลย......นั่นเป็นตอนหนึ่งซึ่ง พระอาจารย์สุก ยังมิได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช และระหว่างที่ท่านอยู่วัดพลับนั้นเอง ท่านก็ได้เริ่มสร้างพระเครื่องพิมพ์สมเด็จอรหัง แจกไปบ้างและเก็บไว้บ้าง (ท่านจะอ่านลายละเอียดได้จากเรื่องพระสมเด็จอรหัง โดย "บุศราคัม" ซึ่งกำลังรวบรวมเป็นเล่ม ๒ ในไม่ช้านี้) การสร้างพระแต่ละครั้งปรากฏว่า "ขรัวตาจัน" พระเขมรผู้พำนักอยู่ที่วัดนั้นก็ได้มีโอกาสศึกษาทั้งได้รับคำแนะนำจากพระอาจารย์สุก เป็นการถ่ายถอดวิชาการสร้างพระเครื่องให้โดยไม่ปิดบังเหมือน เช่นท่านให้สมเด็จพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ซึ่งเป็นศิษย์เอกของท่านเช่นกัน

ภายหลังต่อมาเมื่อสมเด็จ ฯ มรณภาพแล้วประมาณ พ.ศ. ๒๓๘๐ "ขรัวตาจัน" จึงได้เริ่มสร้างพระวัดพลับขึ้นด้วยพิมพ์ที่ค่อนข้างชอบกลอยู่ ดังในวงการพากันเรียกพิมพ์นั้งว่า "ตุ๊กตา" บ้าง "พุงป่อง" ก็มีโดยจะกล่าวต่อไป

สำหรับสมเด็จพระสังฆราช (สุก ไก่เถื่อน) พระของท่านได้สร้างขึ้นนั้นคือ "พระสมเด็จอรหัง" มีพิมพ์เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า (ด้านหลังมีอักขระ) โดยพระส่วนหนึ่งได้ปรากฏที่วัดมหาธาตุ (สนามพระปัจจุบันนี้) และอีกส่วนหนึ่งได้ไปปรากฏที่ "วัดสร้อยทอง" ด้วย และพระสมเด็จอรหังนี่แหละเป็นต้นสกุลซึ่งต่อมาสมเด็จพุฒาจารย์ (โตพรหมรังสี) แห่งวัดระฆัง ฯ ได้นำมาเป็นแบบอย่างของพระพิมพ์สมเด็จ ฯ อยู่ทุกวันนี้

พระวัดพลับ เท่าที่ปรากฏอยู่ในวงการเวลานี้ แยกพิมพ์ทั้งหมดได้คือ

๑. พิมพ์ยืนถือดอกบัว

๒. พิมพ์ตุ๊กตาใหญ่ (ท้องป่อง) และพิมพ์เล็ก

๓. พิมพ์สมาธิขนาดกลาง, เล็ก, และจิ๋ว,

๔. พิมพ์ปิดตา (มีน้อย)

พระวัดพลับทั้งหมดแยกขนาดออกได้เป็นจำนวนมากจึงเป็นการยากที่จะแนะนำท่านไปทีละองค์ จะอธิบายกันโดยละเอียดก็ยืดเยื้อโดยใช่เหตุจะเป็นการเหมือนนำท่านออกสู่ทะเลลึก กว่าจะหวนกลับมาสู่เป้าหมายเดิมก็ได้หน้าลืมหลังไปเสียแล้ว (ท่านจะดูพระวัดพลับพิมพ์ต่าง ๆ ได้โดยละเอียดจากหนังสือภาพพระเครื่องของ **ประชุม กาญจนวัฒน์**) จึงเป็นอันว่าจะพิมพ์ใดก็ตามโดยทางเนื้อของพระวัดพลับ เนื้อจะต้องขาวจัดและละเอียดมาก เป็นพระเนื้อผงมีส่วนผสมของเกสรดอกไม้เนื้อทุก ๆ องค์จะต้องมีเศษงาคั่วจุดดำ ๆ ปรากฏให้เห็น และบางตอนของเนื้อจะมีคราบเหลืองน้ำตาลเป็นดวงใหญ่ ๆ เกาะเป็นบางแห่งกินเข้าเนื้อขององค์พระ โดยเฉพาะคราบกรุด้วยแล้วไม่สามารถล้างออกได้เลยเกาะติดแน่นทีเดียว

พระวัดพลับนี้บางองค์เนื้องอกผุดเป็นตุ่ม ๆ ทั่วองค์ ถ้าองค์ไหนเนื้องอกราคามักจะแพงมาก เพราะถือกันว่าเป็นนิมิตดีแก่ผู้ใช้ เป็นราศรีแก่ผู้เป็นเจ้าของ เงินทองจะไหลเลเทมาอย่างไม่รู้ตัวทีเดียว

นอกจากนั้นพระวัดพลับยังมีประเภทเนื้อหยาบอีกด้วย แต่มักปรากฏกับพิมพ์ท้องป่อง บางองค์เนื้อมีกรวดทรายปนอยู่อย่างไม่น่าพิสมัย จึงไม่เป็นที่ต้องตาแก่นักสะสมเท่าใดนัก พระวัดพลับเกือบ ๒๐% มักมีคราบน้ำหมากเกาะแน่นตามผิว ทั้งนี้เห็นจะเป็นเพราะคนสมัยนั้นนิยมกินหมากกัน และการใช้ก็มิได้นำขึ้นคอโชว์เหมือนอย่างนักพระเครื่องสมัยนี้ บางท่านใช้ถักลวดห่อผ้ายันต์ แต่พระวัดพลับนี้เขาว่าใช้อมแล้วฉมังนัก ด้วยเหตุนี้แหละคราบน้ำหมากจึงเกาะเหมือนความรักติงองค์ดังกล่าวแล้ว แต่ถ้าคนสมัยนี้ขึ้นนำวิธีเก่ามาใช้กับพระวัดพลับ อนุชนรุ่นต่อ ๆ ไปก็คงไม่ได้เห็นพระวัดพลับอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ได้เลย

พระวัดพลับมิใช่จะมีแต่ที่วัดพลับแห่งเดียว ต่อมาปรากฏว่าที่ "วัดโค่ง" จังหวัดอุทัยธานีก็มีด้วยเช่นกัน ทุกวันนี้หลายคนพากันดูเป็นของวัดพลับไปหมด เมื่อคิดดูแล้วก็ยังดีกว่าได้ของเก๊ไป เนื้อพระวัดโค่งค่อนข้างหยาบ ขาวจัด มีจุดแดงประปรายทั่วองค์พระกรุนี้มีประเภทเนื้อชินผสมตะกั่วด้วยอระเนื้อนี้ทุก ๆ องค์จะต้องมีไขขาวจับแน่นอย่างไรก็ตามในวงการมักจะดูออกว่าเป็นของวัดโค่งราคาจึงถูกกว่าของวัดพลับมาก...

ปัจจุบันนี้ตลาดพระซบเซามาก ผู้เขียนหมายถึงความต้องการของประชาชนคนไทยมีมากกว่าจำนวนพระ ใครมีดีอะไรก็เก็บกักตุนไว้ไม่ยอมออก จังหวะนี้เองของเก๊ก็คืบคลานเข้าสู่วงการมากขึ้น แต่ละคนต้องสูญเสียเงินไปให้กับพวก "มือผี" มากต่อมากด้วยความงมงาย เหตุนี้เองจึงเป็นผลส่งสะท้อนให้ผู้คนพากันขยาดเกรงกลัวไม่กล้าเข้าไปเหยียบสนามพระ เพราะเกรงจะผลีผลามไปเจอพระดังกล่าวแล้วเข้าให้! พระวัดพลับที่ท่านกำลังอภิรมย์อยู่นี้ก็เช่นกัน เกือบทุกพิมพ์เฉลี่ยเปอร์เซ็นต์เก๊แล้วท่วมท้นกว่า ๑๐๐% เสียอีก หรือจะให้พูดง่าย ๆ ก็คือ ของเก๊มากมายก่ายกองพอ ๆ กับพระพิมพ์สมเด็จนั่นเอง ถ้าหากท่านเป็นคนช่างสังเกตแล้วจะเห็นว่า "พิมพ์ตุ๊กตาเล็ก" ซึ่งราคาถูกกว่านั้นถ้าสำรวจเก๊แล้วมีมากที่สุด เพราะเป็นพิมพ์ที่ซื้อง่ายขายคล่องกว่าพิมพ์อื่น ๆ ฟังดูแล้วน่าเสียวไส้ ผู้เขียนมิได้ยั่วยุให้ท่านเลิกสะสม หากแต่เป็นการกระซิบบอกเท่าที่จะพอเป็นวิทยาทานกันมิให้ขายหน้า ถ้าหากท่านห้อยพระพวกมือผีทำอย่างเอ้อระเหยลอยชายโดยมิได้พิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน ท่านจะเอาหน้าไปซุกไว้ที่ไหน บางคนห้อยวัดพลับทั้งสามพิมพ์เต็มคอ คุยจ้ออวดเซียน แทนที่เขาจะทักท้วงเลยหนุนส่ง หลงห้อยกันเป็นปี ๆ ไม่เห็นมีดีมีแต่ซวย!

หลักใหญ่ทางเนื้อของพระวัดพลับ เนื้อส่วนมากมักแตกลายงา (บางองค์ไม่แตกก็มีแต่น้อย) ทุก ๆ องค์เนื้อจะไม่ราบเรียบแลดูเป็นคลื่นขรุขละ ถ้ามองจากแว่นขยายจะเห็นเนื้อแยกเป็นเกล็ดชั้น ๆ นับว่ายากต่อการปลอมแปลง ของเก๊เนื้อแน่นและเรียบ โดยทางพิมพ์แล้วมักพิมพ์ผิดกับของจริง พระวัดพลับระยะหลังของเทียมเริ่มมีการทำเนื้อเป็นคลื่นได้ แต่ก็ดูเป็นการจงใจทำมากกว่า ที่ร้ายที่สุดก็คือของปลอมระยะหลังนี้พิมพ์ไม่ผิด ! กับมีคราบเหลืองเป็นหย่อม ๆ เช่นเดียวกับของจริง ที่ร้ายยิ่งก็คือ

เดี๋ยวนี้แม้กระทั่งของเก๊ก็มีงอกด้วย ! ฉะนั้นการที่ท่านจะรับพระวัดพลับไว้จากใคร หากเป็นการที่จะต้องควักกระเป๋าแล้วควรพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน ผิดนักก็มีการ "แห่" ถามผู้เชี่ยวชาญ ๆ หลายคนดู เมื่อลงเป็นอย่างนี้แล้วผู้เขียนกล้ารับรองเด็ดขาดว่าท่านจะได้ของดีไว้ใช้แน่ ๆ

พระวัดพลับบัดนี้มีอายุกว่าร้อยปีขึ้นไปแล้ว เป็นพระเนื้อผงที่สร้างขึ้นก่อนพระสมเด็จวัดระฆังฯ แตกกรุมาได้ ๔๐ ปีเศษแล้ว...เรื่องของพระวัดพลับนี้เล่ากันว่า ได้มีชาวไทยอิสลามผู้หนึ่งมีบ้านพักอาศัยอยู่ใกล้ ๆ กับวัด วันหนึ่งเหลือบแลเขม้นเห็นกระรอกเผือกงามน่าพิสมัยอยู่บนต้นไม้ใกล้กับพระอุโบสถ ก็นึกอยากจะได้จึงออกไล่กวด กระรอกเห็นทีจะไม่เหมาะจึงเลาะเลี่ยงวิ่งหลบเข้าไปในโพรงเจดีย์หลังโบสถ์ ชายอิสลามผู้นั้นก็ไม่ระย่อคว้าไม้ได้อันหนึ่งก็กระทุ้งแหย่เข้าไปในโพรงเจดีย์เป็นการใหญ่แทนที่เจ้ากระรอกตัวนั้นจะทะเล็กทะลั่งออกมา....คุณพระช่วยกลับมีเสียงหล่นกราวเกลื่อนในโพรงเจดีย์นั้นสิ่งที่หล่นมาคือพระเครื่อง ๆ เป็นจำนวนมากมายหลายพิมพ์ ชายผู้นั้นจึงทำการขนพระออกมาได้หลายปี๊บ และได้นำออกจำหน่ายจนเกลี้ยงไม่เหลือหลอเพราะหมอเป็นแขก แต่แขกควรจะขอบใจเจ้ากระรอกให้มากเพราะมันเป็นตัวนำโชคมาให้ได้ไปหลายอัฐ สำหรับเรานักสะสมผู้น้อยผู้ใหญ่ทั้งหลายก็ควรจะขอบคุณชายผู้นั้นให้มากเช่นกัน เพราะถ้าเขาไม่เกิดพิสมัยโมโหร้ายกับเจ้ากระรอกแล้ว พระวัดพลับก็คงจะยังไม่ปรากฏโฉมออกมาจนกระทั่งทุกวันนี้ และนับตั้งแต่นั้นมาพระวัดพลับกรุนี้ชาวบ้านก็เลยพากันขนานนามว่า "พระกรุกระรอกเผือก" เด็ก ๆ มักพากันไปรื้อคุ้ยเจดีย์ นำพระที่ยังเหลือค้างอีกมากมาเล่นทอยกองกันอย่างสนุก เป็นการแสดงให้เห็นว่า พระวัดพลับนี้มีมากจริง ๆ

การซื้อขายให้เช่ากันในระยะนั้น ใช้กระป๋องนมวัวตวงให้เช่ากระป๋องละ ๑ บาท ถ้าจะนับดูก็อย่างน้อยยี่สิบองค์ขึ้นไป

ถูกจนทำให้ผู้เขียนอยากเป็นเด็กอีกครั้งหนึ่ง เรื่องของพระวัดพลับยังมีต่อไปอีก คือ ต่อมาระยะหลัง ๆ เมื่อผู้คนเริ่มรู้จักพระวัดพลับบ้างแล้ว ราคาการเช่าจึงสูงขึ้นไปอีก แถว ๆ โคนต้นมะขามท้องสนามหลวง (สนามพระเดิม) ให้เช่ากันถึงองค์ละหนึ่งสลึงทีเดียว ครั้นมาถึงยุคสนามย้ายเข้าไปอยู่หลังศาลอาญา สถานที่ชมรมคือร้านกาแฟมหา

ผันเก่า ราคาพระวัดพลับก็ขึ้นเป็นองค์ละ ๑๕-๓๐ บาท และถ้าลงเป็นพิมพ์ยืนถือดอกบัวด้วยแล้ว งาม ๆก็ถึง ๒๐๐ บาททีเดียว !

สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๐๕ พระพิมพ์ยืนซึ่งเป็นพิมพ์ที่นิยมที่สุดราคากว่าพันแล้วที่รองลงมาก็คือพิมพ์ตุ๊กตาใหญ่ (ท้องป่อง) ทั้งสองพิมพ์นี้หาได้ยากมากส่วน พิมพ์เล็ก,พิมพ์จิ๋ว, ยังพอหาได้ในราคาตั้งแต่ ๒๐๐ บาทขึ้นไปจนถึง ๕๐๐ บาท อยู่ที่พระจะงามหรือไม่เท่านั้น เรื่องไม่ถึงร้อยบาทนั้นเป็นอันพับไป ถ้าใครได้มาถูก ๆ ก็นับว่าโชคดี แต่ถ้าเป็นพระมือผีทำละก็....อย่าบอกใครเชียวขายหน้า ....ปัจจุบันนี้ (พ.ศ. ๒๕๑๒) ราคาการเช่าพระวัดพลับได้เพิ่มขึ้นจากเดิมไปอีก ๓ เท่าตัว ! ยิ่งองค์งาม ๆ ด้วยแล้ว กำหนดราคาไม่ได้เลย การที่เป็นเช่นนี้ก็เห็นจะเป็นเพราะพระสมเด็จหายากนั่นเอง !

พระพุทธคุณของพระวัดพลับ การใช้ไม่ผิดอะไรกับพระสมเด็จวัดระฆัง ฯ มีทั้งมหานิยม. แคล้วคลาด, จะผิดกันก็ตรงที่ดีทางคงกระพันมากที่สุด เพราะเคยมีผู้ประสพมาแล้วว่าพระวัดพลับท่านเหนียวจริง ๆ

เมื่อเป็นเช่นนี้ สำหรับท่านที่เบี้ยน้อยแต่กลับไปอยากได้พระสมเด็จ ฯ ซึ่งเป็นการหาได้ยากเสียแล้วผู้เขียนขอแนะว่าพระวัดพลับนี้ก็ใช้แทนพระสมเด็จ ฯ ได้นับว่าเป็นศิริมงคลแก่ผู้มีศรัทธาแรงกล้าได้อย่างดีเยี่ยมทีเดียว........

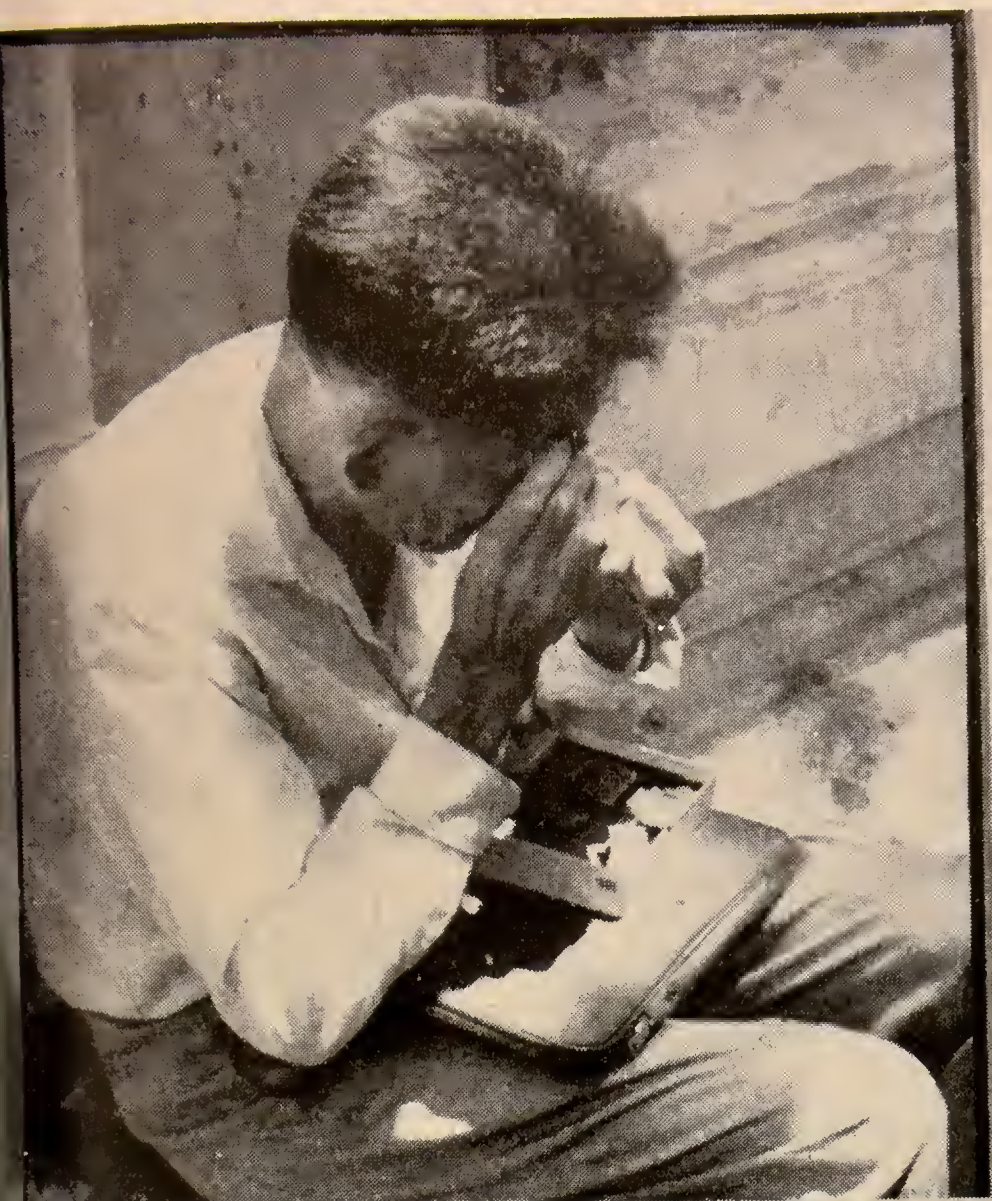
๑๐ บัญญัติ นักเลงพระ

๑ ซีกหนึ่งของ "มุมสงบ" อันเป็นความปรารถนาของชนกลุ่มหนึ่งที่ต้องการก้าวเข้าไป บางท่านจุดมุ่งเพียงเพื่อศึกษา, เพื่อเสาะหาไว้เป็นสิริมงคลแก่ตนเองเท่านั้น.....แต่, มากท่านทีเดียวได้โลดแล่นเข้าไปสู่ใจกลางของอาณาจักรนั้นดุจต้องมนต์อาถรรพ์จนยากที่จะถอนตัวกลับมาได้!...... แม้ว่าการเข้าไปสู่อาณาจักรนั้น อาจเป็นการนำมาซึ่งความสุขเหนือสิ่งอื่นใดก็ตาม แต่ในขณะเดียวกัน อาจเป็นความทุกข์ที่จะนำท่านไปสู่ห้วงเหวแห่งความหายนะในบั้นปลายก็ว่าได้...! ณ ที่นั้นคือ อาณาจักรแห่งความลี้ลับอันเต็มไปด้วยปฏิมากรรมของขลังมากสมัย...

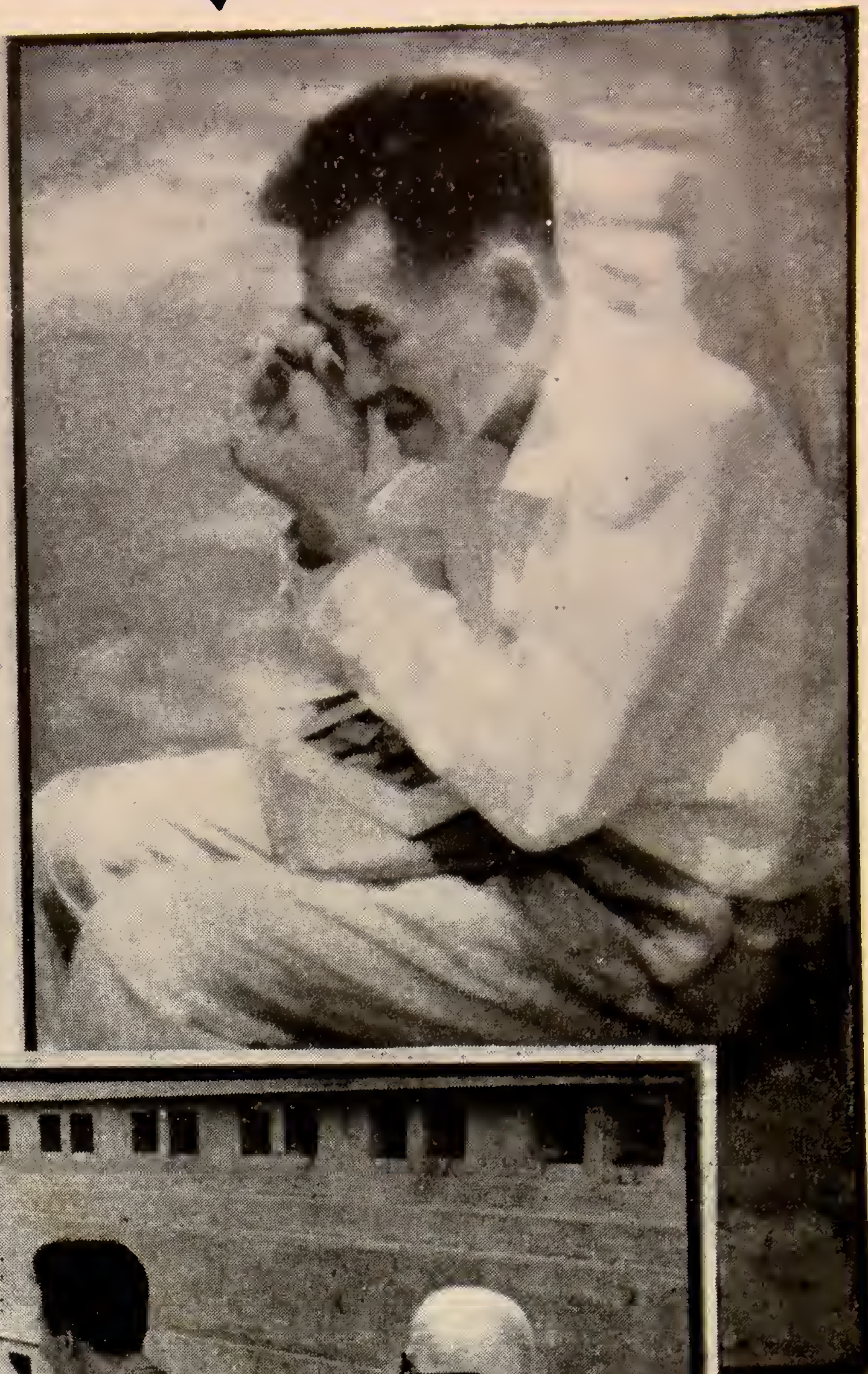
ด้วยเหตุนี้เอง "๑๐ บัญญัตินักเลงพระ" จึงเกิดขึ้นมาจากประสพการณ์จริงๆ ซึ่งผู้เขียนได้ตะลุยจักรวาฬนั้นมาแล้วเป็นเวลานานพอสมควร เราให้บัญญัตินี้ขึ้นมา–เราเปิดใจให้กับท่านด้วยบัญญัติ ๑๐ ประการ เพื่อนักเลงพระซึ่งกำลังจะก้าวเข้าไปสู่อาณาจักรแห่งนั้น และเราก็ไม่ห้ามหวง "มือพระเก่า" หากคิดจะรับไปปฏิบัติบ้างแล้ว จะเป็นความภูมิใจแก่ผู้เขียนยิ่ง เพราะอย่างน้อยข้อห้ามจาก ๑๐ บัญญัตินักเลงพระ ซึ่งท่านกำลังจะทราบต่อไปนี้ ก็คงจะไม่มีใครบอกท่านถึงขนาดกระเทาะเปลือกออกมาเช่นนี้เป็นแน่...

ภาพจาก "สนามพระ" หลังวิหารวัดมหาธาตุ

↓ ....เนื้อดี- พิมพ์ดี

↓ ....เอ๊ะ ! ผีนี่หว่า ! ? !

△ หวัดธ่อ, ผมกำลังคิดว่าควรใช้สิทธิ์บัญญัติข้อที่ ๓ จะดีมั้ยลุง ! !

■ ประหยัด พีระมาน ถ่ายภาพ ■

๑. อย่าทำตน "ไถ" พระเขาฟรี.

พอเริ่มบัญญัติข้อที่ ๑. ผู้เขียนเชื่อว่าคงไม่มีใครที่อยากจะอุตริหัดเป็นนักไถกับเขาแน่ นอกเสียจากบางคนที่มี "สันดานไถ" มาแต่เล็กแต่น้อยแล้ว เราจะไปขอร้องเขาว่าอย่าทำเช่นนั้น เห็นจะยากสักหน่อยเพราะดีไม่ดีคนขอนั่นแหละจะโดนเข้าเองก่อนเป็นแน่แท้

เราจะพบบรรดานักไถแปลกๆ ในวงการพระที่ชอบไถพระอะไรเป็นเอาทั้งนั้น "ดาวไถ" ประเภทนี้ชอบไถกันตามวงนอก แล้วมาบอกขายในสนาม บางวันฟลุ๊คอาจได้เงินเป็นหมื่น! ดาวไถประเภทนี้ไม่ชอบไถเงิน เดินเข้าไปบ้านใครโปรดระวังหิ้งพระไว้ให้ดี ถึงไม่มีพิษสงก็มีขี้ผึ้งสีปากสาริกาแรงนักเชียว!

ไถอีกแบบหนึ่ง ถึงขนาดมีสมุด "อนุทินแห่งการไถ" รายใดไถแล้วแกก็ขีดฆ่าไว้ ผู้เขียนแอบเห็นรายชื่อผู้ที่เขาไถมาแล้วกว่า ๕๐๐ คน สรุปแล้วแกอาจตั้งหน้าตั้งตาไถได้ทั้งปี วกไปวนมาจนบางรายถูกแกไถจนสิ้นชีวิตไปแล้วก็มี ดาวไถประเภทนี้ถ้าท่านเจอ ผู้เขียนอนุญาตให้ท่านใช้แผน "ไถจิ้มไถ" ไว้ก่อน คือพอเห็นหน้าก็รีบขอพระหรือม่ายก็ทำทียืมเงินเสียก่อนที่แกจะไถ รับรองว่าจะไม่มีการไถเกิดขึ้นอีก ยกเว้นแต่คุณจะได้รับเกียรติถูกบันทึกชื่อเข้าสมุด "อนุทินแห่งการไถ" ของแกเข้าละก้อ...ปีหน้าฟ้าเก่าแกอาจมาเยี่ยมคุณอีกก็ว่าได้

นอกจากนั้นยังมี "ดาวไถอิทธิพล" ดาวนี้เห็นทีคงจะจุติลงมาในนามของ "เง็กเซียนฮ่องเต้" เพราะขนาด "เซียน" เห็นยังกลัว จัดเป็นดาวไถ "ระดับอาวุโส" มีประจำการอยู่ทั่วไปทั้งทหาร, ตำรวจ, ข้าราชการ, และพลเรือน ถ้าลงดาวฮ่องเต้นี้จะไถใครแล้วก็รีบทูลให้เสียก่อนที่ไฟจะไหม้ตัวท่าน การขัดใจเจ้านายย่อมหมายถึงไม่โดนย้ายก็ถูกออก! ถ้าเป็นพลเรือนก็เห็นจะกินไม่ได้ นอนไม่หลับไปนานทีเดียว ผู้น้อยก็มีหัวใจอย่าเห็นแก่ได้นักเลยคล๊าบ - เจ้านาย!

ออกจะยาวไปหน่อยสำหรับบัญญัติข้อนี้ ความหมายสำหรับท่านก็คืออย่าทำตนอย่าง "ดาวไถ" ดังกล่าวจะเป็นการดีมากทีเดียว

๒. อย่าอวดดี ดั่งคางคก

"อันตัวเรานี้เห็นทีจะเกรียงไกรใหญ่ยิ่งสุดแล้ว จะหยั่งดินก็สิ้นสุดผืนโลก จะชโงกชมฟ้าก็แค่หน้าแค่จมูก"... คางคกมันโวออกมาอย่างนี้ แล้วต่อมาไม่กี่มื้อก็ปรากฏว่ามันได้ตายซากอยู่ในกะลาครอบนั่นเอง!

เมื่อเรารู้แล้วว่า คางคกมันสำคัญตัวมันผิด จนผลลัพธ์ในบั้นปลายก็คือความตาย!... ปฏิบัติการของมนุษย์เราทุกวันนี้ บางคนอวดดีไม่ผิดคางคก ในวงการพระที่ตายซากไปแล้วก็หลายราย และที่กำลังร้อง "เหวยๆพ้ำ....ข้านี่ก็หนึ่งในตองอู!" อย่างคางคกก็มีอยู่แล้ว จังหวะสุดท้ายคือการรอความตายที่จะมาถึงเท่านั้นเอง

"...เรื่องพระซุ้มกอทุ่งเศรษฐีมันต้องอั๊ว!" นายสฤปกำลัง "ฝอยจริง" ให้เพื่อนฟังอย่างผยอง...

"อั๊วเช่าเป็นไหๆ ในประเทศไทยอั๊วยอดว่ะ!" นายสฤปเช่าอย่างนั้นจริงๆ ทีแรกๆก็ไหละ ๒ หมื่น หนักๆเข้าเซียนลดลงเหลือไหละพันบาทก็ยังเช่า!

เมื่อ ๒-๓ ปีที่แล้ว นายสฤปเช่าพระบูชาเป็นร้อยๆองค์ เช่าพระเครื่องได้ครบ ๘๔,๐๐๐ องค์หรือเปล่าผู้เขียนตอบไม่ได้ แต่เซียนสนามบอกว่าเห็นจะกว่ากระมัง การที่นายสฤปกล้าหาญชาญสมรอย่างนี้เพราะแกเล่นด้วยหู! ว่ากันจริงๆแล้ว นายสฤปไม่มีภูมิเลย ที่เช่าพระโครมๆ เพราะเทรนเนอร์บอกว่านั่นแหละตายไปแล้วจะได้เป็นพระอรหันต์! และระหว่างที่ยังยืนโรงสู้เช่าอยู่นี้จะรวยอื้อทีเดียว

กาลต่อมามีข่าวว่านายสฤปกำลังใกล้อาการคั่นตรีฑูตเข้าไปทุกทีแล้ว ก็พอดีไม่รู้ว่าใครไปแคะขี้หูล้างสมองให้ เลยรอดจากการตายซาก สิ้นเงินไปเพียงไม่กี่ล้านเท่านั้นเอง

เรื่องนี้จบลงด้วย สิงห์, เซียน ต่างก็รวย! สิ่งที่น่าเศร้าใจละอายยิ่งก็คือ "เทรนเนอร์" ซึ่งนายสฤปสามารถก้มกราบเหนือเศียร เหนือมนุษย์ใดในชีวิตของเขาด้วยความเคารพสุดแล้ว ไหงจะฌาปนกิจด้วยการเอาหนังคางคกมาห่มให้เช่นนี้เล่าเพ้ย....!

นี่เป็นเรื่องจริง ๆ และถ้าหากนายสตูปจะเป็นคน "รับพั่ง" กันบ้างแล้ว เรื่องคงจะไม่บานปลายเลยเถิดไปจนถึงขนาดนั้น ผู้เขียนหวังว่า บัญญัติข้อ ๒ นี้ คงจะมีกติเตือนใจท่านได้บ้าง คือขออย่างเดียวคือ "อย่า" ก็พอแล้ว

๓. อย่าฟูมฟัก เมื่อโดนเก๊!

บัญญัติข้อนี้ การที่ท่านจะก้าวต่อไปยืนอยู่ในระดับเดียวกับบรรดานักเลงพระทั้งหลายได้นั้น จัดว่าบันไดขั้นนี้แหละจะเป็นการชี้ชะตาการเล่นของท่านได้อย่างดีว่าจะเลิก หรือจะเล่นต่อไป!

ไม่มีเซียนหรือพระอาจารย์ผู้ใดที่จะก้าวข้ามบันไดขั้นนี้ไปโดยไม่โดนของเก๊มาก่อน ผู้เขียนเป็นคนหนึ่งที่ขอยอมรับว่าเป็นครั้งแรกในชีวิตที่ควักกระเป๋าออกเช่าพระก็โดนเข้าให้โครมใหญ่! จะเลิกหรือไม่เลิกก็อยู่กับจังหวะนี้แหละ

"โธ่, เสียเงินเท่าไรก็ไม่ว่า แต่นี่มันหักเหลี่ยมกันชัด ๆ นี่หว่า........"

นี่ก็เป็นอีกสำนวนหนึ่งที่ภายหลัง "โดนทุบ" กันแล้วก็มักจะครางออกมาดังกล่าว มากรายนี้เดียวที่ต้องเลิกไปในจังหวะนี้ และลงเอยด้วยการขว้างหมัดซัดเท้า หรือม่ายก็สรุปเรื่องเอาที่โรงพักกันไปเลยก็มี

สำหรับรายที่คิดจะมีเลือดนักสู้และรักที่จะก้าวต่อไปโดยไม่หวั่นไหวนั้นโปรดได้รับทราบเสียด้วยว่า ณ โอกาสนั้นเองท่านได้ผ่านการสอบสำเร็จไปอีก 1 ขั้นแล้ว การ "โดนทุบ" ด้วยของเก๊นั้นคือ ประกาศนียบัตรแห่งความประมาท ก็เมื่อเรา "ไม่ประมาท" เสียอย่างเดียว ทุก ๆ อย่างก็ดูจะราบรื่นไปเอง

อย่าใช้หูแทนตา อย่าทำตัวเป็นราชัณย์ในจักรวาฬกะลาครอบแล้วความปลอดภัยจาก "พระมือผี" นี่ย่อมมีมากขึ้นด้วยประการฉะนี้.

๔. อย่าทำเก๋ ชักดาบเขา

การที่นักเลงพระบางคนจะยอมให้ "ถูกชักดาบ" นั้น เหตุจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องประกอบด้วย "การสมยอม" อันขึ้นอยู่กับ "ความประมาท" นั่นเอง

"ชักดาบ" คำนี้เป็นที่รู้และนิยมกันในหมู่เซียนจากสำนัก "ขื่อเลี่ยวบ่อไล้" แปลเป็นไทยคือ "ไปแล้วไม่กลับ" ส่วนดาบหมายถึงพระที่ท่านฝากเขาไปออกตัวหรือให้ยืมไปด้วยเหตุผลบางประการนั่นแหละ

ตัวอย่างเช่น....คุณจอด มีความจำเป็นต้องใช้เงินด่วน! นายดาบเห็นใจจึงรับอาษาเอา "พระรอด" ไปออกตัวให้แถมยังเพิ่มราคาให้สูงกว่าที่คุณจอดอยากจะได้เสียอีก.... คุณจอดได้ฟังดังนั้นจึงมอบพระรอดให้ไปทันที รุ่งขึ้นเป็นกำหนดนัดที่นายดาบต้องเอาเงินมามอบให้ แต่จนสาย-บ่าย-ค่ำ จนกระทั่งอีก 1 อาทิตย์ ต่อมาก็มิได้พบหน้าค่า-ตานายดาบอีกเลย สุดท้ายคุณจอดจึงตามไปพบที่บ้านและได้ความจากนายดาบว่าพระรอดองค์นั้น ผู้ซื้อได้ขอไปดูอีกทอดหนึ่ง และแล้วจนกระทั่งบัดนี้ก็หาตัวไม่พบ.... "จะเอาใช้ก็จะให้ขอให้ใจเย็นอีกนิดเถอะ ไม่โกงหรอกน่า"

ผลปรากฏว่าคุณจอดได้ใจเย็นตั้งแต่ปี 2510 จนบัดนี้ พ.ศ. 2512 พระก็ยังไม่ได้คืน จีวรก็ต้องศูนย์ เงินค่าพระก็ไม่ได้แล้วยังต้องจ่ายค่ารถอีกประมาณ 300 บาทให้กับนายดาบซึ่งบอกว่าเป็นค่ารถเพื่อตามจับคนที่ชักดาบเอาพระไปอีกทอดหนึ่ง!

....เดี๋ยวนี้นายดาบหรือเซียนดาบ ก็ยังมีอาชีพ "ชักดาบ" หัวซุกหัวซุนดำดินหลบเจ้าของพระตลอดมา แต่ข้างคุณจอดนั้นก็ตั้งหน้าตั้งตาคอยนายดาบจนกระทั่งตัวเองต้องจอดจบชีวิตไปแล้ว-ก็ยังหารู้ไม่ว่า ผู้ชักดาบตัวจริงก็คือนายดาบนั่นเอง อะไรก็ไม่ร้ายเท่ากับดาบของนายดาบที่ลงดาบนายจอดจนจอดไปแล้วนั้น มันคือดาบสองคมทีเดียว!

ท่านรู้แล้ว "อย่า" ปัญหาที่สำคัญก็คือ ตัวท่านเองนั้นแหละควรระวังไว้! ว่าด้วยรายการชักดาบนี้ "ลูกยอ" มักจะมาก่อนดาบจะลง ระวัง! ระวัง!

๕. อย่ามัวเมา เล่นจนหลง

คนสมัยเก่าถ้าลงชอบอะไรแล้ว เขามักจะเรียกว่าบ้า! และถ้าลงมีคำบ้าขึ้นต้นแล้วละก้อ หมอนั้นเป็นต้องชอบถึงแก่นทีเดียว

ระดับรุ่นผู้เขียน-ถอยหลังไปสัก ๓๐ ปี ยังได้เห็น "ตาเป้า" เสาะหาน้ำมันพรายหมายเผด็จศึกสวาท จนชาวบ้านโจทร์ขานไปทั่วว่า ตาเป้าบ้าผู้หญิง!...."ลุงแม้น" ใช้เวลากลางวันป้อกับปลากัดพองกันไปพองกันมา จนตกเย็นให้ลูกน้ำกินสักพักแล้วตักเอาลงทอดให้นอนในอ่างใบพาย พอเช้ากลับต้องวุ่นวายช้อมลูกไล่ เวียนน้ำ, ล่อตัวเมีย, พอปลาหายเพลียก็ให้อาหาร แล้วนอนดูมันพองกันไปก็พองกันมา จนชาวบ้านพูดกันว่าลุงแม้นบ้าปลากัด!

เจ้าเกลี้ยงก็เป็นคนหนึ่งในยุคนั้น หมอนี่คลั่งของขลังขนาดหนัก เห็นพระที่ไหนเป็นต้องขอปลุกเต้นกันผางๆ บางทีลองหนังด้วยมีดหมู! เอาตะปูตอกแขน! หนังมันเหนียวชมัด จนชาวบ้านเก็บไปเล่าลือกันว่า "อ้ายเกลี้ยงมันบ้าพระ!"

พอมาสมัยนี้เล่นพระกันไป ๒ ทาง ทางหนึ่งตรวจดูพระแบบสมัยใหม่ด้วยแว่นขยาย อาศัยหลักความจริงสิ่งที่เห็นกับตา ส่วนอีกทางหนึ่งใช้ตรวจด้วยวิทยาคม อาศัยผู้อื่นเป็นตาให้ เจ้าของพระได้แต่ใช้หูฟัง คือวิธีปลุก หรือตรวจดูทางในท่านว่าแท้ก็เล่นกันได้ทุกพิมพ์!

จะวิธีไหนก็ตามขึ้นอยู่กับตัวท่านจะพึงศึกษา คนที่เข้าไปในอาณาจักรพระเครื่องมักจะมีกิเลศแห่งความโลภ, หลง, ริษยา,! และเชื่อคนง่าย จ่ายคล่อง จนกว่าจะเจอกับบัญญัติข้อที่ ๓ เข้านั่นแหละทุกสิ่งทุกอย่างจึงจะเบาบางลงไป

มันเป็นเรื่องอาถรรพ์อย่างหนึ่งกับคนที่ "มั่ว" วัตถุซึ่งเกิดจากวิทยาคม บางคนถึงกับปล่อยใจให้ตกอยู่ในอารมย์หลงราวกับจะลอยเข้าสู่แดนสนธยากระนั้น และบางคนเล่นจนถึงขนาดคุยกับพระเครื่องเป็นตุเป็นตะก็มี! ที่เล่นจนเป็นพระอาจารย์ใหญ่ปลุกและดูทางใน ตรวจพระจนหลงไหลแม้กระทั่งก้อนอิฐห่อผ้าเช็ดหน้า ท่านก็ว่าแรงดี! เหนียวดี! สำหรับคนที่ชอบส่องแว่น พอเริ่มส่องก็ส่องได้ส่องเอา ข้าวปลาไม่ต้องกิน เมียเรียกไม่ได้ยินเพราะมั่วฝันแต่เรื่องพระ ยามนอนก็ไม่หลับเพราะเกิดเห็นเพดานมุ้งเป็นพระไปหมด บางคนตี ๕ ยังบ้านั่งส่องพระอยู่คนเดียว หลงเล่นจนลืมลูกลืมเมีย เงินทองมีเท่าไรเช่าพระหมด พอรู้ตัวว่าตกที่นั่งลำบาก ออกปากกับเซียนจะออกพระบ้าง ก็มีแต่คนหัวเราะส่ายหน้า ด้วยของทั้งหมดที่หมอนั่นนั่งบ้านั่งส่องนั่นแหละ........ "เก๊ทั้งนั้น!"

บัญญัติข้อนี้มีทิ้งท้ายอยู่นิดเดียวคือ "อย่า"

๖. อย่าพระวงพระ "ลาวตกรถ"

บัญญัติข้อนี้ มีให้ดูเกือบทุกวัน ขึ้นอยู่กับเวลาเท่านั้นที่พระประเภทนี้จะโผล่ขึ้นที่ถนนสายไหน บัญหาข้อนี้จึงไม่มีอะไรที่เป็นสาระนักและผู้เขียนก็เชื่อว่า ถ้าเป็นนักเลงพระจริงๆ แล้ว จะมองก็เพียงหน้าผู้ถือพระพร้อมกับระเบิดคำพูดว่า "ฮ่วย" ก็เป็นอันจบเกมกันไป

ตอนสาย ๆ หากท่านเกิดไปนั่งแช่ที่ร้านกาแฟที่ไหนสักแห่ง บางทีท่านอาจจะพบกับชายบ้างหญิงบ้าง พูดจาเหน่อ ๆ บอกยี่ห้ออยู่แล้ว

"....ไน๊ ช่วยค่อยด้วย ค่อยบ่มีค่ายัดน่ะ...."

เขาจะถือพระตรงเข้ามาแล้วพูดกับท่านอย่างนั้น พระที่ท่านเห็นส่วนมากเป็นแบบลีลาทุ่งเศรษฐีใส่ตรับทอง (ชุบ) พร้อมด้วยเข็มกลัด ๑ ตัว ติดร้อยอยู่ด้วยทีแรกแกจะบอกให้เช่าองค์ละ ๕๐ บาท ถ้าใครหลวมตัวสวาปามเข้าไปก็เสร็จ! บางคนโง่แต่อวดฉลาดจะต่อทันที

"....ยี่สิบก็แล้วกัน"

เปล้า,-แทนที่แกจะปฏิเสธ, กลับให้ทันทีเลย!

ถ้าท่านไปพบเข้าบ้างเช่นนี้ อย่าพะวงสนใจเลยคร๊าบ สมัยหลังสงครามโลกใครได้พระลาวตกรถมักจะได้พระดี แต่พระลาวตกรถสมัยนี้ พอแกได้ค่ารถแล้ว แทนที่จะกลับอิสาน กลับไพล่ไปสนามหลวงซื้อพระเก๊พิมพ์ทุ่ง ๆ ประเภท ๕ องค์บาท! แล้วออกตะรอนเร่ไปตามถนนวันแล้ววันเล่า จนบัดนี้ อิสานรุ่งเรืองไปไหน ๆ แล้ว พวกนี้ก็ยัง

"ไน้, ซ่วยค่อยด้วย ค่อยบ่มีค่ายัดกลับบ้าน!"

๗. อย่าใจคดทุบหม้อข้าว!

สมัยนี้ไม่ว่าใจคดหรือใจเอียงก็ตามที ให้นั่งทุบหม้อข้าวกันไปสักกี่ร้อยใบก็ยังมีข้าวให้กิน ตามหัวข้อบัญญัติเป็นความหมายเตือนสติสำหรับคนไม่รู้คุณคน และให้พึงสังวรณ์ไว้

ถ้าเป็นเรื่องในวงการพระด้วยแล้ว คนประเภทนี้ยังมีหลงเหลืออยู่พอสมควร คนดีที่ชอบสร้างบุญให้กับคนประเภทนี้ก็เถอะ แม้จะเป็นกุศลก็ควรช่วยแต่พอเหมาะพอควร เพราะตราบใดเสือยังไม่ทิ้งลาย ไม่วันใดวันหนึ่งมันก็คงแยกเขี้ยวตะปบท่านอย่างไม่มีปัญหา

ผู้เขียนกล้าที่จะพูดว่า นักเลงพระประเภทเงินหนาประมาณเกือบ ๙๙% มักภูมิปัญญาอ่อนในภาคปฏิบัติ นักเลงพระประเภทเงินบาง เรื่องภาคปฏิบัติจัดอยู่ในขั้นเซียนทีเดียว ด้วยเหตุนี้เองเซียนจึงมีผู้อุปถัมภ์ตลอดเวลา ผู้ใหญ่บางคนใจบุญช่วยเซียนแม้กระทั่งเมียเซียนลูกเซียน เงินทองขาดเหลือเซียนก็ใช้คำพูดว่า "ยืม" แต่ไม่เคยใช้ ท่านผู้ใหญ่ช่วยก็หวังเพียง "ยืมตา" ดูพระให้ พอชักหญ่ายก็เคยลืมคุณข้าวแดงแกงร้อน เรื่องก็เข้าทำนองที่ว่า เป็นเซียนทั้งทีมันต้องมีปล่อยแสงปล่อยเกี่ยมซุ๊ปให้เจ้านายกินกันบ้างเห็นจะดีแน่ ผลต่อมาปรากฏว่ายอดเซียนซามูไรก็เล่นทางในท่านเข้าให้จริง ๆ วิธีการคือให้พระสมเด็จเก๊ฝากเพื่อนถือไปให้เจ้านายเช่า โดยตีราคาองค์ละสามหมื่น ท่านผู้ใหญ่ซึ่งเป็นเจ้านายของเซียนซามูไรกำลังอยากจะได้พระสมเด็จวัดระฆังอยู่แล้ว พอส่งให้เซียนผู้นั้นดู เซียนก็ทำทีร้องอู้ฮู! ไม่แพงเลยครับท่าน....

เท่านั้นแหละท่านก็จ่ายทันที เรื่องนี้เพื่อนที่ถือพระได้ไปสามพันบาท เหลือสองหมื่นเจ็ดเป็นของเซียน อื้อไปเลย! ต่อมาเพียงไม่กี่วัน พระนั้นมีคนค่อนขอดว่าเก๊! เก๊! เก๊! จึงรู้ตัวว่าเสียท่ายิ่งไปงัดของเก่าออกมาก็เจอเข้าให้อีก เมื่อเรื่องบานปลายเซียนนั้นก็เหาะหายลับไป........จึงขอสรุปเรื่องนี้ คือ ท่านว่ามัน **"ทุบหม้อข้าวตัวเองอย่างโง่บัดซบ-ฮ่วย!"**

๘. อย่าเช่าพระ ตอนพลบค่ำ

บัญญัติข้อที่ ๘ นี้ บรรดานักเลงพระขนาดมือดี ๆ ยังกลัว จึงจัดเป็นข้อห้ามสำหรับมือใหม่ควรระวัง เพราะการตรวจพระ "แสง" เท่านั้น เป็นหลักสำคัญยิ่งและก็ควรเกิดจากธรรมชาติซึ่งเป็นเวลาเช้า–สาย–บ่ายจะเหมาะกว่าแสงไฟ

เมื่อ ๘–๙ ปีผ่านไป ถ้ามีเซียนมาเคาะประตูบ้านเวลาใกล้ค่ำ ท่านจะเรียกคนขายพระที่ไปพบผู้ซื้อเวลานั้นเป็นผี! ก็ไม่ผิด เพราะหาของดีชมยากนักแล....แต่, ปัจจุบันนี้ถ้าลงผีจะหลอกใครแล้วละก้อ กลางวันแสก ๆ แม้กระทั่งเซียนก็ยังโดนหลอกถึงกับเข่าทรุดไปแล้วก็มี!

นักเลงพระมือเก่าท่านห้ามนักหนาเวลาค่ำ โปรดจำไว้ อย่าเช่าเป็นอันขาด! สำหรับกลางวันขอให้จำหน้าพวกผี! ถ้าเกิดจ๊ะเอ๋กันเข้าก็เลี่ยงหนีไปเสียก่อนภัยจะมา ขอกระซิบว่าผีที่ชอบหลอกกลางวันนั้น ปากหวานยอคนเข้าไส้นักแล-ระวัง!

๙. อย่าลูบคลำ พระถูเหงื่อ!

นี่ก็เป็นอีกข้อหนึ่งอาจเป็นเหตุวิวาทเกิดขึ้นได้โดยไม่รู้ตัว! ปัญหานี้ออกจะโบราณคร่ำครึไปสักหน่อยก็ตาม แต่ก็ยังมีคนประเภทนี้หลงเหลืออยู่มิใช่น้อย ท่านที่สะสมของสวยควรระวังนักเลงพระประเภทต่อไปนี้ให้ดี

ก. นักเลงพระประเภทเกาะขอบสนามพระ

ข. นักเลงพระเภทมือเก่าเล่ายี่ห้อ

นักเลงประเภท ก. ส่วนมากเล่นมานาน กับเพิ่งเล่นก็มี พวกนี้ชอบมั่วแลกเปลี่ยน ใช้เวลาว่างนั่งถูนั่งขัดพระ บางทีถูเหงื่อซับหน้าจนผิวพระเต็มไปด้วยขี้ไคลหนาเปอะพวกนี้ไปบ้านใครมักคุยจ้อ ในกระเป๋าเต็มไปด้วยพระเก๊ ถ้าเราเกิดเผลอไผลงัด "ของดีผิวงาม" ออกมาอวด ทั้ง ๆ ที่ระวังอยู่แล้วก็ยังโดนแกคว้าพระเอาไปลูบหน้าเฉิบ ๆ! บางรายแม้จะเป็นเด็กหัดใหม่พอได้ดูของงาม ๆ ปากโวด่าทับพวกว่า..."ระวังนาคล๊าบ พวกนั้นชอบเอาพระลูบหน้าโดนเหงื่อเสียโมด..." ปากแกด่าทับเขาไป แต่มือของเขาองกลับขยับถูพระไปมาอย่างติดสันดาน ท่านจึงว่ามันก็ตะเภาเดียวกันนั่นแหละ – ระวัง!

ส่วนนักเลงพระประเภท ข. มักได้แก่รุ่นเก่าลายคราม ถ้าเกิดปะทะคารมกับนักเลงรุ่นนี้ ควรที่จะอภัยกันบ้าง เพราะสมัยรุ่นคุณปู่, คุณตาของเราเป็นนักเลงพระนั้น เขานิยมปลุกมากกว่าส่อง นิยมเอาใบตองแห้งขัดมากกว่าการล้างผิวเก็บสนิม จึงอาจเป็นเรื่องธรรมดา ๆ ถ้าแกจะบอกว่าพระของเราเก๊! เพราะอะไรก็ดูใหม่สอาดไปหมด และบทบาทต่อไปก็คือจะหยิบพระของเราไปถูเหงื่อ หรือม่ายก็จะแนะให้หาใบตองแล้วเริ่มสอนวิธีขัดพระให้เป็นพิเศษอีกด้วย

นักเลงพระที่เล่นของสวยสมัยนี้ ถือว่านักเลงพระประเภท ก. กับ ข. เป็นอันตรายอย่างใหญ่หลวงทีเดียว บางรายถึงกับลงมือลงไม้ไปโรงพักกันเลย (อันเนื่องจากฝ่ายหนึ่งฟันหายไปทั้งแถบ) ผู้เขียนจึงขอเตือนนักเลงพระทุก ๆ ประเภทไว้ ณ ที่นี้ด้วยว่า

๑. สมัยนี้เขานิยมพระสวย ผิวต้องดีไม่เลอะเหงื่อ ถ้าเทียบราคาการเช่าแล้ว พระองค์เลอะเหงื่อผิวถลอกราคาอาจถูกตัดให้ต่ำลงมาอีกถึง ๕๐ % ทีเดียว !

๒. รายที่ชอบปฏิบัติตามบัญญัติข้อห้ามนี้ขอได้โปรดหักใจกลับนิสสัยเสียใหม่จะดีกว่า เพราะนอกจากจะเป็นการแสดงออกถึงท่านนั้นเล่นพระไม่เป็นแล้ว ยังเป็นที่รังเกียจต่อสังคมนี้อีกด้วย และผู้เขียนกล้ายืนได้ว่า ถ้าท่านยังเป็นคนอย่างนี้ มีพระเท่าไหร่ส่งประกวดกับเขาละก้อชาตินี้ทั้งชาติก็ไม่มีทางชนะกับเขาเลย !

๑๐. อย่าเชื่อหู จงใช้ตา

บัญญัติข้อสุดท้าย ท่านไม่ให้ใช้แต่หู ตาเรามีควรใช้ดูคู่กันไป หลาย ๆ คนที่เดียวที่ทำทีถือแว่นส่องไปส่องมาไม่รู้ทำส่องอะไร จนเทรนเนอร์บอกถึงยอมเช่าองค์นั้น

นักเลงพระประเภทนี้ดีแต่ปาก ฝากความเป็นตายไว้กับเซียน ! ไว้กับพระอาจารย์ที่นั่งทางใน จะดีร้ายอะไรไม่รู้พอพระอาจารย์นั่งปลุกบอกว่าแท้เป็นจ่ายเช่าทันที เรื่องที่กำลังกล่าวถึงนี้เป็น พระสมเด็จองค์เบ่อเล่อประดับพลอยนิลจินดาได้มาจากสระบุรี บอกว่าเดี๋ยวนี้มีคนให้หนึ่งล้านบาทแล้วยังไม่ออก ! ! นี่ถ้าแกไปยืนพูดที่สนามพระ คงมีคนเห็น.... **"คุณสถาพรหัวร่อ !"**

ที่ฝากความตายไว้กับเซียนไม่ต้องไปดูตัวอย่างที่ไหนหรอก แค่ ๆ สนามก็จะเห็น แต่งตัวดี ๆ ทำทีคุยเข้าหลักน่าเลื่อมใส กระเป๋าหนักเอาการทีเดียว ลองส่งพระแท้ ๆ ให้เช่าสักองค์ดูซิว่าจะกล้าจ่ายเดี๋ยวนั้นหรือไม่ ? เรื่องราวเป็นไปอย่างไรถามเซียน ๆ เขาดูเอาเถอะยอด........!

ถ้าท่านเป็นคนหนึ่งที่ไม่อยากทนทรมานเล่นพระมาตั้ง ๑๐-๒๐ ปี แล้วยังต้องใช้หูต่างตาอยู่ละก้อ พยายามศึกษาสนใจ มืออ่อนเข้าไว้ ไม่ช้าก็ยอดไปเอง

ครบถ้วนทั้ง ๑๐ บัญญัติ ซึ่งได้ผ่านสายตาท่านไปแล้วนั้นเมื่อสรุปรวมสั้น ๆ "๑๐ บัญญัตินักเลงพระ" ก็จะได้หัวข้อบัญญัติทั้งหมดได้ดังต่อไปนี้

1. อย่าทำตน "ไถ" พระเขาฟรี
2. อย่าอวดดี ดั่งคางคก
3. อย่าฟูมฟกเมื่อโดนเก๊!
4. อย่าทำเก๋ ชักดาบเขา
5. อย่ามัวเมา เล่นจนหลง
6. อย่าพะวงพระ "ลาวตกรถ"
7. อย่าใจคด ทุบหม้อข้าว
8. อย่าเช่าพระ ใกล้พลบค่ำ
9. อย่าลูบคลำ พระดูเหงื่อ
10. อย่าเชื่อหู จงใช้ตา!

ทั้ง 10 ประการนี้ เป็น "ข้อห้าม" อย่างเด็ดขาด! บัญญัติทุกข้อถ้าท่านเกิดไปเปลี่ยนคำว่า อย่า เป็น จง เข้าเมื่อใด ผู้เขียนกล้าพูดได้ว่าเมื่อนั้น, ความวิบัติทั้งหลายแหล่จะต้องเกิดขึ้นกับท่านอย่างรวดเร็ว! นักเลงพระที่ชาญฉลาดหลายท่านที่ตกอยู่ในความประมาทต้องมากลายเป็นคนโง่ไปอย่างช่วยไม่ได้ เพราะขาดคุณสมบัติว่าด้วย 10 บัญญัติของนักเลงพระนั่นเอง

ตราบใดที่ท่านไม่ประมาทและอย่า! ในบัญญัติ ๑๐ ประการ ดังกล่าวมาแล้วตราบนั้นก็ยังจะยืนอยู่ในอาณาจักรพระเครื่องได้อย่างภาคภูมิและปลอดภัยยิ่ง ถึงแม้ว่าจะเป็นการเดินที่เชื่องช้าไปสักหน่อยก็ตาม สำหรับสายตา "นักเลงพระ" แล้ว เขาจะรู้ได้ทันทีว่าการมุ่งไปข้างหน้าของท่านแต่ละก้าวนั้นดูช่างไม่ผิดอะไรกับราชสีห์ทีเดียว!

พระบูชาสมัยต่างๆ

ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล

ประวัติศิลปในประเทศไทย...

ศิลปในประเทศไทยเป็นศิลปเนื่องในศาสนา คือ พุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ศิลปในประเทศไทยอาจแบ่งออกได้อย่างกว้างๆ เป็น ๒ ระยะ คือ ระยะที่ ๑ ได้แก่ก่อนที่ชนชาติไทยจะเข้ามามีอำนาจในทางการเมือง และระยะที่ ๒ ได้แก่หลังจากที่ชนชาติไทยเข้ามามีอำนาจในการปกครองประเทศแล้ว ระยะแรกอาจเริ่มต้นด้วยโบราณวัตถุรุ่นเก่าของอินเดียที่ค้นพบภายในประเทศไทย เช่น พระพุทธรูปแบบอมราวดี จากภาคใต้ของประเทศอินเดีย (ราวพุทธศตวรรษที่ ๗-๙) ศิลประยะแรกนี้อาจแบ่งออกได้อย่างกว้างๆ เป็น ๓ สมัยแต่ละสมัยก็มีแบบของตนเองโดยเฉพาะ

๑. สมัยทราวดี (พุทธศตวรรษที่ ๑๑ หรือ ๑๒ ถึง ๑๖)

อาณาจักรทวารวดีคงเป็นอาณาจักรที่เก่าที่สุด ในสมัยประวัติศาสตร์ในประเทศไทยอาณาจักรนี้ตั้งอยู่ทางภาคกลางของประเทศไทยปัจจุบันแต่อิทธิพลของศิลปทวาราวดีก็แผ่ขึ้นไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือของประเทศไทยด้วย ประชาชนชาวทวารวดีอาจเป็นมอญ เพราะได้ค้นพบศิลาจารึกภาษามอญที่เก่าขึ้นไปจนถึงพุทธ-ศตวรรษที่ ๑-๑๓ ในสมัยนี้ได้ค้นพบทั้งพระพุทธรูปศิลาและสัมฤทธิ์ แต่ประติมากรรมสัมฤทธิ์ก็มักเป็นขนาดเล็กทั้งสองแบบ แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปอินเดียแบบคุปตะและหลังคุปตะ (ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๙ ลงมา) อิทธิพลเหล่านี้ก็คือ พระองค์ที่สะโอดสะองพระอังสาใหญ่บั้นพระองค์เล็ก จีวรบางแนบติดพระองค์ อย่างไรก็ดีพระพักตร์

ก็แสดงให้เห็นว่าเป็นแบบท้องถิ่นแล้ว คือ ขมวดพระเกษาใหญ่ พระพักตร์กว้าง พระขนงโค้งติดต่อกันเป็นรูปปีกกา พระเนตรโปน พระนาสิกค่อนข้างแบน และพระโอษฐ์หนา พระพุทธรูปมักประทับยืนและแสดงปางวิตรกะทั้งสองพระหัตถ์ (อันอาจหมายถึงปางเสด็จลงจากดาวดึงษ์) ในสมัยนี้ใช้ประติมากรรมปูนปั้นและดินเผาสำหรับตกแต่งฐานสิ่งก่อสร้างทางพุทธศาสนา และการขุดค้นเมื่อเร็ว ๆ นี้ที่ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรีก็แสดงให้เห็นเศียรดินเผาอันงดงามเป็นจำนวนมาก

ได้ค้นพบธรรมจักรศิลาหลายวง ส่วนใหญ่มีรูปกวางเป็นลายประกอบ หมายถึงปางปฐมเทศนาที่อิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี ในขณะเดียวกันก็ได้พบพระพุทธรูปประทับยืนหรือนั่งเหนือสัตว์ประหลาด (พนัสบดี) สัตว์ประหลาดนี้อาจหมายว่าเป็นการผสมระหว่างพาหนะของพระผู้เป็นเจ้าทั้งสามในศาสนาพราหมณ์ก็ได้

ทางด้านสถาปัตยกรรม เราอาจเห็นแบบหนึ่ง ได้จากเจดีย์สี่เหลี่ยม ณ วัดกู่กุด จังหวัดลำพูน เชื่อกันว่าชนชาติมอญคงได้อพยพขึ้นไปอยู่ที่นั่นจากเมืองลพบุรีในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๓ เจดีย์สี่เหลี่ยมนี้เป็นอาคารอิฐทึบที่ก่อซ้อนกันขึ้นไป ๕ ชั้น และแต่ละด้านของแต่ละชั้น ก็ประดับด้วยคูหา ๓ คูหา แต่ละคูหามีพระพุทธรูปยืนประดิษฐ์อยู่ภายใน ณ ที่นี้ ก็ควรอธิบายเสียด้วยว่าในสมัยโบราณ เฉพาะแต่อาคารทางศาสนาเท่านั้นที่จะก่อด้วยอิฐหรือหินบ้านเรือนของประชาชนแม้แต่พระราชมณเฑียรของพระราชาก็คงสร้างด้วยไม้ ลงมาจนถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๓ หรือหลังกว่านั้น

พร้อมกับศิลปแบบทวาราวดี ซึ่งสร้างขึ้นในพุทธศาสนาลัทธิเถรวาท (หินยาน) ยังมีประติมากรรมในศาสนาพราหมณ์อีก ๒ กลุ่ม ซึ่งคงได้รับอิทธิพลมาจากศิลปแบบหลังคุปตะทางภาคใต้ของประเทศอินเดีย และสร้างขึ้นในสมัยเดียวกับศิลปทวาราวดี เทวรูปเหล่านี้ดูคล้ายกับเทวรูปขอมรุ่นต้นในประเทศกัมพูชามาก แต่ก็ใช้เทคนิคในการสลักผิดกัน ส่วนใหญ่ค้นพบทางภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคเหนือของประเทศไทย

๒. สมัยศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๘)

ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๓ อาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งอาจมีราชธานีตั้งอยู่ใกล้กับเมืองปาเล็มบังบนเกาะสุมาตราในปัจจุบัน ก็ได้เผยขยายอาณาเขตขึ้นมายังแหลมมลายู

◁ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร
ศิลปแบบ "ศรีวิชัย"
(ยุคต้น) เนื้อสัมฤทธิ์

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา ▷
ศิลปแบบ "ทวารดี"
เนื้อสัมฤทธิ์

และทางภาคใต้ของประเทศไทย ได้ค้นพบโบราณวัตถุสถานเป็นจำนวนมากทางภาคใต้ของประเทศไทยและ ณ ภาคอื่น ๆ อีกบ้าง ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับศิลปกรรมในเกาะชวา

ปรากฏว่าได้ค้นพบทั้งโบราณวัตถุสถานในพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์แต่โบราณวัตถุสถานส่วนใหญ่ก็สร้างขึ้นในพุทธศาสนาลัทธิมหายาน เหตุนั้นประติมากรรมโดยทั่วไปจึงแสดงภาพพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ซึ่งเป็นพระโพธิสัตว์องค์สำคัญที่สุดในพุทธศาสนาลัทธินั้น ประติมากรรมสัมฤทธิ์บางรูปในศิลปศรีวิชัยที่ค้นพบในประเทศไทยหล่อขึ้นด้วยความงดงามอย่างยิ่ง จนอาจจัดเป็นประติมากรรมชั้นเอกในภาคเอเซียอาคเนย์ได้ พระพิมพ์ดินดิบก็ได้ค้นพบเช่นเดียวกัน ในถ้ำหลายแห่งทางภาคใต้ของประเทศไทย

สำหรับสถาปัตยกรรม พระธาตุที่วัดพระบรมธาตุ อำเภอเมืองไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีอาจถือได้ว่าเป็นศาสนสถานที่สำคัญที่สุดในสมัยนี้ พระธาตุองค์นี้มีลักษณะคล้ายกับพุทธสถานทางศาสนาพุทธขนาดเล็กหลายแห่งในเกาะชวา ในขณะเดียวกันก็ได้พบศาสนสถานแบบจาม (จากประเทศจัมปาในประเทศเวียตนามปัจจุบัน) ณ อำเภอเมืองไชยาด้วย ศิลปศรีวิชัยคงสิ้นสุดลงเมื่อดินแดนทางภาคใต้ของประเทศไทยถูกรวมเข้าอยู่ในอาณาจักรสุโขทัย ตั้งแต่ราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙ อย่างไรก็ดีช่างสกุลท้องถิ่นหลายสกุลก็ยังคงมีอยู่ต่อไป

๓. สมัยลพบุรี (พุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘)

ในพุทธศตวรรษที่ ๑๖ อาณาจักรขอมในประเทศกัมพูชาได้แผ่อำนาจเข้ามายังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางของประเทศไทย และในดินแดนดังกล่าวก็เกิดมีโบราณวัตถุสถานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับศิลปขอมในประเทศกัมพูชามาก ความคล้ายคลึงกันนี้มีมากจนกระทั่งบางครั้งย่อมเป็นการยากที่จะแยกโบราณวัตถุที่สร้างขึ้น ณ เมืองพระนครในประเทศกัมพูชา ออกจากโบราณวัตถุที่สร้างขึ้นประเทศไทย เป็นต้นว่า ณ เมืองลพบุรี

ในสมัยนี้ ทั้งพุทธศาสนาลัทธิเถรวาท (หินยาน) และลัทธิมหายาน ตลอดจนศาสนาพรหมณ์คงอยู่ควบคู่กันไป แต่พุทธศาสนาลัทธิมหายานคงแพร่หลายมากที่สุด พระพุทธรูปนาคปรก ไม่ว่าจะทรงเครื่องหรือไม่ปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก พระพักตร์ของพระองค์มักเป็นสี่เหลี่ยมและสีพระพักตร์ค่อนข้างถมึงทึง พระขนงเกือบเป็นเส้นตรง เครื่องอาภรณ์ที่ทรงก็มักประดิษฐ์ตามศิลปขอม พระพุทธรูปทรงเครื่องประทับยืนมักแสดงบางวิตรรกะ (ประทานธรรม) ทั้งสองพระหัตถ์อันแสดงให้เห็นว่าได้รับอิทธิพลมาจากศิลปทวารวดี เทวรูปทางศาสนาพรหมณ์ก็มีปรากฏอยู่บ้างเช่นเดียวกัน

ประติมากรรมขนาดใหญ่มักสลักจากศิลา และประติมากรรมขนาดเล็กก็หล่อด้วยสัมฤทธิ์ประติมากรรมสัมฤทธิ์บางชิ้นหล่อได้อย่างงดงาม และไม่มีเฉพาะแต่รูปเคารพเท่านั้น แต่ยังหล่อเป็นวัตถุที่ใช้ประกอบกิจพิธีห่วงคานหาม และเครื่องประดับราชรถ ฯลฯ อีก ประติมากรรมสัมฤทธิ์เหล่านี้อาจหล่อขึ้นโดยช่างไทย ซึ่งนิยมใช้สัมฤทธิ์ยิ่งกว่าหิน และในสมัยนี้คงมีชนชาติไทยเข้ามาอาศัยในประเทศไทยเป็นจำนวนมากแล้ว แต่อาจทำงานอยู่ใต้ชนชาติขอมก็ได้

ศาสนสถานแบบลพบุรี มีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทย ที่ใหญ่ที่สุดก็คือปราสาทหินพิมายซึ่งสร้างขึ้นในพุทธศาสนาลัทธิมหายาน และอาจสร้างขึ้นก่อนปราสาทนครวัดในประเทศกัมพูชาร่วม ๒๕ ปีปัจจุบันทางกรมศิลปากรกำลังซ่อมปราสาทหินแห่งนี้อยู่ด้วยวิธีอะนัสติโลซิส ด้วยความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญชาวฝรั่งเศส

ชนชาติไทยเคยอาศัยอยู่ทางภาคใต้ของประเทศจีน และบางส่วนก็อาจอพยพลงยังภาคเอเชียอาคเนย์ตั้งแต่โบราณแล้ว การรุกรานของพวกมงโกลในประเทศจีนทำให้ชนชาติไทยอพยพลงมายังภาคใต้มากยิ่งขึ้น และในราวต้นศตวรรษที่ ๑๙ ชนชาติไทยก็สามารถสลัดแอกของขอมออกไป ตลอดจนประกาศตั้งอาณาจักรสุโขทัยเป็นอิสระขึ้นได้ ลักษณะศิลปของชนชาติไทยในประเทศไทย อาจแบ่งออกได้อย่างกว้างๆ เป็น ๔ สมัย

◁ **พระพุทธรูปปางประทานอภัย**
ศิลปแบบ "ลพบุรี"
(ยุคต้น) เนื้อสัมฤทธิ์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ▷
ศิลปแบบ "เชียงแสน"
(สิงห์หนึ่ง) เนื้อสัมฤทธิ์

๔. สมัยสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐)

ศิลปสมัยนี้ถือกันว่าเป็นศิลปไทยที่งามที่สุด พระพุทธรูปแบบใหม่ก็ปรากฏขึ้น คือ มีพระรัศมี มีเหนือพระเกตุมาลาเป็นเปลว พระขนงโก่ง พระนาสิกงุ้ม สีพระพักตร์อมยิ้มอย่างอ่อนหวาน แสดงถึงความสงบและความเมตตากรุณา พระองค์ผึ่งผายและสะโอดสะอง ชายจีวรบนพระอังสาซ้ายยาวลงมาจดพระนาภี มีลายเขี้ยวตะขาบประดับอยู่ที่ปลาย สำหรับพระพุทธรูปประทับนั่งก็ทรงขัดสมาธิราบ และฐานเกลี้ยงไม่มีลวดลายประดับ พระพุทธรูปสุโขทัยส่วนใหญ่หล่อด้วยสัมฤทธิ์ และพระพุทธรูปลีลาก็เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย พระพุทธรูปลีลานี้อาจเป็นสัญญลักษณ์แสดงถึงความก้าวหน้าของอาณาจักรที่เพิ่งตั้งขึ้นใหม่ก็ได้ เทวรูปในศาสนาพราหมณ์ก็มีอยู่เช่นเดียวกัน และสีพระพักตร์แสดงความสงบเช่นเดียวกับพระพุทธรูปด้วย ในปลายสมัยสุโขทัย พระพุทธรูปอีกแบบหนึ่งก็ปรากฏขึ้น มีพระพักตร์กลม พระองค์อวบอ้วน และนิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่นิ้วมีขนาดเท่ากัน (ตามพระคัมภีร์มหาบุรุษลักษณะ) พระพุทธชินราชที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก เป็นตัวอย่างดีที่สุดสำหรับพระพุทธรูปแบบหลังนี้ ประติมากรรมปูนก็มีอยู่เช่นเดียวกัน ที่น่าชมที่สุดก็คือ ณ วัดตระพังทองหลวง นอกเมืองสุโขทัยเก่าทางทิศตะวันออก แสดงภาพพระพุทธองค์กำลังเสด็จลีลาลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ภายหลังที่ได้ประทานเทศนาโปรดพระพุทธมารดาแล้ว (คงได้รับแบบอย่างมาจากเกาะลังกา พร้อมกับพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์)

จิตรกรรมก็มีอยู่เช่นเดียวกัน แต่ส่วนใหญ่สูญหายไปหมดแล้ว เนื่องจากฝนและความชื้นอย่างไรก็ดี ภาพสลักบนแผ่นหินในอุโมงค์วัดศรีชุม จังหวัดสุโขทัย แสดงถึงชาดกต่าง ๆ ถึง ๕๑ เรื่องก็แสดงให้เห็นเป็นอย่างดีถึงศิลปภาพลายเส้นอย่างงดงามของไทย ภาพชุดนี้ยังให้เห็นด้วยถึงความสามารถของช่างไทยในการผสมกลมกลืนอิทธิพลของศิลปลังกา ถ่ายออกมาเป็นศิลปไทยได้อย่างสูงส่ง

ในสมัยนี้ เครื่องถ้วยชามสังกโลกซึ่งช่างไทยได้รับแบบอย่างมาจากจีน ก็ได้ถูกส่งออกไปขายเป็นสินค้าขาออกอย่างกว้างขวาง บางชิ้นก็คล้ายกับเครื่องถ้วยสีเขียวไข่กาของจีนสมัยราชวงศ์ซ้องมาก

สำหรับสถาปัตยกรรม ที่เมืองสุโขทัยและศรีสัชชนาลัย ก็มีอยู่หลายแบบ แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลจากเกาะลังกา ประเทศกัมพูชา และอาณาจักรศรีวิชัย อย่างไรก็ดี ที่เป็นแบบไทยอย่างแท้จริงก็มีอยู่ คือ ที่เรียกกันว่าเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ประกอบด้วยฐานสูง องค์เจดีย์ย่อมุม เจดีย์แบบนี้คงประดิษฐ์ขึ้นสำหรับบรรจุพระสารีริกธาตุ

๕. สมัยเชียงแสนหรือไทยภาคเหนือ (ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๒๓)

ศิลปสมัยเชียงแสนรุ่นแรกคงเก่ากว่าศิลปสมัยสุโขทัยทั้งนี้ ถ้าความเชื่อถือที่ว่าชาวไทยได้ตั้งอาณาจักรเล็ก ๆ ขึ้นทางภาคเหนือสุดของประเทศไทย ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ (หรือเก่ากว่านั้น) จะมีพยานหลักฐานสนับสนุนว่าเป็นความจริง แต่ตราบจนกระทั่งปัจจุบัน หลักฐานทางวิชาโบราณคดีที่มาสนับสนุนข้อความดังกล่าวก็มีอยู่น้อย (ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการขุดค้นตามหลักวิชาการ) เท่าที่เราอาจกล่าวถึงได้ในปัจจุบันก็คือ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ทางภาคเหนือของประเทศซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงมากกับศิลปอินเดียแบบปาละ ศิลปแบบนี้เจริญอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๖

ลักษณะของพระพุทธรูปแบบนี้ก็คือ มีรัศมีเป็นรูปดอกบัวตูม ขนสดพระเกศาใหญ่ พระพักตร์กลม พระหนุเป็นปม และมักแสดงสีพระพักตร์อมยิ้มเล็กน้อย พระองค์อวบอ้วน พระอุระนูน มีชายจีวรสั้นอยู่เหนือพระอังสาซ้าย พระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิเพชร และมักแสดงปางมารวิชัย ฐานส่วนใหญ่ประดับด้วยลายบัวคว่ำบัวหงาย และมีเกสรบัวประกอบอยู่ข้างบน พระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นหลังคือเชียงใหม่ (ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๙) ลงมา มีหลักฐานสนับสนุนมากกว่าพระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นแรกพระพุทธรูปแบบ หลังนี้แสดง โดยบรรดา พระพุทธรูปทางภาคเหนือของประเทศไทย ที่มีอิทธิพลของศิลปสุโขทัยเข้ามาปะปนแล้ว เช่น รัศมีเป็นเปลวบนพระเศียร ชายจีวรยาวเหนือพระอังสาซ้าย และประทับนั่งขัดสมาธิราบ ในสมัยหลังนี้ได้ค้นพบพระสัมฤทธิ์หมู่หนึ่ง ซึ่งมีลักษณะรูปภาพเช่นเดียวกับพระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นแรก (ที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว) แต่ฝีมือทรามกว่า และมีจารึกว่าหล่อขึ้นในราวพุทธศตวรรษ ที่ ๒๑ นอกจากนี้ยังค้นพระพุทธรูปขนาดเล็กและภาชนะที่

◁ พระพุทธรูปปางมารวิชัย
ศิลปแบบ "อู่ทอง"
(ยุคต้น) เนื้อสัมฤทธิ์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ▷
ศิลปแบบ "สุโขทัย"
(ฐานมีอักขระ) สัมฤทธิ์

บรรจุพระสารีริกธาตุซึ่งสลักจากหินมีค่าและแก้วผลึกอีก ยังมีสกุลช่างหินสลักอยู่ที่อำเภอพะเยา จังหวัดเชียงราย ในศิลปเชียงแสนรุ่นหลังหรือเชียงใหม่นี้ ในสมัยนี้ได้ค้นพบรูปกษัตริย์หรือเจ้าชายด้วย

จิตรกรรมฝาผนังรุ่นหลัง (ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๓-๒๔) ยังคงปรากฏอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ก่อนหน้านั้นคงสูญหายไปหมดแล้วเนื่องจากอากาศและเวลา ที่ยังเหลืออยู่นี้แสดงให้เห็นถึงการวาดภาพอย่างง่าย ๆ ผสมอยู่กับการแสดงถึงชีวิตประจำวันของประชาชนพลเมือง

ช่างทำเครื่องถ้วยชามในสมัยเชียงแสนรุ่นหลังได้รับอิทธิพลมา จาก ช่างเครื่องถ้วยชามในสมัยสุโขทัย และได้คงทำสืบต่อกันลงมาเป็นเวลานาน ภายหลังที่ได้เลิกทำเครื่องถ้วยชาม ณ เมืองสุโขทัยและศรีสัชชนาลัย (คือ เมืองชะเลียงหรือสวรรคโลก) ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งเตาเผาเครื่องถ้วยชามมาแต่เดิมแล้ว

ทางด้านสถาปัตยกรรม ที่สำคัญที่สุดและถกเถียงกันมากที่สุด ก็คงเป็นเจดีย์ที่วัดเจ็ดยอดนอกเมืองเชียงใหม่ ระยะเวลาสร้างที่สันนิษฐานกันนั้นมีตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๖ ลงมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๐ สถาปัตยกรรมที่เหลือส่วนใหญ่ตกอยู่ในศิลปแบบเชียงแสนรุ่นหลังหรือเชียงใหม่ โดยมากมักเป็นเจดีย์ทรงกลม ที่มีฐานสูงมากและแบ่งออกเป็นชั้น ๆ เจดีย์แบบหลังนี้คงได้รับมาจากเกาะลังกาโดยผ่านอาณาจักรสุโขทัยนี้มาก่อน

๖. สมัยอยุธยา (พุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๓)

พระนครศรีอยุธยาได้ตั้งขึ้นเป็นราชธานีใน พ.ศ. ๑๘๙๓ และคงเป็นราชธานีของประเทศไทยอยู่ตลอดระยะเวลาร่วม ๔๐๐ ปี ในสมัยนี้ศิลปอยุธยาได้แผ่ออกไปทั่วประเทศไทย บางครั้งจึงมีผู้เรียกศิลปอยุธยานี้ว่า "ศิลปกรรมแห่งชาติ"

ในตอนต้น ประติมากรรมสมัยอยุธยาทำเลียนแบบศิลปอู่ทอง ศิลปอู่ทองเจริญขึ้นทางภาคกลางของประเทศไทย อันเป็นสถานที่ตั้งของพระนครศรีอยุธยานั่นเอง ศิลป

อู่ทองแสดงถึงการผสมของศิลป ๓ แบบ คือ แบบทวารวดี แบบขอม หรือลพบุรี และแบบสุโขทัย และอาจแบ่งออกได้เป็น ๓ สมัยสืบต่อเนื่องกัน ศิลปอู่ทองสมัยแรกคงมีมาแล้วก่อนระยะเวลาที่สร้างพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๐ อิทธิพลของศิลปสุโขทัยก็ได้แพร่ลงมายังอาณาจักรอยุธยามากยิ่งขึ้น และประติมากรสมัยอยุธยาก็พยายามที่จะเลียนแบบศิลปสุโขทัย แต่ไม่สามารถที่จะเลียนแบบได้ดีเท่าทั้งนี้เพราะขาดชีวิตจิตใจและความรู้สึกอันละเอียดอ่อนภายใน อันอาจเป็นลักษณะพิเศษของชาติที่เพิ่งมีอิสระขึ้นมาใหม่ก็ได้โดยทั่วไปช่างไทยมักนิยมหล่อสัมฤทธิ์มากกว่าสลักหิน แต่ในปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๒ เนื่องจากพระนครศรีอยุธยาสามารถปราบปรามประเทศกัมพูชาได้ประติมากรรมศิลาจึงมากยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน ในสมัยหลังนี้ พระพุทธรูปทรงเครื่องก็เป็นที่นิยมมากเช่นเดียวกัน และมักอธิบายว่าเป็นภาพตอนที่พระพุทธองค์ทรงทรมานพระยามหาชมพู รูปพระสาวก เทวรูปในศาสนาพรหมณ์ และภาพชาดกต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสัตว์และเป็นมนุษย์ ก็นิยมหล่อขึ้นเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างจิตรกรรมฝาผนังยังคงเหลืออยู่บ้าง สมัยแรก (ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐) ยังคงแสดงถึงอิทธิพลของศิลปขอมหรือลพบุรี ภาพที่วาดมีลักษณะค่อนข้างแข็งและสีที่ใช้ก็มีน้อย สมัยหลังแสดงให้เห็นถึงศิลปภาพลายเส้นของไทยอย่างแท้จริง รวมทั้งการเคลื่อนไหวและการแสดงออกซึ่งอารมณ์อันอ่อนช้อย ใช้ทั้งสีทองและสีหลายสี อิทธิพลของศิลปจีนเองก็อาจสังเกตุเห็นได้ในภาพที่เกี่ยวกับภูมิประเทศ ในสมัยหลังนี้ สมุดข่อยที่มีภาพวาดเกี่ยวกับเรื่องราวทางด้านศาสนาอย่างสวยงาม ก็ยังคงมีเหลืออยู่บ้าง

แม้ว่าประติมากรรมโดยทั่วไปจะเสื่อมลงในสมัยอยุธยา แต่ประณีตศิลปก็เจริญรุ่งเรืองได้ค้นพบตัวอย่างอันงดงามหลายชิ้นเกี่ยวกับเครื่องไม้สลักเครื่องมุกและเครื่องลายรดน้ำชามเบญจรงค์สั่งเข้ามาจากประเทศจีน แต่ลวดลายที่ใช้ประดับนั้นมาจากลายอย่างของไทยที่ส่งตัวอย่างออกไปให้ทำขึ้นในประเทศจีน

สำหรับสถาปัตยกรรม ในสมัยแรกสร้างตามแบบลพบุรีหรืออู่ทอง คือ สร้างสถูปอันเป็นประธานวัดเป็นรูปปรางค์ แต่ในสมัยต่อมาก็สร้างพระเจดีย์ทรงลังกาตามแบบสุโขทัยขึ้นแทนที่ เจดีย์ทรงลังกานี้ในไม่ช้าก็ยิ่งมีทรงสูงขึ้นและย่อมุมจนกลายเป็นเจดีย์ไม่

◁ **พระพุทธรูปปางมารวิชัย**
ศิลปแบบ "รัตนโกสินทร์"
(จีวรดอก) เนื้อสัมฤทธิ์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย
ศิลปแบบ "อยุธยา"
(ทรงเครื่อง) เนื้อสัมฤทธิ์

สิบสอง เมื่อสถาปนิกชาวยุโรปเข้ามารับราชการ ณ พระนครศรีอยุธยาในพุทธศตวรรษที่ ๒๓ พระราชวังและสถานที่พักทางราชการ ก็เริ่มก่อด้วยอิฐ แทนที่จะสร้างด้วยไม้อย่างแต่ก่อน

๗ สมัยรัตนโกสินทร์ (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๒๕ จนถึงสมัยปัจจุบัน)

หลังจากกองทัพพม่าได้ทำลายพระนครศรีอยุธยาลงใน พ.ศ. ๒๓๑๐ กรุงเทพพระมหานครก็ได้เป็นเป็นราชธานีของประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๒๕ ในระยะนั้นชนชาติไทยต่างก็พยายามทุกวิถีทางที่จะสืบต่อประเพณีทางวัฒนธรรมของพระนครศรีอยุธยา

ได้มีการขนย้ายบรรดาพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ในศิลป สุโขทัย อู่ทอง และอยุธยา จากภาคเหนือของประเทศไทยลงมายังกรุงเทพ ฯ ดินแดนเหล่านั้นเป็นดินแดนที่ถูกทำลายเนื่องจากการสงครามระหว่างไทยกับพม่า เมื่อขนย้ายลงมาแล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๕๒) ก็ได้โปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปเหล่านั้นไปประดิษฐานยังพระอารามต่าง ๆ ที่สำคัญที่สุดก็คือ ณ วัดพระเชตุพน ฯ หรือวัดโพธิในกรุงเทพ ฯ สำหรับพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นใหม่ในสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนใหญ่ก็คงสืบต่อพระพุทธรูปสมัยอยุธยาลงมา พระพุทธรูปทรงเครื่องยังคงเป็นที่นิยมกัน และช่างก็หันไปเอาใจใส่ต่อลวดลายเครื่องประดับยิ่งกว่าสีพระพักตร์ของพระพุทธรูป ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ฯ (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๕๓) ได้มีการติดต่อกับประเทศทางทิศตะวันตก และมีความพยายามที่จะสร้างพระพุทธรูปให้คล้ายมนุษย์สามัญมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยเลียนแบบจากพระพุทธรูปคันธาระในประเทศอินเดีย

จิตรกรรมฝาผนังยังคงเจริญสืบต่อไป และที่งามที่สุดคงจะอยู่ในวิหารพระศรีศากยมุนี วัดสุทัศน์ ฯ วาดขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า ฯ (พ.ศ. ๒๓๖๗-๒๓๙๔) ในระยะนั้ อิทธิพลของศิลปจีนก็ปรากฏขึ้นอย่างมากมาย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า ฯ (พ.ศ. ๒๓๙๖-๒๔๑๑) อิทธพลของศิลปในทวีปยุโรปได้แพร่เข้ามา และทัศนวิสัยแบบตะวันตกรวมทั้งภาพภูมิประเทศและบุคคลทางทิศตะวันตกก็เริ่มปรากฏขึ้นในจิตรกรรมฝาผนังของไทย ภาพพระบฏสมัยรัตนโกสินทร์มีอยู่เป็นจำนวน

มาก เรื่องราวที่ใช้วาดก็มักมีภาพนรกอันเต็มไปด้วยบุคคลกำลังทนทุกข์ทรมานประกอบอยู่ด้วย

ประณีตศิลปในสมัยรัตนโกสินทร์พยายามเลียนแบบประณีตศิลปสมัยอยุธยา และตัวอย่างที่ดีที่สุดคงผลิตขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ศิลปวัตถุที่เกี่ยวกับการละคอน เช่น หัวโขนหนังใหญ่ และหุ่นซึ่งส่วนใหญ่แสดงเรื่องรามเกียรติ์ คงสร้างขึ้นมากเมื่อการละคอนเจริญถึงขีดสูงสุดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จ พระพุทธเลิศหล้า ฯ พ.ศ. ๒๓๕๒–๒๓๖๗)

ทางด้านสถาปัตยกรรม วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง ณ กรุงเทพ ฯ ก็เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุด สิ่งก่อสร้างในสถานที่ดังกล่าวมีสีสรรหลายสี และมีลักษณะความงามต่าง ๆ กันหลายแบบแสดงให้เห็นถึงรสนิยมอันผสมกลมกลืน และการรู้จักเลือกเฟ้นของช่างไทยสมัยรัตนโกสินทร์ วัดเบญจมบพิตร ฯ ซึ่งสร้างขึ้นในราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ก็แสดงให้เห็นเป็นอย่างดีถึงการผสมกันอย่างได้สัดส่วนระหว่างวัฒนธรรมตะวันออกและตะวันตก คือสร้างตัวอาคารเป็นแบบไทยแท้ แต่วัสดุที่ใช้ในการสร้างคือหินอ่อนสีขาวนั้น มาจากเมืองคาร์รารา ในประเทศอิตาลี.

ศาสนาพิธี

ด้วยการปฏิบัติทางศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาที่นิยมบำเพ็ญ หรือประกอบพิธี มีมากอย่างด้วยกัน การปฏิบัติจึงควรจะปฏิบัติให้ถูกต้องตามวิธีการ เท่าที่รวบรวมจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา พอจะจำแนกได้ ๒ พิธี คือ

๑. พิธีบำเพ็ญกุศลเกี่ยวแก่การมงคล เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน การทำบุญอายุ เป็นต้น

๒. พิธีบำเพ็ญกุศลเกี่ยวแก่การตาย เช่น การสวดพระอภิธรรม การทำบุญ ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน การฌาปนกิจศพ และการทำบุญอัฐิเป็นต้น

เพื่อให้เป็นระเบียบเรียบร้อยตามประเพณีนิยม การจัดพิธีบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ จึงควรจัดและเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ไปตามลำดับโดยสังเขป ดังนี้

การนิมนต์พระ

ควรเขียนเป็นฎีกาแจ้งสถานที่ วัน เดือน ปี จำนวนพระสงฆ์ ที่จะนิมนต์ไปเนื่องด้วยงานอะไรเพื่อเป็นหลักฐานกันลืม ถ้านิมนต์เกี่ยวกับงานมงคล ใช้คำ "**เจริญพระพุทธมนต์**" ถ้าเกี่ยวกับงานศพใช้คำ "**สวดมนต์**" จำนวนพระที่นิมนต์ในงานพิธีทั่ว ๆ ไป นิยม ๕,๗,๙ เว้นแต่งานมงคลสมรสนิยมคู่ เช่น ๖,๘,๑๐

การเตรียมสถานที่

การจัดทำสถานที่ให้สะอาดงดงามถือกันว่าเป็นมงคล และต้อนรับสิ่งเป็นมงคลต้อนรับแขกผู้มาในงาน

ปูลาดอาสนะพระสงฆ์

เมื่อจัดสถานที่เรียบร้อยแล้ว พึงปูอาสนะสำหรับพระสงฆ์นั่งเรียงเป็นแถวยาว จะใช้อาสนะที่จัดทำไว้เป็นเฉพาะองค์หรือปูลาดด้วยผ้าทอก็ได้ ถ้ามีหมอนอิงก็ต้องพิงไว้เฉพาะด้านหลังแต่ละองค์ จัดกระโถน ที่น้ำเย็น น้ำร้อน ที่หมากบุหรี่ ทางด้านขวาของพระสงฆ์แต่ละองค์

จัดตั้งเครื่องบูชาและตั้งพระพุทธรูป

การจัดตั้งเครื่องบูชานั้น ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก จะต้องให้สูงพอสมควร ควรตั้งทางด้านขวาของพระสงฆ์ โดยตั้งพระพุทธรูปผันพระพักตร์ไปตามพระสงฆ์ และ

นิยมใช้พระพุทธรูปปางสมาธิหรือสดุ้งมาร ถ้าทำบุญวันเกิดนิยมใช้พระประจำวันเกิดของเจ้าของงาน การจัดโต๊ะที่ตั้งพระพุทธรูป โดยมากนิยมการจัดโต๊ะหมู่ หรือถ้าหาโต๊ะหมู่ไม่ได้ควรจัดเป็นโต๊ะเดียวซ้อนกัน ๒ หรือ ๓ ชั้น ใหญ่เล็กตามลำดับ มีเครื่องสักการะเป็นหลัก ๓ อย่างคือ แจกัน ๒ กระถางธูป ๑ เชิงเทียน ๒ ธูปปักเพียง ๓ ดอก หรืออย่างมากไม่เกิน ๕ ดอก และควรตั้งไว้ด้านขวาของพระสงฆ์ และนิยมตั้งด้านหน้าไปทางทิศเหนือและทิศตะวันออกหรือแล้วแต่สถานที่จะอำนวย

การตั้งภาชนะน้ำมนต์

ภาชนะที่สำหรับใส่น้ำมนต์ นิยมใช้ครอบสำริด, ทองเหลือง, ทองแดงก็ได้ ถ้าไม่มีครอบใช้บาตรหรือขันมีเชิงก็ได้ แต่อย่าใช้ภาชนะที่ทำด้วยเงินและทอง ใช้น้ำที่สะอาด เช่นน้ำประปา เทียนสำหรับทำน้ำมนต์ ควรใช้ขี้ผึ้งแท้ ขนาดหนัก ๑ บาท หรือจะหย่อนบ้างเกินบ้าง ติดประจำไว้ที่ภาชนะสำหรับทำน้ำมนต์ โดยเตรียมเครื่องใช้ไว้ดังนี้

ก. งานมงคลสมรส ควรเตรียมสังข์ มงคลคู่ และโถเล็ก ๆ ใส่กระแจะสำหรับเจิมหน้า

ข. งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ควรเตรียมโถใส่กระแจะสำหรับเจิมประตูและสิ่งต่าง ๆ ที่ขอให้เป็นศิริมงคล กับหาทรายสะอาดใส่ภาชนะไว้ เพื่อประกอบพิธีที่จะใช้โรยรอบ ๆ บ้าน ซึ่ง ถือ ว่า เป็น มงคล และ ป้องกัน ภยันตราย ต่าง ๆ ได้

เครื่องประพรมน้ำมนต์

ควรใช้หญ้าคา มัดเป็นกำ ๆ แล้วตัดปลายตัดราก ถะให้ยาวประมาณ ๓๐ ซ.ม. เพราะถือว่าเป็นมงคลที่พระพุทธเจ้าเมื่อจะตรัสรู้ก็ประทับนั่งบนมัดหญ้าคาซึ่งเรียกกันว่ารัตนบัลลังก์ ไม่ควรใช้อย่างอื่น

เริ่มพิธีทางพระ

เมื่อพระสงฆ์มาพร้อมกันเรียบร้อยแล้ว นิมนต์ให้เข้านั่งตามที่ แล้วประเคนสิ่งของที่จัดเตรียมไว้ ประเคนแล้วพนมมือไหว้หรือกราบตามสมควร ให้เจ้าภาพหรือ

เจ้าของงานกราบพระพุทธรูปเสียก่อนแล้วจุดธูปเทียนบนที่บูชา การจุดธูปเทียนนี้ไม่ควรให้ผู้อื่นจุดแทน แล้วก็เริ่มอาราธนาศีลโดยเจ้าภาพหรือใครอาราธนาก็ได้ ผู้อาราธนานั่งคุกเข่า กราบ ๓ ครั้ง แล้วประนมมืออาราธนาเปล่งวาจาที่ดังพอได้ยินว่า

คำอาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามะ

ตะติยัมปิ มะยังภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามะ

คำแปล ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอศีล ๕ พร้อมทั้งพระไตรย์สรณะ เพื่อจะรักษาไว้ให้ดีเป็นข้อ ๆ ไป แม้ในวาระที่สอง ฯ แม้ในวาระที่สาม ฯ

การรับศีล

ควรตั้งใจว่าตามที่พระสงฆ์ท่านให้ศีลแล้วงดเว้น ตามข้อ ที่ห้าม ทุกสิกขาบทจะเป็นศีล ๕ หรือศีล ๘ ก็ดี จึงจะเป็นมงคลและเป็นกุศลแก่ตนเองยิ่งขึ้น เมื่อพระให้ศีลและรับศีลจบแล้วพึงกราบ ๓ ครั้ง

การอาราธนาพระปริตต์

เมื่อรับศีลเสร็จแล้ว พึงนั่งคุกเข่าประนมมือ อาราธนาพระปริตต์ ต่อไปดังนี้

คำอาราธนาพระปริตต์ (สวดมนต์)

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะทุกขะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง
วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะภะยะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง
วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะโรคะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง

อาราธนาแล้วกราบ ๓ ครั้ง และนั่งราบพนมมือตั้งใจฟังพระสวดมนต์ต่อไป

การจุดเทียนน้ำมนต์

เป็นหน้าที่ของเจ้าของงานโดยตรง ไม่สมควรที่จะให้คนอื่นจุดแทน (เมื่อถึงเวลาพระท่านจะบอกให้จุด) จุดเทียนแล้วประเคนถวายพระที่ท่านจะหยดทำน้ำมนต์แล้วไหว้หรือกราบครั้งหนึ่ง ผู้เป็นเจ้าของงานพึงนั่งตั้งใจฟังพระสวดมนต์ต่อไป หรือถ้ามีธุระจำเป็นจะลุกไปจากที่นั้นบ้างก็ได้

เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์เสร็จแล้ว ก็ให้ถวายข้าวพระพุทธที่จัดไว้โดยกล่าวคำถวายว่า อิมัง สุปพยัญชนะ สัมปันนัง สาลีนัง โภชนัง อุทะกังวรัง พุทธัสสะปูเชมิ" แล้วจึงถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ต่อไป เมื่อจะลาข้าวพระพุทธพึงกล่าวคำลาว่า "เสสัง มังคะลัง ยาจามิ"

การถวายไทยธรรม

ถ้ามีเครื่องไทยธรรมถวายพระควรจัดเตรียมไว้ก่อน เพื่อพระฉันเสร็จเข้าประจำที่เรียบร้อยแล้ว พึงยกตั้งเรียงไว้ตรงหน้าพระทุก ๆ รูป การประเคนเครื่องไทยธรรมนี้เป็นหน้าที่ของเจ้าบ้านโดยตรง หรือจะมอบให้คนอื่นถวายแทนบ้างก็ได้ ถ้าเป็นงานมงคลสมรส จะให้คู่สมรสประเคนร่วมกันก็ได้

การกรวดน้ำ

การกรวดน้ำเป็นการ อุทิศส่วนบุญกุศล ที่ตนได้บำเพ็ญไปให้แก่ บุรพชนตลอด

จนสรรพสัตว์บ้าง หรือเป็นการอธิษฐานใจในสิ่งประสงค์ให้สำเร็จตามความปรารถนาบ้าง เมื่อพระเริ่มกล่าวอนุโมทนาขึ้นต้นว่า

ยถาฯ พึงหยิบที่กรวดน้ำเตรียมไว้นั้นเทลงที่รอง พร้อมด้วยใจอธิษฐานอุทิศแผ่ส่วนบุญกุศล และตั้งความปรารถนาตามสมควร การเทน้ำเมื่อเวลากรวดน้ำ ห้ามเอานิ้วรอน้ำ เพราะไม่ต้องการให้มีอะไรมาเป็นเครื่องกีดขวาง ให้เทลงไปตรงๆ เมื่อพระนำว่า **ยถาฯ** จบ พระสงฆ์รับ**สัพพีฯ** พึงเทน้ำลงให้หมด อย่าให้เหลือไว้ในภาชนะที่กรวดแล้วนั่งประนมมือรับพรที่พระสวดจนกว่าจะจบ เมื่อจบแล้วกราบลง การกรวดน้ำนี้เป็นหน้าที่เจ้าของงานโดยตรง ส่วนน้ำที่กรวดแล้วนำไปเทในที่แจ้ง

พิธีเกี่ยวกับงานศพ

พิธีบำเพ็ญกุศลก็จัดทำไปตามฐานะเจ้าของ เมื่อมรณะแล้ว บางรายนำศพไปบำเพ็ญกุศลที่วัด บางรายก็ตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่บ้าน การบำเพ็ญกุศลศพที่บ้านเบื้องต้นต้องจัดสถานที่ตั้งศพ จัดเครื่องสักการะศพตามสมควร และจัดที่ตั้งเครื่องสักการะบูชาพระพร้อมทั้งจัดที่สำหรับพระสวดพระอธิธรรม

ตู้พระอภิธรรม

ถ้าจัดที่พระสวด ณ ที่ใด พึงตั้ง ณ ที่นั้น เบื้องหน้าของพระสวด การสวดพระอธิธรรมนั้นเป็นการสวดให้ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ฟังให้เข้าใจว่า คนเราเกิดมาทุกผู้ทุกนามจะต้องประสพกับความแก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งนั้น แต่ไม่รู้จะช้าหรือเร็ว การสวดพระอภิธรรมนิยม ๔ รูป เมื่อพระเข้านั่งที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าของงานพึงจุดธูปที่เครื่องสักการะ แล้วให้อาราธนาศีล รับศีล ครั้นแล้วพระเริ่มสวดต่อไป

เมื่อพระสวดจบแล้ว (หมายถึงตอนเลิก) พึงจัดการสดับปกรณ์หรือบังสุกุลเมื่อพระอนุโมทนาก็กรวดน้ำอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ตาย

การทำบุญ ๗ วัน เรียก สัตตมวาร

การทำบุญ ๗ วัน นิยมกำหนด ดังนี้ ถ้าตายวันไหน ให้ถือเอาวันนั้นเป็นวันสำคัญ พิธี เกี่ยวด้วยพระก็คล้ายกับการทำบุญอื่น ๆ ต่างแต่ไม่ต้องใช้ด้ายสายสิญจน์ และที่ตั้งน้ำมนต์เท่านั้น จำนวนพระมักนิยมเป็นคี่เช่น ๕,๗,๙

เมื่อพระมาพร้อมและเข้าประจำที่แล้ว เจ้าของงานจุดเทียนธูปที่เครื่องบูชาพระพุทธรูปก่อน แล้วจุดที่เครื่องสักการะศพ บูชาศพเสร็จแล้ว พึงอาราธนาพระปริตต์ (ถ้าไม่มีเทศน์ต่อท้ายสวดมนต์ พึงอาราธนาศีลก่อน) เมื่อพระสวดมนต์จนคลี่ผ้าภูษาโยงให้พระสงฆ์ที่สวดมนต์สดับปกรณ์หรือบังสุกุล ตอนนี้ไม่ต้องกรวดน้ำ เพราะไม่มีอนุโมทนาเสร็จแล้วส่งพระสงฆ์กลับ

การทำบุญ ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน

การทำบุญ ๕๐ วัน เรียกว่า ปัญญาสมวาร, ๑๐๐ วัน เรียกว่า สตมวารมีวิธีทำอย่างเดียวกับทำบุญ ๗ วัน ซึ่งนิยมทำตรงกับวันตาย การนับวันจึงไม่ตรงกับ ๕๐ หรือ ๑๐๐ วันไปบ้างเล็กน้อย

การฌาปนกิจ

ถ้าตั้งศพ บำเพ็ญกุศลที่บ้าน

มีพิธีทำเช่นเดียวกับทำบุญ ๗ วัน การนำศพไปวัดมีกระบวนตามศพตามสมควร ให้มีพระนำศพ ๑ รูป อ่านพระอภิธรรมนำไปข้างหน้า เมื่อถึงวัดแล้วนำเวียนเชิงตะกอน ๓ รอบ (เวียนซ้าย)

การบำเพ็ญกุศลที่วัด

มีพิธีทำเช่นเดียวกันกับทำบุญ ๗ วัน แต่โดยมากนิยมตั้งศพสวดพระอภิธรรม ๑ คืน รุ่งขึ้นเมื่อจัดการบำเพ็ญกุศลเสร็จแล้ว ใกล้ถึงเวลาเผา พึงเชิญศพไปสู่เชิงตะกอน มีพระนำศพ ๑ องค์ก็ได้

การเตรียมผ้าไว้สำหรับทอด

จะเป็นไตร, จีวร สบง ก็ได้ ก่อนที่จะประชุมเพลิง เจ้าของหรือญาติสนิท หรือผู้มีเกียรติพึงนำไปทอดไว้แล้วนิมนต์พระสงฆ์บังสุกุล คราวละรูป ใครที่เป็นผู้ใหญ่ในงานนั้น ควรเชิญเป็นผู้จุดเพลิงเผาเวลาประชุมเพลิง ควรจัดให้มีพระสวดพระอภิธรรม ๔ รูป ที่เรียกว่า สวดหน้าไฟ

การทำบุญอัฐิ

พึงประกอบพิธี เช่นเดียวกับทำบุญ ๗ วัน แต่มีข้อควรทราบคือ ให้จัดที่บูชาอัฐิไว้แห่งหนึ่งต่างหากจากที่บูชาพระพุทธรูป อย่าตั้งในที่บูชาเดียวกันกับพระพุทธรูป ทั้งไม่ต้องตั้งน้ำมนต์และวงด้ายสายสิญจน์

การบรรจุอัฐิ

อัฐิและอังคาร ซึ่งเป็นส่วนที่เหลือนิยมบรรจุไว้ในที่สมควร เช่น เจดีย์ หรือถาวรวัตถุอื่น ๆ ก่อนจะบรรจุนิยมการบำเพ็ญกุศลก่อน จะถวายอาหารบิณฑบาตร หรือบังสุกุล หรือจะมีเทศน์ด้วยก็ได้ เสร็จแล้วนำอัฐิบรรจุ เป็นเสร็จพิธี.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ประจักษ์วิทยา ๑๘๐/๑ ถนนวิสุทธิ์กษัตริย์ สี่แยกบางขุนพรหม พระนคร
นายประจักษ์ ศิริบัณฑิตย์กุล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๒ โทร. 817905

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ
นายสาย สิทธิประสงค์
ณ เมรุวัดสมณานัมบริหาร
๗ เมษายน ๒๕๓๒